Utredning av Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar

- Nulägesanalys av 13 stadsdelsförvaltningars utbud samt åtgärdsförslag för bättre måluppfyllelse

Beställare:

Kulturnämnden Stockholms stad

Utförare:

Linda Lengheden,

sakkunnig fritids- och ungdomsgårdar

Utredningen av Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar har genomförts under våren 2021. För frågor om utredningens innehåll, metod och resultat kontakta utredaren Linda Lengheden. För frågor som berör hur kulturförvaltningen hanterar utredningen framåt, kontakta Eva Stenstam, utvecklingsledare Barn och unga.

Linda Lengheden
Extern utredare, sakkunnig fritids- och ungdomsgårdar
linda.lengheden@gmail.com
www.unglivsstil.org
0763 81 36 33

Eva Stenstam
Utvecklingsledare Barn och unga
Kulturförvaltningen Stockholms stad
eva.stenstam@stockholm.se
0761 23 19 89

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1

Inledning 3

Nationell ungdomspolitik 3

Europeisk syn på fritids- och ungdomsgårdar 4

Stockholms stads utredning av fritids- och ungdomsgårdar 4

Syfte 5

Frågeställningar 6

Sammanfattning 6

Faktaruta om Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar 7

Måluppfyllelse om jämlikhet och jämställdhet 8

Förslag till stadens prioritetsordning av åtgärdsförslag 9

Metod och genomförande 11

Möten 11

Intervjuer 12

Verksamhetsbesök 12

Omvärldsbevakning 13

Bakgrund 14

Tidigare forskning 14

Fritidsledaryrket 15

Främjande och/eller förebyggande 16

Omvärldsbevakning 18

Fritidsstilars betydelse för ungas deltagande i fritidsaktiviteter 18

Definition öppen ungdomsverksamhet 19

Mobilt/plats-obundet fritidsledarskap 20

Digitalt fritidsledarskap 21
Europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet 24
Rekommendationer som framkommer i programmet av de europeiska principerna: 25
Förslag till syfte, uppdrag och mål för fritids- och ungdomsgårdar 27
Syfte för fritids- och ungdomsgårdar 27
Uppdrag för fritids- och ungdomsgårdar 27
Stadsövergripande målsättning för fritids- och ungdomsgårdar 28
Skapa jämlika och jämställda uppväxtvillkor samt god hälsa 29
Stärka unga och bidra till ungas utveckling 29
Fritidens egenvärde och som skyddsfaktor 29
Erbjuda unga delaktighet 30
Erbjuda kvalitativ och attraktiv fritidsverksamhet för unga 30
Åtgärdsförslag 31
Skapa jämlika och jämställda uppväxtvillkor samt god hälsa 32
Stärka unga och bidra till ungas utveckling 34
Fritidens egenvärde och som skyddsfaktor 36
Ungas delaktighet 37
Erbjuda kvalitativ och attraktiv fritidsverksamhet för unga 38
Aktiviteter, riktade satsningar och samarbeten 40
Aktiviteter 40
Riktade satsningar 45
Samverkan 48
Interna samarbeten 48
Externa samarbeten 49
Lokalers utformning och tillgänglighet 51

Ungas delaktighet och inflytande på fritids- och ungdomsgårdar 52
Kvalitet och uppföljning 53
Kvalitet för stadsövergripande samordning 55
Kvalitet för digitalisering 56
Trygghet och säkerhet på fritids- och ungdomsgårdar 57
Bestånd av handlingsplaner för trygghet och säkerhet 57
Trygghetsskapande arbete i Stockholms stad 59
Systematiskt arbete för säkerhet och trygghet på fritids- och ungdomsgårdar 61
Exempel på trygghetsprogram från en stadsdelsförvaltning 65
Nationell forskning om fritids- och ungdomsgårdar 68
Kön 69
Andel som besökt fritids- eller ungdomsgård 70
Besökt fritids- och ungdomsgård – olika mått 70
Besökt fritids- och ungdomsgård över tid 71
Unga vill besöka fritids- och ungdomsgårdar 73
Social bakgrund och fritidsvanor 74
Socioekonomisk bakgrund och fritidsvanor 75
Svensk/utländsk bakgrund och fritidsvanor 76
Skolframgång och fritidsvanor 78
Viktiga aktiviteter på fritids- och ungdomsgårdar enligt unga 80
Viktiga aktiviteter enligt unga 81
Viktigt på en fritidsgård enligt unga i gymnasiesärskolan 84
Ledarledda aktiviteter som unga tycker är viktigt 85
Analys av omvärldsbevakning och deltagande observationer 89
Antal besök på fritids- och ungdomsgårdar är få 89

Utöka målgruppen 92
Varför besöksstatistik? 93
Antal och andelen tjejer är fortsatt låg 94
Ålder/målgrupp 96
Aktiviteter, kurser och teman 99
Budget 102
Referenser 106
Bilaga 1. Bestånd av fritids- och ungdomsgårdar samt dess organisation 108
Bromma 108
Enskede-Årsta-Vantör 109
Farsta 109
Hägersten-Älvsjö 110
Hässelby-Vällingby 111
Kungsholmen 111
Norrmalm 112
Rinkeby-Kista 112
Skarpnäck 113
Skärholmen 113
Spånga-Tensta 113
Södermalm 114
Östermalm 115
Bilaga 2. Befolkningsprognos 116
Bilaga 3. Besöksstatistik 118
Stockholms stad 2017–2021 118

Sammanfattning

I enlighet med uppdrag i Budget 2021 har kulturförvaltningen genom en extern utredare undersökt stadens fritids- och ungdomsgårdar. Utredningen presenterar en samlad bild av stadens nuvarande verksamheter gällande fritids- och ungdomsgårdar och ger, genom att ta avstamp i aktuell forskning, ett antal åtgärdsförslag. Målet är att Stockholms stads arbete inom fritidsverksamheten stärks ytterligare och därmed får ett ökat deltagande, mer jämlik tillgång och ett bredare verksamhetsinnehåll för stadens unga invånare.

Under våren 2021 har utredaren genomfört intervjuer med samtliga stadsdelsförvaltningar med målet att skapa en stadsövergripande bild av ungdomars nuvarande möjligheter till fritids- och ungdomsgårdsverksamhet. Utöver intervjuer har verksamhetsbesök genomförts på ett 20-tal fritidsgårdar där olika driftsformer är representerade. Utredningen innehåller en sammanställning av besöksstatistik, befolkningsprognoser och forskningsresultat. Även hänsyn till internationella, nationella samt kommunala styrdokument och rapporter inkluderas.

Utredningen visar bland annat att antalet besök på stadens fritids- och ungdomsgårdar är idag låg i relation till stadsdelsförvaltningarnas totala andel unga. Målen om jämställdhet och jämlikhet uppnås därmed inte. Däremot visar nationell forskning att betydligt fler unga uttrycker en önskan om att vilja besöka en öppen fritidsverksamhet jämfört med hur stor andel som faktiskt gör det. Potentialen att öka antalet besökare är därmed god.

En central del i utredningen berör behovet av en stadsövergripande uppdragsbeskrivning för fritids- och ungdomsgårdarna i Stockholm. Därtill beskrivs behovet av ett gemensamt handlingsprogram som säkerställer kvalitet och kontinuerlig utveckling och som ger möjlighet till stadsgemensam uppföljning. Utredningen pekar på aktiviteter för ett handlingsprogram. Som exempel föreslås gemensamma kompetenshöjande insatser, förvaltningsövergripande samarbeten samt omvärldsbevakning i aktuell forskning.

En av Stockholms stads målsättningar är att ”Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser. Stadens utbud av aktiviteter ska svara mot olika behov hos barn och unga med särskilt fokus på grupper som inte nås av dagens verksamheter” (Stockholms stads budget 2021, s. 88). Vikten av en meningsfull fritid lyfts även i de nationella ungdomspolitiska strategierna likväl som i Europarådets program.

Oavsett dokument finns det en samsyn om att ungdomsarbetets främsta funktion är att motivera och stödja unga att söka och sträva efter konstruktiva vägar i livet och på så sätt bidra till ungas personliga och sociala utveckling samt till samhället i stort. I Stockholms stad finns idag 60 fritids- och ungdomsgårdar. Både i kommunal och privat regi. Nationell forskning visar att färre unga besöker fritidsgård idag jämfört med tidigare. Studier visar också att de unga som inte besöker någon form av fritidsverksamhet, så kallade utomstående, har sämre hälsa och skattar sin livskvalitet lägre. Det gäller både killar och tjejer.

Fritids- och ungdomsgårdar för unga har en viktig roll att spela för att jämna ut villkoren för ungas fritidssituation. Forskning visar, både historiskt och idag, att unga från familjer med större ekonomiska resurser deltar i föreningsliv och kulturskola och att unga med föräldrar med mindre ekonomiska resurser i högre grad deltar i öppna fritidsverksamheter såsom bibliotek och besök på fritids- och ungdomsgårdar.

Idag uppnås inte målet om jämställdhet då könsfördelningen är ojämn till killars fördel på de flesta fritids- och ungdomsgårdar. Likaså uppnås inte målet om jämlikhet gällande olika funktionsnedsättningar då alla stadsdelsförvaltningar inte tillhandahåller aktiviteter till unga med intellektuell funktionsnedsättning och inte har lokaler som uppfyller krav på tillgänglighet.

Utredningen beskriver hur ungdomsarbetet bör skapa en öppen miljö som är inkluderande och socialt engagerande. Den bör vara kreativ, trygg, rolig och seriös, lekfull och planerad. Den bör utmärkas av tillgänglighet, öppenhet och flexibilitet och samtidigt främja dialog mellan de unga och det övriga samhället. Utredningen visar att fritids- och ungdomsgårdar inte är en skyddande faktor per automatik. Det fodras medvetna metoder, professionella fritidsledare och strategiskt arbete för att upprätthålla och utveckla trygghet och ett positivt klimat. I princip samtliga stadsdelsförvaltningar har en handlingsplan för trygghetsskapande arbete och policys för säkerhet och hantering av hot, våld och hot om våld. Det finns behov av en sammanhållen plan med rutiner som gäller stadens samtliga fritids- och ungdomsgårdar oavsett huvudman och driftsform. Utredningen presenterar ett förslag på hur en sådan rutin kan formuleras.

Inledning

En av Stockholms stads målsättningar är att ”Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser. Stadens utbud av aktiviteter ska svara mot olika behov hos barn och unga med särskilt fokus på grupper som inte nås av dagens verksamheter” (Stockholms stads budget 2021, s. 88). Stockholms stad ska därmed prioritera att nå grupper som idag inte tar del av fritidsverksamhet och erbjuda meningsfull fritid i både egen regi, av upphandlade aktörer och i samarbete med civilsamhället. För detta krävs bland annat kontinuerlig och planerad verksamhet, ett utvecklat jämställdhetsarbete och integrationsarbete samt dialog och samverkan med lokala ungdomsorganisationer som ungdomsråd. Aktiviteter ska utformas inkluderande på trygga arenor och verksamheter och vara fysiskt tillgängliga för specifika målgrupper såsom unga med funktionsnedsättning, gruppen tjejer, nyanlända och hbtq-personer (Stockholms stads budget 2021, s. 88–90).

Nationell ungdomspolitik

Målet för den nationella ungdomspolitiken är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (2013/14:191). Ungdomspolitiken ska vara sektorsövergripande och inkluderar således ungas samlade fritidssituation där öppen fritidsverksamhet (bl.a. fritids- och ungdomsgårdar) utgör en del. Propositionen för ungdomspolitiken i Sverige understryker vikten att ”Främja ungdomars delaktighet och inflytande, ungdomars organisering samt fritidsverksamhet, då detta är betydelsefulla sakområden för alla ungdomar och som på olika sätt kan bidra till att förbättra ungdomars levnadsvillkor, att stärka ungdomars makt att forma sina liv och ungdomars inflytande över samhällsutvecklingen” (prop. ungdomspolitik, s. 34).

Regeringen lämnade under 2020 en skrivelse med redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Där står bland annat att ”Fritidsaktiviteter är viktiga för ungas avkoppling och personliga och sociala utveckling. Fritiden bidrar till informellt lärande och kan ge färdigheter inom lagarbete, ledarskap och interkulturell kompetens. Fritiden kan också vara en viktig arena för unga kvinnor och män att känna inflytande över sitt eget liv och delaktighet i det demokratiska samhället. Fritidsaktiviteter har även stor betydelse för ungdomars fysiska och psykiska hälsa och kan ha en kompensatorisk effekt för unga som av

olika anledningar möter utmaningar inom andra delar av livet” (Ungdomspolitisk skrivelse Skr. 2020/21:105, s. 94). Kultur- och fritidssysselsättningar har därmed betydelse för unga människors utvecklande av färdigheter, likaväl som fritiden ska vara rolig, meningsfull och stimulerande samt bidra till gemenskap och påverka hälsan i positiv riktning.

Europeisk syn på fritids- och ungdomsgårdar

Liknande slutsatser presenteras i de riktlinjer som EU och Europarådet gjort gällande öppen fritids- och ungdomsverksamhet. Bland annat ska öppen fritidsverksamhet bygga på och svara mot ungas självupplevda behov, intressen, idéer och erfarenheter. På så sätt ska de ge mervärde och glädje i livet. Fritids- och ungdomsgårdar ska stimulera och stödja unga människor att:

- Mötas över barriärer och gränser i syfte att umgås, utbyta erfarenheter och idéer.
- Organisera sig, lära från varandra och agera.
- Vara aktiva samhällsmedborgare och utöva inflytande i samhället, inklusive att ta del i politiskt beslutsfattande.

Riktlinjerna pekar på betydelsen av att förse fritidens medarbetare med information, utbildning och stöd som är relevant och anpassad till lokala behov samt stödja kontinuerlig kompetensutveckling (European charter on local youth work, s. 3–5).

En utförligare beskrivning av det europeiska arbetet med öppen fritidsverksamhet och dess rekommendationer återfinns i kapitlet som behandlar omvärldsbevakning.

Stockholms stads utredning av fritids- och ungdomsgårdar

Utredningen av Stockholms fritids- och ungdomsgårdar har svarat upp mot det budgetuppdrag som tilldelats kulturnämnden: *Kulturnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen, idrotts-nämnden och stadsdelsnämnderna, samt vid behov med stöd av arbetsmarknadsnämnden, utreda en utveckling av fritidsgårdarnas fortsatta uppdrag i syfte att nå fler och erbjuda mer kontinuerlig och planerad verksamhet, inklusive hur mer verksamhet kan ske mobilt och digitalt samt ta fram en modell för fortsatt drift av fritidsgårdar som stängts på grund av hot och kriminalitet.*

Den här utredningen har tagit utgångspunkt i tre spår för att sammanställa en helhetssyn på befintligt utbud och organisering, kartlägga nationell forskning i ämnet och beskriva nuläget av hur fritids- och ungdomsgårdar arbetar med bland annat samverkan, aktivitetsutbud, trygghet och ungas delaktighet. Utredningen har samlat in synpunkter från stadsdelsförvaltningarna beträffande behov av stöd för att säkerställa kvalitet och behov av en stadsövergripande samordning för frågor om stöd och utveckling till fritids- och ungdomsgårdar. Utredningen skriver fram åtgärdsförslag som ska tydliggöra att fritids- och ungdomsgårdar arbetar främjande i syfte att tillhandahålla en mer jämlik, jämställd och inkluderande fritidssituation för Stockholms ungdomar. De tre spåren sammanfattas på följande vis:

1. Belysa och analysera ungas nuvarande möjligheter till fritids- och ungdomsgårdsverksamhet.

2. Ge en omvärldsanalys av befintliga modeller och verksamheter i andra kommuner, regioner eller länder. Omvärldsanalysen ska innefatta forskning om ungas fritid kopplat till öppen ungdomsverksamhet samt erfarenheter och lärdomar gällande målgrupp, innehåll och samverkansformer.

3. Presentera ett antal förslag på utvecklingsområden som ska leda till ökad tillgänglighet, delaktighet och nya former av hur öppen fritidsverksamhet i form av fritids- och ungdomsgårdar kan utföras i mötet med olika målgrupper.

Respektive förslag på åtgärd ska beskriva:

- Förväntat resultat
- Målgrupp
- Ansvarsfördelning och roller i genomförandet
- Beräknade kostnader och finansieringsform

Syfte

Utredningen syftar till att presentera en nulägesanalys av stadens fritids- och ungdomsgårdar samt att lämna ett antal förslag på utvecklingsåtgärder som ska leda till:

- Att fritids- och ungdomsgårdarna når fler ungdomar.
- Att fritids- och ungdomsgårdar blir mer jämställda.

- Att ungdomar har tillgång till trygga fritids- och ungdomsgårdar av hög kvalité och med ett brett utbud av programverksamhet i alla stadsdelsförvaltningar.
- Att fler innovativa programverksamheter sker, både digitalt, mobilt/plats-obundet samt på plats i ordinarie verksamhetslokaler.
- Att ungdomars delaktighet ökar på fritids- och ungdomsgårdar.
- Att Stockholms stad har en stadsövergripande modell för hantering av fritids- och ungdomsgårdar som av olika skäl behöver stängas.

Frågeställningar

Mot bakgrund av utredningens syfte ämnas följande frågeställningar att besvaras.

- Vilka befintliga verksamheter erbjuds idag vad gäller fritids- och ungdomsgårdar?
- Hur ser deltagandet ut på fritids- och ungdomsgårdar beträffande ålder, kön och representation?
- Vilka möjligheter till aktiviteter kan unga välja att delta på idag?
- På vilka olika sätt har fritids- och ungdomsgårdar organiserats i stadsdelsförvaltningarna?
- Hur ser personalsituationen ut gällande anställningsform och utbildningsnivå?
- Vilken analys gör stadsdelsförvaltningarna över sin verksamhet idag gällande vad som fungerar bra och var finns utvecklingsbehoven?
- Vilka åtgärder genomförs idag för att se till att fritids- och ungdomsgårdar är trygga mötesplatser med frånvaro av hot och kriminalitet?
- Vilka fler åtgärder bör vidtas för att utveckla trygga fritids- och ungdomsgårdar med frånvaro av hot och kriminalitet?

Sammanfattning

Utredningen har genom intervjuer, möten, verksamhetsbesök med 13 stadsdelsförvaltningar samt genom läsning av styrdokument, policys och riktlinjer kommit fram till resultaten i utredningens olika kapitel. Utredningens syfte att skriva fram åtgärdsförslag för att bättre nå målen om delaktighet, jämlikhet, jämställdhet samt god kvalitet på Stockholms stads fritids-

och ungdomsgårdar presenteras i åtta punkter efter fem teman på sida 29–37. Nedan återfinns fakta som utredningen kartlagt, samt information om nuvarande situation om måluppfyllelse kopplat till jämlikhet och jämställdhet.

Faktaruta om Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar

Bland annat visar utredningen av Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar att:

- Det finns 60 öppna fritids- och ungdomsgårdar riktade till unga i staden.
- Antalet besök på stadens fritids- och ungdomsgårdar är låg i relation till stadsdelsförvaltningarnas totala andel unga.
- Fler unga, i synnerhet tjejer i tonåren, vill besöka fritids- eller ungdomsgårdar i högre grad jämfört med vad de gör idag.
- Besökargruppen är homogen på strukturell nivå i det avseendet att de flesta är killar från familjer med mindre ekonomiska resurser, har rapporterat sämre betyg, skolkar mer och kommer många gånger från familjer med utländsk bakgrund.
- Arbetet med ungas delaktighet och inflytande behöver stärkas.
- Systematiken för att kvalitetssäkra fritids- och ungdomsgårdar är i behov av samordning och utveckling.
- Stadsdelsförvaltningarna efterfrågar ökad samverkan med varandra och en central samordning av vissa funktioner inom stöd och utveckling.
- Helgverksamheten på fritids- och ungdomsgårdar behöver utvecklas för att möta ungas preferenser om aktivitetsinnehåll.
- Det finns be2hov av stadsövergripande forum och nätverk där fritidsledare har möjlighet att diskutera metoder, samverkan och aktiviteter under ordnade former.
- Tydligare uppdrag till fritidsledare efterfrågas, uppdrag som följs upp av ansvarig chef.
- Projekt som leder till fler aktiviteter på både vardagar och framförallt helger med och för stadens ungdomar behöver intensifieras.
- Beståndet av antal fritids- och ungdomsgårdar varierar i stadsdelsförvaltningarna mellan en till åtta verksamheter.

- Olika driftsformer är verksamma, såväl föreningar, stiftelser och kommunala utförare.
- Vid upphandling av fritids- och ungdomsgårdar konstaterar utredningen att det fodras ett tydligt upphandlingsunderlag som följs upp kontinuerligt av stadsdelsförvaltningen i dialog med berörd aktör. Detta för att säkerställa att uppdraget utförs kvalitativt enligt avtal.
- Fler fritids- och ungdomsgårdar delar lokaler med andra verksamhetsformer och målgrupper såsom öppen förskola och parklek.
- Nya arbetsformer såsom mobil/plats-obunden och digital verksamhet har behov av att systematiseras med stöd av kunskapshöjande insatser och ett utarbetat syfte.
- Vid samverkan med exempelvis kulturskolan behöver det finnas tydligare rutiner för genomförande och hur information om aktiviteten förankras hos ungdomar i stadsdelsförvaltningen.
- Bland de anställda på fritids- och ungdomsgårdar i staden är det 138 heltidstjänster inklusive administration och ledning, 102 deltidstjänster med varierande tjänstegrad (mellan 24–60 %) samt 73 timanställda. Bland anställda har fler stadsdelsförvaltningar delade tjänster vilket innebär att de även arbetar med verksamhet i parklek och har således fler arbetsplatser. Utbildningsnivån varierar, en del är utbildade fritidsledare, andra har annan eftergymnasial utbildning, vissa har ingen eftergymnasial utbildning.

Måluppfyllelse om jämlikhet och jämställdhet

- Målet om jämställdhet uppnås inte, könsfördelningen är ojämn till killars fördel på de flesta fritids- och ungdomsgårdar. Orsaker ska sökas bland de aktiviteter som erbjuds, lokalers utformning/estetik, andel kvinnliga fritidsledare och personalens möjlighet till att regelbundet arbeta mobilt.
- Målet om jämlikhet gällande olika funktionsnedsättningar uppnås inte, alla stadsdelsförvaltningar tillhandahåller inte aktiviteter till unga med intellektuell funktionsnedsättning och har inte lokaler som uppfyller krav på tillgänglighet.
- Målet om jämlikhet gällande ålder uppnås inte, alla stadsdelsförvaltningar har inte en kvalitativ verksamhet för unga i olika delar av tonåren. Orsaker ska sökas i att olika åldrar inom tonåren har olika behov och preferenser för fritids- och ungdomsgårdars

aktivitetsinnehåll. Samt att olika åldersgrupper efterfrågar och har behov av varierade pedagogiska metoder.

- Målen om jämlikhet gällande socioekonomisk- och svensk/utländsk bakgrund uppnås inte. Orsaker ska sökas i brist på variation av befintligt aktivitetsutbud samt avsaknad av alkohol- och drogfria ungdomsfester/event på helger för unga.

Förslag till stadens prioritetsordning av åtgärdsförslag

Utredningen presenterar en rad aktiviteter för bättre måluppfyllelse i åtta punkter efter fem teman. För att klargöra utredningens syn på vad som bör prioriteras och åtgärdas snarast presenteras det kortfattat nedan. Genom att fullfölja dessa åtgärder på ett systematiskt sätt kommer Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar göra märkbara förflyttningar mot ett mer jämställt och jämlikt deltagande.

Det är i huvudsak tre tydliga förflyttningar som behöver göras som inbegriper att öka antalet besökare, höja andelen och antalet tjejer i tonåren samt att stärka bredden av aktiviteter på vardagar och helger. Det innebär att det ska finnas en tydlighet i att fritids- och ungdomsgårdar arbetar främjande med ett rikt, varierat och kulturellt innehåll alla dagar i veckan. För att uppnå detta presenteras nedan, av utredningen, prioriterade aktiviteter - som även återfinns bland utredningens totalt 43 åtgärdsförslag. Bakgrundsinformation, fakta, metoder och analyser kopplat till dessa centrala åtgärder återfinns löpande i den här utredningen om Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar.

- Fördela ekonomiska resurser jämnt på killar respektive tjejers preferenser och aktiviteter.
- Fördela ekonomiska resurser jämnt mellan olika åldrar i tonåren, 13–15 år, 16–19 år.
- Skapa fler aktiviteter inom kultur- och fritid som attraherar en bred ungdomsgrupp på både vardagar och helger. Det kan vara ledarledda fritidsaktiviteter, ungas egna engagemang eller gruppverksamhet efter olika intressen.
- Säkerställ att lokaler är tillgängliga, fräscha och verksamhetsanpassade för ungdomar med möbler och material.

- Tillsätt en arbetsgrupp bestående av enhetschefer med ansvar för att fritids- och ungdomsgårdar i staden utformar en mötesstruktur där aktuella teman lyfts för att säkerställa kvalitet, kompetens, omvärldsbevakning och yrkesrelaterade frågor.
- Skapa arbetsgrupper för fritidsaktiviteter och event i helgverksamheten. Förslagsvis mellan stadsdelsförvaltningarna i södra, centrala och norra staden.
- Stärk den stadsövergripande funktionen för stöd och utveckling till fritids- och ungdomsgårdar.
- Redovisa varje kvartal vilka spontana aktiviteter, regelbundna programaktiviteter och ledarledda aktiviteter som genomförts.
- Se över behovet av att ha personal som ansvarar mer för olika delar av den verksamhet som finns på både eftermiddagar, kvällar respektive i helgverksamheten.
- Besöka högstadie- och gymnasieskolor för att berätta om nuvarande aktiviteter samt efterfråga vad killar respektive tjejer vill göra kvällstid.

Metod och genomförande

Utredningen av Stockholms fritids- och ungdomsgårdar har tre huvudsakliga spår i arbetet med en nulägesanalys samt att skriva fram åtgärdsförslag. Metoder som tillämpats är dels intervjuer, möten och verksamhetsbesök, dels inläsning och textanalys av såväl internationella, nationella samt stadsdelsnära styrdokument, policys och riktlinjer. Utredningen har sammanställt data i form av besöksstatistik, befolkningsprognoser och forskningsresultat. Kontakt med andra sakkunniga inom öppen fritidsverksamhet har varit behjälpliga med läsning av utkast samt att bolla tankar och idéer. Gällande ungas medverkan i utredningen om stadens fritids- och ungdomsgårdar har de tillfrågats om vad som är bra med fritids- eller ungdomsgården samt vilka förbättringsförslag de har vid omvärldsbevakningens verksamhetsbesök.

Även resultat från forskningsstudien Ung livsstil ligger till grund för att klargöra strukturen av ungas fritidsvanor och den totala ungdomsgruppens vanor och preferenser. Närmare beskrivning om Ung livsstil finns i kapitlet om nationell forskning om fritids- och ungdomsgårdar.

Möten

I processen har utredaren tillsammans med uppdragsgivare från stadens kultur- respektive idrottsförvaltning medverkat i möten i syfte att informera om arbetets gång samt att avge lägesrapport. Möten med utredningens politiska referensgrupp har ägt rum, vilken inkluderar kultur- och stadsmiljöborgarråd samt partipolitiska representanter från majoritetens partier. Inför sammanträden har de tagit del av utredningens process och bidragit med inspel. Likaså bidrog företrädare från utredningens styrgrupp. Styrgruppen har bestått utav stadsdelsdirektörer från fem stadsdelsförvaltningar[1], direktörerna från idrott- respektive kulturförvaltningarna samt biträdande stadsdirektör från stadsledningskontoret (SKL). Vid sammanträdena har de haft möjlighet att diskutera utredningens åtgärdsförslag samt förslaget till syfte, uppdrag och den stadsövergripande målsättningen för Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar. Utöver det har representanter från fem stadsdelsförvaltningar, där stadsdelsdirektören sitter i styrgruppen, träffats och diskuterat utredningens åtgärdsförslag på strukturell nivå. Den gruppen bestod av

[1] Stadsdelsförvaltningarna var Hägersten-Älvsjö, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen och Spånga-Tensta.

bland annat avdelningschefer från stadsdelsförvaltningarna och ansvariga chefer för fritidsverksamhet. Inför varje möte har underlag skickats ut till berörda parter.

Intervjuer

Intervjuer har genomförts med samtliga stadsdelsförvaltningar där olika driftsformer närvarat beroende på hur stadsdelsförvaltningen är organiserad. Målet har varit att skapa en stadsövergripande bild av ungas nuvarande möjlighet till fritids- och ungdomsgårdsverksamhet. Närvarande roller och funktioner som representerats vid intervjuer har varit enhetschef, bitr. enhetschef, fritidsledare och/eller preventionssamordnare. Inför varje intervju erhölls frågeunderlag där ett antal frågeställningar formulerats till grund för samtalet. Det handlade bland annat om stadsdelsförvaltningarnas organisering, deras nuvarande arbete med demokrati och ungas inflytande, personaltillgång, riktade satsningar, samverkanspartners, lokalers utformning, utvecklingsarbete samt hur verksamheterna arbetade med digitalt och mobilt/plats-obundet fritidsledarskap. Intervjuerna varade mellan två till tre timmar. Mötena hölls i huvudsak på fritids- och ungdomsgårdar eller på stadsdelskontoret, i något fall genomfördes intervjun som videomöte. En tid efter intervjun skickades mötesanteckningar till berörda parter från utredaren för faktagranskning och eventuella tillägg. Utöver intervjun skickades till samtliga stadsdelsförvaltningarna en förfrågan om budget för tonårsverksamhet, besöksstatistik mellan 2017–2021, tillgång till handlingsplaner, verksamhetsplan och aktivitetsprogram samt om och hur de har hanterat en kris som inneburit att en fritids-eller ungdomsgård behövt stänga.

Verksamhetsbesök

Verksamhetsbesök har i samband med utredningen genomförts på ett 20-tal fritids- och ungdomsgårdar i 10 stadsdelsförvaltningar. Vissa av besöken skedde i samband med möten och intervjuer, andra var panerade i förväg med hänsyn till geografisk placering, driftsform samt om stadsdelsförvaltningen har verksamheter som i dagsläget utmärker sig på något vis. Valda stadsdelsförvaltningar och motivering var följande:

- Farsta stadsdelsförvaltning som har ett ungdomens hus med målgrupp 16–19 år. Stadsdelsförvaltningen har också påbörjat ett arbete med att inventera lokaler för ungdomsverksamhet med tillgänglighet och arbetsmiljö som utgångspunkt.

- Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning som under 2019 tagit tillbaka fritidsgårdarna i egen regi efter att ha varit på entreprenad under en längre tid.
- Skärholmen stadsdelsförvaltning där fritidsgårdarna drivs på entreprenad sedan 2013 av stiftelsen Fryshuset[2].
- Södermalm stadsdelsförvaltning där både föreningar, hemgårdar, en stiftelse och kommunala utförare driver olika fritids- eller ungdomsgårdar.
- Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning som påbörjat arbetet med "Framtidens hus" på två geografiska platser. Fokus för den nya verksamhetsinriktningen är studier, jobb och fritid för unga 16–19 år.

Omvärldsbevakning

Temat omvärldsbevakning inkluderar genomgång av styrande dokument, verksamhetsplaner, besöksstatistik samt att ta del av nationellt och europeiskt arbete för öppen fritidsverksamhet för ungdomar. Utredningen har undersökt nuvarande arbete med kvalitet och uppföljning, ungas delaktighet, jämställdhetsarbete, riktade satsningar (funktionsnedsättning, hbtqi+[3], kön, ålder, intresse), program/aktiviteter/lovsatsningar, lokalers utformning och befintliga samarbeten.

[2] Under pågående utredning beslutade Skärholmens stadsdelsnämnd att återta samtliga fritids- och ungdomsgårdar i egen regi. Fryshuset driver verksamheterna fram till november 2021.
[3] Hbtqia+ är förkortning för homosexuell, bisexuell, trans, queer, intersexuell, asexuell. Plus:set står för andra identiteter och läggningar.

Bakgrund

Kapitlet redogör för en kortfattad forskningsöversikt för studier om strukturen på fritids- och ungdomsgårdar samt inblick i hur fritidsledaryrket är utarbetat på folkhögskolornas lärosäten. I kapitlet om nationell forskning om fritids- och ungdomsgårdar återfinns fler resultat kopplade till andel besök, kön och vilket innehåll unga tycker är viktigt på fritids- och ungdomsgårdar.

Tidigare forskning

Studier om barn och ungas fritidsvanor visar tydliga skillnader i vilka som deltar i olika fritidsaktiviteter utifrån kön, ålder, socioekonomisk bakgrund, skolframgång samt beroende på om unga och/eller deras föräldrar är födda i Sverige eller inte (Elofsson m.fl., 2017). Fritids- och ungdomsgårdar för unga har en viktig roll att spela för att jämna ut villkoren för ungas fritidssituation. Historiskt sett och idag visar forskningen att unga från familjer med större ekonomiska resurser deltar i högre grad i föreningsliv och kulturskola och att unga med föräldrar med mindre ekonomiska resurser deltar mer i öppna fritidsverksamheter såsom bibliotek och besök på fritids- och ungdomsgårdar.

Strukturellt visar också tidigare studier att unga som besöker fritids- och ungdomsgårdar är till störst andel killar och har mer ofta utländsk bakgrund (även tjejer). Unga killar och tjejer som besöker fritids- och ungdomsgårdar har som grupp sämre skolframgång, använt alkohol och använt droger mer jämfört med andra unga i samma ålder (SOU 1947:12, Sarnecki 1978, Blomdahl/Claeson 1989, Lengheden 2016, Blomdahl m.fl., 2021). Ung livsstils studier om ungas fritid bekräftar sambandet mellan deltagande i fritidsaktiviteter och god hälsa samt egenskattad bra livskvalitet (Blomdahl & Elofsson m.fl., 2021). I tabell 1 nedan visas resultaten från Malmös högstadium (den senaste studien) på området. Det är tre mått som används för att kartlägga hälsa i barn- och ungdomsgruppen; rapporterade besvär, självskattad hälsa och självskattad livskvalitet.

Definitionen för ”Ej bra hälsa” är de killar och tjejer som svarat att deras hälsa är varken bra eller dålig, dålig eller ganska dålig. Måttet för besvär visar de unga som rapporterar att de dagligen har tre eller fler av följande sju psykosomatiska besvär; ont i huvudet, ont i magen, varit jättetrött, haft oro/ångest, känner sig stressad, känner sig deppig eller haft svårt att sova/somna. Livskvalitet mäts på en 10-gradig skala där frågan lyder; hur tycker du att ditt liv är som helhet? De som gett en skattning på fem eller lägre har bedömts ha låg livskvalitet.

Beskrivningen för begreppet ”utomstående totalt” är de unga som inte deltagit eller besökt någon av de fem stora offentligt subventionerade fritids, idrotts- och kulturaktiviteterna. Dessa är förening[4], bibliotek, kulturskola, simhall och fritidsgård. Utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter syftar till de unga som inte deltar i förening eller kulturskola.

Tabell 1. Andel (%) som inte skattar sin hälsa som bra, har tre eller fler psykosomatiska besvär respektive skattar livskvalitet lågt (< 6) efter kön. Högstadiet Malmö 2019–2020.

	Ej bra hälsa		Mer än 3 besvär		Låg livskvalitet	
	Killar	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**
Utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter	***	***		+	***	*
Nej	11	21	4	14	10	22
Ja	21	30	6	18	21	29
Utomstående totalt	***	**	+	+	***	*
Nej	12	21	4	15	11	22
Ja	22	32	6	19	22	29
Med i idrottsförening	***	***	+	+	***	**
Nej	22	30	6	18	21	28
Ja	8	18	3	13	8	20
Besökt fritidsgård						
Nej	15	26	5	15	15	26
Ja	16	25	4	18	14	22

Vi ser att unga som är utomstående totalt har sämre hälsa och skattar sin livskvalitet lägre, än de som inte är det, det gäller både killar och tjejer. Däremot framträder inga skillnader gällande besvär. Unga som är med i instrumentella aktiviteter skattar sin hälsa bättre och skattar sin livskvalitet högre, dock inga skillnader när det gäller besvär. En trolig orsak till bättre skattad hälsa är det starka sambandet med att idrotta och motionera (med i idrottsförening). Inga större skillnader framträder för varken killar och tjejer kopplat till självskattad hälsa eller rapporterade besvär, oavsett om de besökt fritidsgård eller inte i Malmö.

Fritidsledaryrket

Fritidsledare är en yrkesutbildning om två år förlagd på folkhögskola. I Sverige finns det idag (2021) 22 skolor som utbildar fritidsledare. Fritidsledarskolorna är en samarbetsorganisation för folkhögskolor med fritidsledarutbildning i Sverige. De samverkar kring styrdokument för lokal utbildningsplan, information, forskning, kvalitetssäkring, lärarfortbildning och till viss del

[4] Förening inkluderar såväl idrottsförening som är i stor majoritet, som kulturföreningar, scouter och religiösa föreningar/samfund.

produktion av litteratur (Utbildningsplan för Fritidsledarutbildningen, s. 4). Den gemensamma utbildningsplanen fastslår att det centrala i yrket är att möjliggöra en positiv fritid och att skapa trygga och fungerande relationer mellan människor i olika åldrar. Yrkesrollens speciella kompetens ligger i att arbeta med informella och icke institutionaliserade lärprocesser i mötet med människors totala livssituation. […]. Fritidsledarrollen präglas av ett främjande förhållningssätt där det är viktigt att, självständigt och i samarbete med kollegor, fokusera på människors inneboende resurser och stärka dessa för att möjliggöra en positiv utveckling. I samarbetet med andra yrkesgrupper är det fritidsledarens uppgift att utgå från människors möjligheter och att identifiera och stärka de faktorer som främjar sammanhang, delaktighet och mening. […]. Fritidsledaren fungerar som en länk till samhället där mänskliga rättigheter och demokratiska processer är centrala i arbetet. Fritidsledarens uppdrag är att stärka människors deltagande i samhällsutvecklingen och öka deras delaktighet i kulturlivet. Fritidsledarens uppdrag kan därmed ses som folkbildande (Utbildningsplan för Fritidsledarutbildningen, s. 4).

Främjande och/eller förebyggande

Fritidsledarskolorna påpekar i sin nationella utbildningsplan att det främjande perspektivet ska vara utgångspunkt i mötet med unga och med samverkanspartners. Distinktionen mellan främjande och förebyggande är viktiga att poängtera då det tydliggör yrkets fokus och rollen som fritidsledare, samt att det avgränsar uppdraget för när andra yrkesgruppers kompetenser behövs. Det främjande perspektivet och ledarskapet innebär en tilltro till att individen kan fatta kloka beslut och vara ett aktivt subjekt i sin egen utveckling och är värd andras förtroende. Det främjande perspektivet fokuserar på att utveckla möjligheterna och friskfaktorer hos individen samt strävar efter att möta individen med en positiv förväntan. Ett främjande perspektiv kan innebära ett förebyggande arbete i det avseendet att unga uppmuntras till en stimulerande fritid och positiva sammanhang.

Det förebyggande perspektivet är framförallt representerat i yrkesgrupper som fältassistenter, polis och socialtjänst med fokus på att ett beteende eller brott ska förhindras. Historiskt kan det främjande perspektivet i fritidssektorn hänföras till det slutbetänkande av ungdomsutredningen 1962; *Statens stöd till ungdomsverksamhet*.

Där formulerades följande stycke: ”Det är inte riskerna för att den som är ung skall misslyckas i fråga om social anpassning och personlig utveckling utan möjligheterna att ta tillvara den

enskildes inneboende förutsättningar och anlag som bör vara den främsta drivkraften bakom samhällets ungdoms- och fritidspolitik” (SOU 1967:19). Den här utredningen om Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar vill lyfta två stadsdelsförvaltningar som arbetat fram tydlighet och ökad förståelse av främjandebegreppet. Nedan visas hur Farsta Fritid och Fritiden i Bromma formulerat sig gällande ett främjandeperspektiv i sitt ledarskap på deras fritids- och ungdomsgårdar.

”Verksamheterna arbetar efter ett främjande, salutogent arbetssätt. Fokus ligger på att stödja goda processer, bygga självkänsla, lyfta fram besökarnas egna styrkor samt anordna roliga och stimulerande aktiviteter. Att stärka det friska istället för att ha allt för stort fokus på olika sorters problem. Detta främjande arbetssätt är också samtidigt ett förebyggande arbetssätt, genom att besökarna får positiva roliga upplevelser, har möjlighet att ingå i ett tryggt socialt sammanhang och blir stärkta i sin självkänsla kommer barnen och de unga samtidigt bli bättre rustade inför uppväxtens utmaningar” (Verksamhetsplan 2021, Fritid Farsta, s. 4).

”Fritiden i Bromma arbetar med ett främjande arbetssätt, där vi lyfter fram och stärker ungdomars sunda sidor. Vi erbjuder ungdomar en plats där de kan synas och höras och vara del i ett sammanhang. På så vis vill vi kunna bidra till trygghet i en vidare bemärkelse, där de unga är trygga även i sig själva. Ett av fritidsledarnas viktigaste verktyg är relationsskapandet. Särskilt när det kommer till nya besökare arbetar fritidsledarna aktivt med att bygga relation med dessa, för att de snabbt ska komma in i verksamheten och känna sig trygga och sedda. Ett annat viktigt arbetssätt är ledarledda inkluderande gruppaktiviteter, som stärker ungdomarnas sociala utveckling” (Verksamhetsplan 2021, Fritiden Bromma, s. 7).

Omvärldsbevakning

Kapitlet inleds med att beskriva två teoretiska begrepp kopplat till ungas olika fritidsstilar samt hur öppen verksamhet på fritids- och ungdomsgård karakteriseras och har definierats[5]. Utredningen syftar till att göra en nulägesanalys med utblick i Sverige och Europa. Omvärldsbevakningen i den här utredningen inkluderar vad som kännetecknar en mobil/plats-obunden fritids- och ungdomsgård samt riktlinjer och en behovsanalys för att anlägga ett digitalt angreppssätt på fritids- och ungdomsgårdar. Kapitlet redogör också för europeiska riktlinjer och principer för öppen ungdoms- och fritidsverksamhet. Utifrån utredningsdirektivet utgår följande kapitel från:

- Genom omvärldsanalys beskriva befintliga modeller för verksamhet i andra kommuner. Vad kan Stockholms stad lära av dessa erfarenheter vad gäller målgrupp, verksamhetsinnehåll och samverkansformer? Därtill ska aktuell forskning inom området lyftas.
- Anpassa och utveckla stadens öppna mötesplatser och fritidsverksamheter till dagens unga stockholmares behov och levnadsmönster, bland annat genom att dra lärdomar av och vidareutveckla försök med mobil och digital verksamhet.

Fritidsstilars betydelse för ungas deltagande i fritidsaktiviteter

Etablerade begrepp inom fritidsledarskapet i Sverige är *instrumentell fritidsstil* och *expressiv fritidsstil*. De används och lärs ut till fritidsledare och ungdomsarbetare för en djupare förståelse av strukturer för ungas deltagande på fritiden. Indelningen av fritidsstilarna ger kunskap om att unga med olika erfarenheter har skilda mönster och preferenser på fritiden. Exempel på instrumentella fritidsaktiviteter är att delta i kultur- eller musikskola och att vara med i en idrottsförening. Det som kännetecknar den instrumentella fritidsstilen (och aktiviteterna) är att de är mer strukturerade med långsiktiga mål där element av undervisning och repetition är närvarande. Det vill säga skolliknande aktiviteter som fodrar träning för att nå måluppfyllelse. Unga som erövrat skolans kod attraheras i högre grad av en fritid med liknande struktur (Blomdahl & Elofsson, 1985 & Lengheden, 2016).

Exempel på expressiva fritidsaktiviteter är att besöka bibliotek samt fritids- och ungdomsgård. Aktiviteter som är av mer öppen karaktär och inte kräver regelbundet deltagande och krav på

[5] Definitionen är väl känd inom fritidssektorn och tangerar med begreppen instrumentell och expressiv fritidsstil. Detta har beskrivits i fler publikationer genom åren, bland annat Blomdahl & Elofsson 1985, Ardström 1993, Hanström & Pettersson Svenneke 2008, Ungdomsstyrelsen 2011, Lengheden 2016, Nackanätverket 2017.

prestation. Unga med en expressiv fritidsstil attraheras i högre grad av aktiviteter som är löst organiserade där en snabbare måluppfyllelse kan träda i kraft. Unga inom den expressiva fritidsstilen föredrar aktiviteter som sker under friare former, där ett informellt lärande bidrar till att utveckla förmågor på ett lustfyllt sätt (Blomdahl & Claeson, 1989).

Tidigare forskning har visat att fritidsstilarna har samband med socioekonomisk bakgrund och föräldrars utbildnings- och arbetssituation. Större andel unga från familjer med mer materiella tillgångar (socioekonomiska resurser) och som rapporterar bättre betyg är mer med i instrumentella fritidsaktiviteter. Unga från familjer med mindre ekonomiska resurser och materiella tillgångar besöker i högre grad bibliotek och fritids- samt ungdomsgårdar (Blomdahl, Elofsson, Lengheden & Åkesson 2014).

Definition öppen ungdomsverksamhet

Öppen fritidsverksamhet kan vara fritidsgårdar, ungdomsgårdar, ungdomens hus, träffpunkter, allaktivitetshus eller liknande mötesplatser för unga där deltagande sker på frivilliga grunder. I Stockholms stad benämns dessa platser i första hand som fritidsgård eller ungdomsgård. En del stadsdelsförvaltningar har fritidsverksamheter för unga som bedrivs av föreningar, stiftelser eller hemgårdar. Öppen fritidsverksamhet för unga kan också bedrivas i digitala forum eller som en plats-obunden och mobil verksamhet, alternativt vara uppsökande. Definitionen nedan av öppen fritidsverksamhet är en samlad bild från såväl forskning om ungas fritidsvanor, fritidsstilars karaktäristiska drag samt från nätverk inom fritidssektorn. Inriktningen för fritids- och ungdomsgårdar karaktäriseras av:

- Att den bygger på frivillighet.
- Att besökare kan komma och gå som de vill.
- Att vara öppen för alla inom uttalad målgrupp.
- Inget krav på föranmälan.
- Inget krav på prestation eller konsumtion.
- Variation mellan strukturerade och icke strukturerade aktiviteter, det vill säga en kombination av löst organiserade och mer planerade aktiviteter samt möjligheten att möta vänner och/eller bara umgås.

Mobilt/plats-obundet fritidsledarskap

Mobilt och plats-obundet fritidsledarskap innebär att fritidsledare är verksamma och bedriver verksamhet utanför själva fritids- eller ungdomsgården. Avsnittet belyser utredningsdirektivet skrivning om hur Stockholms fritids- och ungdomsgårdar behöver använda nya arbetssätt för att nå nya målgrupper.

Den utåtriktade verksamheten kan rikta sig till både specifika målgrupper likaväl som det kan syfta till att nå fler – både befintliga och nya besökare. Det mobila arbetssättet kompletterar ordinarie verksamhet och tanken är att det ska främja ett breddat aktivitetsutbud. Det ska bidra med att fånga ungas egna intressen, lotsa unga till aktiviteter, skapa kontakter och informera målgruppen om verksamhetsutbud samt om rollen som fritidsledare. Det bör tilläggas att när det här arbetssättet används är det en förutsättning att det finns ett aktivitetsinnehåll som är attraktivt och tilltalande för många unga. Ett mobilt fritidsledarskap innebär att fritidsledare arbetar både plats-obundet, mobilt och utåtriktat och att det sker över hela stadsdelsförvaltningen eller kommunen. Medlemskommuner[6] som ingår i nätverket Kunskapscentrum för fritidsledare (KC) har utvecklat metoden och formulerat syftena med arbetssättet:

- Att nå en bredare målgrupp för att skapa möjligheter för fler att hitta och utveckla fritidsintressen.
- Att utveckla fritidsutbudet inom den egna verksamheten och i området/kommunen så att fler unga kan påverka och ta del av fritidsaktiviteter.
- Låta fler unga ägna sig åt sitt intresse/ha kul och uppleva mening och tillhörighet.
- Att öka kunskapen hos målgrupperna om det totala fritidsutbudet i kommunen/området.
- Att synliggöra ungas behov och intressen för andra aktörer inom kultur, idrott- och fritidsverksamhet.

(Utåtriktat fritidsledararbete KC, s. 1).

Utredningen visar att plats-obundet och mobilt arbete:

- Är framgångsrikt för att nå fler eller nya besökare.
- Kräver planering och avsatta resurser.

[6] Tolv kommuner i Stockholms län samt fritidsledarutbildningen på Skarpnäcks folkhögskola ingår i nätverket. Två stadsdelsförvaltningar i Stockholms stad ingår i nätverket; Farsta och Norrmalm.

- Behöver ha formulerat syfte och målsättning innan det tillämpas.
- Behöver följas upp kontinuerligt av ansvarig chef med övergripande ansvar för fritids- och ungdomsgårdar.
- Fodrar att en chef skapar uppdragsbeskrivningar till medarbetare eller för en personalgrupp. En uppdragsbeskrivning kan innehålla såväl lång- som kortsiktiga mål. Exempelvis: *Under kommande tre veckor ska två fritidsledare vara i centrum för att berätta om sommarfesten som unga mellan 15–17 år kan vara med att planera och genomföra.* Eller: *Om fyra månader är målet att vi ska ha fyra nya gruppverksamheter varje vecka som ska ha minst 10 tjejer och 10 killar varje gång*.
- Var etablerat i tre stadsdelsförvaltningar genom att fritidsledare besökte ett antal högstadieskolor vissa dagar och tider, före Covid-19. Däremot framgår det inte av utredningen vilket syftet och målsättning som fanns med besöken, förutom att etablera relationer.

Digitalt fritidsledarskap

En uttalad målsättning för fritids- och ungdomsgårdarna i Stockholms stad är att vidareutveckla digital verksamhet samt att arbeta för att nå nya målgrupper (Stockholms stads budget 2021, s. 89). Dock finns ingen etablerad eller förankrad definition om vad ett digitalt arbete på fritids- och ungdomsgårdar innebär och vad det ska syfta till i Sverige. Däremot har Europakommissionen publicerat (2017) en rapport med rekommendationer samt en behovsanalys av utvecklingsarbetet av hur digitalt ungdomsarbete kan se ut. En sammanfattning återfinns på nästa sida.

Den här utredningen visar att det finns olika aspekter att se på och arbeta med ett digitalt perspektiv som verktyg på fritids- och ungdomsgårdar i Stockholm och i andra kommuner. Vissa fritids- och ungdomsgårdar använder digitalisering som ett kommunikativt verktyg. Det kan dels vara att enskilda verksamheter har sociala plattformar såsom gillasidor på Facebook och/eller konton på Instagram. Där fungerar innehållet som informationskanal av kommande aktiviteter och öppettider. Dels kan det digitala spåret för fritids- och ungdomsgårdar handla om hur personal och/eller besökare gör aktiviteter tillgängliga via webbsändningar. Där iscensätts ibland livesändningar, online-spel, tävlingar samt kurser för hobby, teckning och DIY (do it yourself).

Utredningen har uppmärksammat att vissa av stadens gillasidor på Facebook och konton på Instagram för fritids- och ungdomsgårdar inte är uppdaterade eller aktiva, medan andra konton har uppdaterade flöden med länkar och tips om vad som händer för unga mer frekvent. Vissa enskilda fritids- och ungdomsgårdar har ”privata” konton på Instagram, det vill säga att det som läggs upp i flödet inte är synligt för allmänheten förrän en förfrågan har accepterats av kontots skapare. En viktig aspekt med att ha konton för stadens verksamheter är dels att det tydligt ska framgå vem som är ansvarig för innehållet, dels att de är öppna eftersom det är offentligt finansierad verksamhet som invånare ska kunna ta del av och följa.

Fritids- och ungdomsgårdar måste vara medvetna om hur de uppfattas på olika plattformar i sociala medier av såväl allmänheten, föräldrar, besökande ungdomar och av de unga som ännu inte besökt någon fritids- eller ungdomsgård. Det är av vikt att innehållet på konton och i flöden visar attraktiva och mångfacetterade aktiviteter som fler unga har intresse av.

Den här utredningen visar att digitalt ungdomsarbete i en europeisk kontext är under uppbyggnad. Europakommissionens rapport från 2017 med rekommendationer och analys av utvecklingsarbetet för digitalt ungdomsarbete visar att fler åtgärder är nödvändiga att tillta.

Europakommissionens rapport är framförallt riktad till ungdomsarbetare och beslutsfattare. Expertgruppen som skrivit rapporten använder sig utav Verkes[7] definition av vad digitalt ungdomsarbete är och syftar till:

- Att proaktivt använda digital media och teknologi i ungdomsarbetet.
- Att digitalt ungdomsarbete kan se olika ut. Det kan vara i situationer med två eller fler personer som ingår i ett digitalt videosamtal eller i en chatt, likaväl som i digitala världar (genom exempelvis online-spel, mitt tillägg). Teknologin kan användas som verktyg, en egen aktivitet eller vara en del av/i ett verksamhetsinnehåll.
- Digitalt ungdomsarbete lyder under samma lagar och förordningar, värderingar och etiska ramar som annat ungdomsarbete.
- Att digitalt ungdomsarbete bygger på samma principer och målsättningar som övrig ungdomsverksamhet.

[7] Verke är ett utvecklingscentrum för digitalt ungdomsarbete baserat i Finland. De utbildar fritidsledare, civila samhället och andra aktörer som vill arbeta med digitala lösningar och kanaler i mötet med unga.

- Digitalt ungdomsarbete är inte en fristående metod. Teknologin och digitala kanaler kan inkluderas på fler sätt i olika former. I verksamhet, genom konsultation och information till unga, på fritids- och ungdomsgårdar och av fristående aktörer som arbetar med unga.

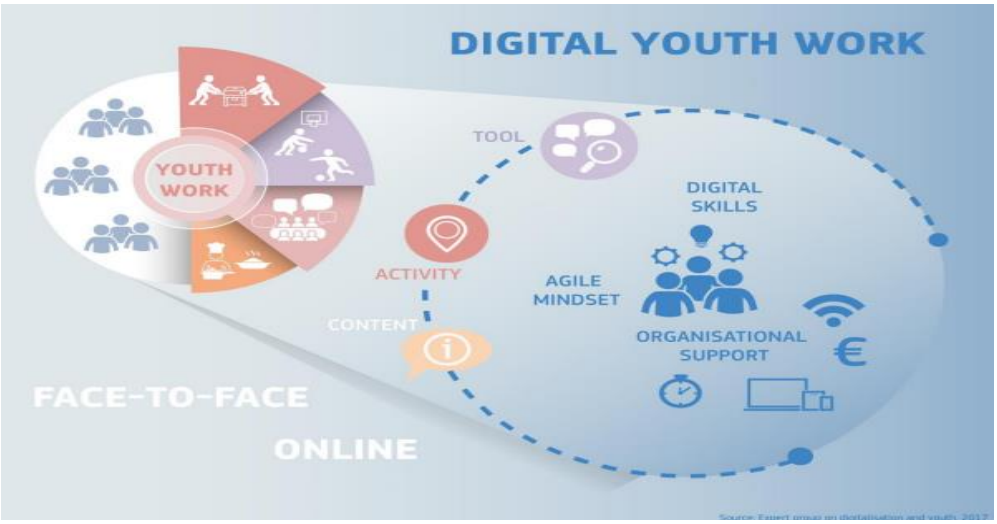

Rekommendationerna i Europakommissionens rapport har delats in i fyra delar i syfte att öka förståelsen och förbättra utvecklingen av digitalt ungdomsarbete. Det handlar bland annat om:

- **En gemensam förståelse av innebörden**

  Europeiska medlemsstaterna ska dela grunden för definitionen av det digitala ungdomsarbetet samt att länderna ska ha grundläggande kunskap om ungas användning av olika medier.

- **Strategisk utveckling**

Europeiska medlemsstaterna bör ha en egen nationell handlingsplan med strategier, plan för utbildning och ekonomisk finansiering i arbetet. Ungdomsarbete bör inkorporera ett digitalt arbete med tekniska förutsättningar.

- **Ungas delaktighet och rättigheter**

Unga ska ha möjlighet att delta i digitalt ungdomsarbete och kunna engagera sig via teknologin. Det är en förutsättning för att riva barriärer och öka ungas delaktighet i samhället. Med respekt och ansvar för ungas och ungdomsarbetares säkerhet, integritet och privatliv ska digitalt ungdomsarbete genomföras.

- **Kunskap och evidens**

Utvecklingen av digitalt ungdomsarbete ska bygga på evidensbaserade fakta för att garantera kvalitet. Innovativt tänkande om lokala, nationella och europeiska samarbeten behövs för att utbyta kunskaper och praktiska exempel. Detta för att den digitala eran är ett globalt fenomen, men medlemsstaterna och andra länder har olika möjlighet till digital infrastruktur och kulturer kring ett digitalt ungdomsarbete.

Utredningen visar att digitalt fritidsledarskap:

- Är en möjlighet för att möta fler unga samt att modernisera fritids- och ungdomsgårdar.
- Kräver nationella gemensamma idéer om grunden för digitalt arbete samt syftet med arbetssättet.
- Kan vara ett tekniskt verktyg, ett hjälpmedel, en aktivitet eller fungera som informationskanal.
- Fodrar kompetens och intresse i personalgruppen.
- Fodrar ekonomisk finansiering och avsatt tid inom ramen för fritidsledaryrket.
- Lyder under samma lagar och förordningar, värderingar och etiska ramar som annat ungdomsarbete.
- Har varit framgångsrikt under Covid-19 i vissa stadsdelsförvaltningar med att möta unga med intellektuell funktionsnedsättning. En trolig orsak är att målgruppen och aktuella verksamheter redan använt mediala kanaler som Facebook och Messenger sedan tidigare.
- Utbudet av digitala verktyg i Stockholm är ej anpassat till ungas mediavanor. Stockholms stad har behov av samordning och utveckling kring vilka digitala verktyg som finns att tillgå.

Europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet

Europarådet inom EU avser att värna mänskliga rättigheter och barnkonvention inom de 47 medlemsstaterna. Europarådet arbetar för att jämlikhet, yttrandefrihet och demokrati ska bli en

självklar del av människors dagliga liv. Europarådets ministerkommitté har formulerat gemensamma riktlinjer för ungdomsarbete som ska leda utvecklingsarbetet framåt och öka förståelsen för länders olika, men också lika perspektiv på unga och deras livssituation. Ungdomsarbetes definition ur Europarådets horisont intar ett brett perspektiv. Det inkluderar både det sociala, kulturella, fritidspolitiska och pedagogiska perspektiv som riktas mot unga. I centrum står ungas rätt till utveckling, främja intresset om ungdomspolitik samt att bejaka informellt och icke-formellt lärande. Både för individer och grupper.

Riktlinjerna ska bland annat leda till att sprida kunskap om unga till personer som arbetar med unga. Dokumentet som är vägledande från EU gällande ungdomsarbete och fritid heter *Europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet* vars funktion ska vara vägvisare för hur lokala och öppna fritidsverksamheter för unga bör se ut för att vara mer demokratiska, jämlika och jämställda. Programmet med rekommendationerna signalerar att arbetet med unga i öppen verksamhet handlar om att förädla ungas fantasi, initiativförmåga och ambitioner som leder till integration, delaktighet och mångfald. ”Med hjälp av aktiviteter, lek och umgänge, lärande, […] vägledning, rörlighet, frivillighet, samarbete och samtal främjas ungas deltagande. Ungdomsarbete hjälper unga att upptäcka sina talanger och utveckla kompetenser och förmågan att navigera i en allt mer komplex och utmanande miljö” (Council of Europe, s. 11).

Ett urval, av de totalt 37 punkter från Europarådets program med rekommendationer, beskrivs nedan. Punkterna avser att belysa kärnan i vad europeiskt ungdomsarbete innebär. Utvalda punkter kan på god grund appliceras i en befintlig svensk kontext och som Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar har nytta av i sin framtida utveckling och perspektiv på verksamhetsinriktning.

Rekommendationer som framkommer i programmet av de europeiska principerna:

- Säkerställa att etablering och vidareutveckling av kvalitativt ungdomsarbete stöds proaktivt i den lokala, regionala och nationella ungdomspolitiken. Med tanke på mångfalden i medlemsstaternas ungdomsarbete bör ungdomspolitiken uppmärksamma behovet av strategier, ramar, lagstiftning, strukturer, resurser och effektiv koordinering med andra sektorer.

- Trots olika traditioner och definitioner (mellan medlemsstaterna) finns det en samsyn om att ungdomsarbetet främsta funktion är att motivera och stödja unga att söka och sträva efter konstruktiva vägar i livet, och på så sätt bidra till ungas personliga och sociala utveckling och till samhället i stort.
- Genom att ungdomsarbetet uppmuntrar olika lärprocesser skaffar unga sig kunskap, färdigheter och värderingar som behövs för att leva med självförtroende och tillförsikt.
- I syfte att främja sådana effekter bör ungdomsarbetet skapa en öppen miljö som är inkluderande och socialt engagerande. Kreativ, trygg, rolig och seriös, lekfull och planerad. Den bör utmärkas av tillgänglighet, öppenhet och flexibilitet och samtidigt främja dialog mellan unga och det övriga samhället.
- Främja kunskapsbaserat ungdomsarbete som kan möta utmaningar och trender i samhället och nya utmaningar som unga ställs inför samt
- Främja ungdomsarbetets roll genom att informera unga om deras rättigheter samt de möjligheter/tjänster som finns tillgängliga för dem.
- Uppmuntra tillämpning av forskning, utvärderingar och kontinuerlig uppföljning i utvecklandet av kunskapsbaserat ungdomsarbete för att säkerställa att det finns system för att mäta resultat och effekter.

Förslag till syfte, uppdrag och mål för fritids- och ungdomsgårdar

Ett av åtgärdsförslagen går ut på att utredningen ska lämna ett förslag på syfte och målsättning för Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar. Kapitlet redogör för detta i ett första avsnitt, därefter följer ett avsnitt om formulerade målsättningar som pekar ut vad verksamheterna ska åta sig i uppdraget i att bedriva fritids- och ungdomsgård i staden. Nästa kapitel beskriver åtgärdsförslag kopplade till respektive målområde.

Syfte för fritids- och ungdomsgårdar

Fritids- och ungdomsgårdar i Stockholms stad ska skapa förutsättningar för unga att växa och ha framtidstro. Verksamheterna ska arbeta främjande genom att möjliggöra en utvecklande, innehållsrik, varierande och rolig fritid för en bred målgrupp unga under trygga former.

Fritids- och ungdomsgårdar ska arbeta med ungas delaktighet och inflytande genom informellt lärande för att skapa goda förutsättningar att vara delaktig i ett samhälle. Verksamheternas funktion ska därmed leda till att ungdomar hittar intressen, förädlar kunskaper samt ingår i sociala sammanhang.

Fritids- och ungdomsgårdar ska samverka med andra aktörer som har ungas välbefinnande i fokus. På så sätt fungerar verksamheterna som en vägvisare av stadens och samhällets många möjligheter. Fritids- och ungdomsgårdar syftar till att individens inneboende kompetenser och intressen, det egna skapandet och personlig utveckling ska stå i centrum.

Uppdrag för fritids- och ungdomsgårdar

Stockholms stad erbjuder öppen fritidsverksamhet i form av fritids- eller ungdomsgårdar som håller hög kvalité till unga. Oavsett driftsform ska fritids- och ungdomsgårdar möjliggöra en stimulerande fritid för unga där utbildade fritidsledare eller ledare med annan adekvat utbildning, möter unga med positiv förväntan och nyfikenhet.

Fritids- och ungdomsgårdar ska arbeta främjande genom att ge utrymme till rekreation och avkoppling såväl som att erbjuda fritidsaktiviteter som både utmanar, utvecklar och bidrar till gemenskap. Stadens fritids- och ungdomsgårdar ska vara trygga arenor där demokrati, bildning och hälsofrämjande aktiviteter är närvarande. Verksamheterna ska bidra till att unga upptäcker och utvecklar fritidsintressen.

Fritids- och ungdomsgårdar ska säkerställa att det finns kompetens att möta individer eller grupper med olika funktionsnedsättningar. Unga som behöver stärkas och som är ovana att hävda sina intressen ska ha möjlighet att få utbyte av verksamheten. Med kontinuerlig omvärldsbevakning och hög delaktighet från målgruppen ska fritids- och ungdomsgårdar vara flexibla och lyhörda i en föränderlig värld.

Fritids- och ungdomsgårdar ska aktivt arbeta för samverkan och utbyten med andra verksamheter inom kommunen, civilsamhället och myndigheter. Därmed bidrar verksamheterna till att unga hittar vägar in till viktiga delar i samhället.

Stadsövergripande målsättning för fritids- och ungdomsgårdar

Behovet av att formulera vad fritids- och ungdomsgårdar ska uppnå med den verksamhet som bedrivs i Stockholms stad idag och framåt är av stor vikt. Dels för att enskilda fritids- och ungdomsgårdar ska ha en gemensam plattform att utgå ifrån vid planering, genomförande och utvärdering av verksamheten. Samt samverkan kring utveckling. Dels utifrån att medarbetare, chefer och politiker i staden ska kunna följa upp, utvärdera och kvalitetssäkra Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar. Målsättningen för fritids- och ungdomsgårdar är att skapa förutsättningar för den enskilde att inspireras och växa som människa genom fritidsaktiviteter samt i mötet med andra ungdomar och viktiga vuxna såsom fritidsledare.

Genom möten och intervjuer med stadsdelsförvaltningarna samt i utredningens omvärldsanalys har fem teman utkristalliserats om hur en målbild för Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar kan se ut. Förslag till mål för den öppna fritidsverksamheten är:

- Att skapa jämlika och jämställda uppväxtvillkor samt god hälsa
- Att stärka unga och bidra till ungas utveckling
- Att arbeta med fritidens egenvärde och som skyddsfaktor
- Att erbjuda unga delaktighet
- Att erbjuda kvalitativ och attraktiv fritidsverksamhet för unga

Skapa jämlika och jämställda uppväxtvillkor samt god hälsa

Mål om att fritids- och ungdomsgårdar ska skapa jämlika och jämställda uppväxtvillkor samt god hälsa sker genom:

- Att bidra till ökad tillgång av aktiviteter och sociala sammanhang för unga.
- Att mer aktivt arbeta med jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet och ungas delaktighet gällande aktiviteter, lokalers utformning och fritidsledarnas utbildningar. Det innebär ett ledarskap som tillhandahåller anpassade aktiviteter till fler målgruppers behov och preferenser. Däribland unga med olika funktionsnedsättningar, unga tjejer och personer som identifierar sig som hbtqia+.
- Att medvetet inkludera perspektiv på hälsa och ungas livsvillkor. Det kan innebära att synliggöra orättvisor, ha sunda alternativ i caféet eller att erbjuda och/eller samverka kring motionsaktiviteter som tilltalar olika grupper av unga.
- Att tillhandahålla åldersanpassade aktiviteter på fritids- och ungdomsgårdarna.
- Att tillhandahålla fritidsaktiviteter över hela staden som inte innebär stora kostnader för den enskilde och som är utformade efter dennes behov och önskningar.

Stärka unga och bidra till ungas utveckling

Mål om att fritids- och ungdomsgårdar ska bidra till att stärka unga och bidra till ungas utveckling sker genom:

- Att utveckla inneboende kompetenser samt att ge utrymme att utöva och stärka dessa.
- Att tillhandahålla varierade fritidsaktiviteter som väcker engagemang, delaktighet och skapar gemenskap och närvaro.
- Att ge unga stockholmare framtidstro för sin egen kapacitet samt att stärka den enskilde i att fatta hälsofrämjande och demokratiska beslut.
- Att i högre grad inkludera FN:s konvention om barnets rättigheter i det dagliga arbetet.

Fritidens egenvärde och som skyddsfaktor

Mål om att fritids- och ungdomsgårdar ska bidra till fritidens egenvärde och som skyddsfaktor sker genom:

- Att erbjuda trygga miljöer och ett medvetet ledarskap där värderingar, identitet, stereotypa genusnormer samt begränsande roller bemöts och diskuteras utifrån ett värdegrundsbaserat ledarskap.
- Att tillhandahålla sociala sammanhang som stärker gemenskap och ett brett utbud av aktiviteter som bidrar till ungas medvetenhet om sin del i samhällsbilden.
- Att verka för ökad hälsa och livskvalitet bland unga.
- Att fritids- och ungdomsgårdar är trygga platser fria från hot, våld och all form av diskriminering.
- Att ha en stadsgemensam strategisk plan för hur fritids- och ungdomsgårdar hanterar kriser och upprätthåller trygghet.

Erbjuda unga delaktighet

Mål om att fritids- och ungdomsgårdar ska bidra till ungas delaktighet sker genom:

- Att skapa processer för inflytande och bestämmande i det egna livet, i det lokala samhället samt i nationella och internationella sammanhang. Det innebär bland annat att unga tillsammans med personal eller på egen hand planerar och genomför aktiviteter på fritids- och ungdomsgårdar.

Erbjuda kvalitativ och attraktiv fritidsverksamhet för unga

Mål om att fritids- och ungdomsgårdar ska vara kvalitativa och attraktiva fritidsverksamhet sker genom:

- Att ha ett varierat utbud av fritidsaktiviteter som stimulerar och attraherar en bred målgrupp i en differentierad ungdomskultur.
- Att fritids- och ungdomsgårdar i Stockholms stad har en gemensam syn på uppdrag, syfte och stadsövergripande målsättningar.
- Att hitta former för samverkan, kompetenshöjande insatser och uppföljning i och mellan stadsdelsförvaltningar.
- Att fritids- och ungdomsgårdar i Stockholms stad har system för hur verksamheterna är kvalitetssäkrade.

Åtgärdsförslag

Utifrån utredningens fem föreslagna målsättningar för Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar har åtgärdsförslag formulerats till respektive målområde. Åtgärdsförslagen knyter an till dels den nationella ungdomspolitiken om goda levnadsvillkor och makt samt inflytande över sina liv och samhällsutvecklingen. Dels till Stockholms stads övergripande mål om jämlikhet, invånarnas möjligheter, trygghet och kvalitet.

Åtgärderna ska på både kort- och lång sikt leda till att fler killar och tjejer besöker fritids- och ungdomsgårdar, att andelen tjejer ska öka, möjligheten till delaktighet främjas samt att fritids- och ungdomsgårdarna ställs på ett kultur- och fritidspolitiskt ben. Det innebär att i större utsträckning än nu, tillhandahålla ett varierat aktivitetsinnehåll på både vardagar och helger.

Framgångsfaktorn för fritids- och ungdomsgårdar är att kunna tilltala en bred ungdomsgrupp i en differentierad tillvaro. Där får både planerade och mer strukturerade aktiviteter plats tillsammans med spontana och löst organiserade aktiviteter rum. En kombination av olika vardagsverksamheter samt fler evenemang och drogfria ungdomsfester som på helgerna.

Skapa jämlika och jämställda uppväxtvillkor samt god hälsa

1. Tydligare uppföljning på central nivå att stadens fritids- och ungdomsgårdar aktivt arbetar med jämlikhet och jämställdhet.

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Fördela ekonomiska resurser jämnt på killar respektive tjejers preferenser och aktiviteter	Jämn könsfördelning bland besökare Större variation av möjligheter och aktiviteter	Unga 13–19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Säkerställa att lokaler följer riktlinjer för god arbetsmiljö	Bättre arbetsmiljö för besökare och personal	Unga 13–19 år Fritidsledare Enhetschef	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Säkerställa att lokaler är tillgänglighetsanpassade	Bättre arbetsmiljö för besökare och personal	Unga 13–19 år Fritidsledare Enhetschef	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Fördela ekonomiska resurser jämnt mellan olika åldrar i tonåren, 13-15 år, 16-19 år	Jämlikhet kopplat till ålder	Unga 13–19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Fler gruppverksamheter samt ledarledda fritidsaktiviteter	Jämnare representation kopplat till socioekonomi Högre andel tjejer Fler unga som har bättre betyg	Unga 13–19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Skapa motionsaktiviteter som tilltalar både tjejer och killar i olika åldrar	Bättre hälsa Varierad fritid	Fritidsledare	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Anställa fler kvinnliga fritidsledare	Fler unga tjejer besöker fritids- och ungdomsgårdar Aktiviteter utformas efter unga tjejers preferenser Förtroendet för ledare ökar med kvinnlig personal	Enhetschef	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen

2. Intensifiera arbetet med att göra aktiviteter för unga som vill besöka fritids- och ungdomsgårdar men inte gör det. Inklusive att kartlägga arenor i stadsdelsförvaltningarna där underrepresenterade grupper finns som vill och/eller har behov av att ta del av fritids- och ungdomsgårdarnas verksamhet.

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Besöka högstadie- och gymnasieskolor för att berätta om nuvarande aktiviteter samt efterfråga vad killar respektive tjejer vill göra kvällstid	En bredare representation av killar och tjejer från övriga skolan[8] besöker fritids- och ungdomsgårdar mer kontinuerligt	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Besöka grund- och gymnasiesärskolor för att berätta om nuvarande aktiviteter samt efterfråga vad killar respektive tjejer vill göra	Fler killar och tjejer från grund- och gymnasiesärskolan[9] besöker fritids- och ungdomsgårdar mer kontinuerligt	Unga 13-21 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Göra speciella och riktade event för olika målgrupper eller åldersgrupper 13-15 år respektive 16-19	Mer planerade aktiviteter genomförs Fler unga killar och tjejer besöker fritids- och ungdomsgårdar	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Hitta former för att arbeta mobilt eller plats-obundet. I centrum, köpcentrum och på badplatser eller andra områden där tonåringar befinner sig	Idéer och önskemål från en större ungdomsgrupp tas i beaktande och resulterar i fler planerade och riktade aktiviteter	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Skapa fler aktiviteter inom kultur- och fritid som attraherar en bred ungdomsgrupp på både vardagar och helger	Fler besökare Högre andel tjejer Högre andel som inte brukar besöka	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen

[8] Unga som går i övriga skolan följer ordinarie kursplan.
[9] Unga som går i grund- eller gymnasiesärskola följer grund- eller gymnasiesärskolans kursplan.

Stärka unga och bidra till ungas utveckling

3. Fler ledarledda och återkommande (grupp)aktiviteter[10] varje vecka som möjliggör ungas kreativitet, skapande och att lära sig nya saker.

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Varje verksamhet har minst två i förväg planerade aktiviteter varje vecka	Fler aktiviteter Roligare verksamhet Fler besökare Jämnare könsfördelning Lättare att planera för fritidsledare	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Skapa regelbundna aktiviteter som tilltalar både killar och tjejer vilken kräver föranmälan	Fler aktiviteter Roligare verksamhet Fler besökare Jämnare könsfördelning Lättare att planera för fritidsledare	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Skapa fler ledarledda aktiviteter som tilltalar en eller fler grupper av unga. Både gällande kön, ålder och olika intressen	Fler aktiviteter Roligare verksamhet Fler besökare Jämnare könsfördelning Lättare att planera för fritidsledare	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Hitta/skapa nya, utmanande och spännande aktiviteter att prova på tillsammans med unga	Fler aktiviteter Roligare verksamhet Fler besökare Jämnare könsfördelning Lättare att planera för fritidsledare	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Säkerställ att verksamheterna har modern teknik och digitala möjligheter i sitt utbud	Större variation Digitalt fritidsledarskap möjliggörs	Unga 13-19 år Fritidsledare	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Redovisa varje kvartal vilka spontana aktiviteter, regelbundna program-aktiviteter och ledarledda aktiviteter som genomförts. Redovisa antal killar/tjejer åldersgrupper	Tydligare uppföljning Lättare att utvärdera Lättare att planera innehåll i verksamheten	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen

[10] Gruppverksamhet delas in i tre kategorier; Ledarledda aktiviteter, regelbundna programaktiviteter som kräver föranmälan och spontana aktiviteter som kan startas och avslutas samma kväll.

4. Öka samarbetet mellan och inom stadsdelsförvaltningarna gällande resurser som bidrar till mångfasetterat aktivitetsutbud på fritids- och ungdomsgårdar. Det kan gälla kompetenser inom kultur, idrott, jobbsökande, digitalt skapande och skriva CV. Ökad samverkan med nätverk för kompetenshöjande insatser i Sverige samt med europeiska projekt.

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Tillsätt en arbetsgrupp bestående av enhetschefer med ansvar för att fritids- och ungdomsgårdar i staden utformar en mötesstruktur där aktuella teman lyfts för att säkerställa kvalitet, kompetens, omvärldsbevakning och yrkesrelaterade frågor	Ökad kompetens Tydligare samordning Verksamhetsutveckling Måluppföljning	Enhetschefer Fritidsledare	Centrala medel
Skapa samarbete inom och mellan stadsdelsförvaltningar med unga 13-15 år/16-19 år för att göra event och återkommande aktiviteter	Roliga erfarenheter Lära känna staden Hitta vänner Utveckla fritidsintresen	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Instifta arbetsgrupper av fritidsledare från olika stasdelsförvaltiningar efter kompetens och intresse	Ökad kompetens Tydligare samordning Verksamhetsutveckling	Fritidsledare Unga 13-21 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Tillsätt en stadsövergripande funktion i syfte att bevaka Europeiska samarbeten och projekt	Utblick i världen Samarbeten och utbyten Planera projekt och resor	Enhetschefer Fritidsledare Unga 13-19 år	Centrala medel
Skapa en resursbank med personalens kompetenser för att leda verksamhet för tonåringar	Ökad kompetens	Enhetschefer Fritidsledare Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Kartlägga vilka kompetenser som fattas för att ha bredd i aktivitetsutbudet	Fler aktiviteter Anställa personer med specifik kunskap	Enhetschefer Fritidsledare Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Skapa arbetsgrupper för fritidsaktiviteter och event i helgverksamheten. Förslagsvis mellan stadsdelsförvaltningarna i södra, centrala och norra staden	Ökad kompetens Tydligare samordning Verksamhetsutveckling Roliga erfarenheter Lära känna staden Hitta vänner Utveckla fritidsintressen	Enhetschefer Fritidsledare Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Hitta framgångsrika former för marknadsföring av aktiviteter och event	Ökad kompetens Tydligare samordning Verksamhetsutveckling	Fritidsledare Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen

Fritidens egenvärde och som skyddsfaktor

5. Utveckla en stadsövergripande strategisk handlingsplan för fritids- och ungdomsgårdar som behandlar vad en god fritidsverksamhet är samt frågor som rör trygghet och säkerhet[11]. En god fritid kan innebära en skyddsfaktor.

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Tillsätt en stadsövergripande arbetsgrupp för att utarbeta en strategisk handlingsplan för hur fritids- och ungdomsgårdar hanterar kriser och upprätthåller trygghet	Tryggare fritids- och ungdomsgårdar Utarbetade metoder för att identifiera händelser	Fritidsledare Unga 13-21 år	Centrala medel
Utbilda fritidsledare inom fritidens organisering kopplat till deltagande efter jämlikhet och jämställdhet	Ökad kompetens Fler riktade satsningar Fler aktiviteter	Fritidsledare	Centrala medel
Säkerställ att lokaler är tillgängliga, fräscha och verksamhetsanpassade för ungdomar med möbler och material	Trygghet Säkerhet Högre stimulans Roligare fritid	Unga 13-19 år Fritidsledare Enhetschefer	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Att sprida kunskap om Hägersten-Älvsjös trygghetsprogram till stadsdelsförvaltningarna	Samordning	Fritidsledare Enhetschef Avdelningschef	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Se över behovet av att ha personal som ansvarar mer för olika delar av den verksamhet som finns på både eftermiddagar, kvällar respektive i helgverksamheten	Ökad tydlighet Lättare att planera Roligare fritid Större variation Målgruppsfokus	Fritidsledare Enhetschef	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen

[11] Dokumenten ska vara sammanlänkade med stadens övriga program, aktuell forskning om ungas fritids vanor- och preferenser samt FN:s konvention om barnets rättigheter och utbildningen ”En fritid fri från våld.

Ungas delaktighet

6. Intensifiera arbetet med att fritidsledare inför processer för ungas egenorganisering och delaktighet på olika nivåer.

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Instifta stadsövergripande former hur fritids- och ungdomsgårdar kan arbeta med ungas delaktighet, inflytande och beslutande Exempelvis gårdsråd	Ökad delaktighet av unga	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Hitta ett verktyg som beskriver ungas delaktig och inflytande på olika nivåer som kan appliceras på fritids- och ungdomsgårdar	Kompetenshöjande Ökat inflytande	Fritidsledare Enhetschef	Centrala medel
Starta gruppverksamhet efter olika intressen- resegrupp, matlagningsgrupp, kulturgrupp, idrottsgrupp, festkommitté	Ökat inflytande Ökat samarbete Fler besökare Andelen tjejer ökar Roligare helgverksamhet	Unga 13-19 år	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen
Diskutera på vilken nivå unga på fritids- och ungdomsgårdar är delaktiga	Kompetenshöjande Ökat inflytande	Unga 13-19 år Fritidsledare	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen

Erbjuda kvalitativ och attraktiv fritidsverksamhet för unga

7. Besluta om en gemensam definition av syfte, uppdrag och målsättningar för Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar och inrätta stadsövergripande stödfunktioner.

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Stärk den stadsövergripande funktionen för stöd och utveckling till fritids- och ungdomsgårdar.	Bidra med kompetenshöjande strategier för fritidsledare om jämlikhet och jämställdhet inom samverkansuppdraget	Fritidsledare Enhetschef	Centrala medel
Implementera stadsövergripande syfte, mål och uppdrag för fritids- och ungdomsgårdar där fritidens egenvärde tydliggörs	Ökad kompetens Tydligare samordning Verksamhetsutveckling Måluppföljning	Unga 13-19 år Fritidsledare Enhetschefer Avdelningschefer	Centrala medel
Tillsätt en arbetsgrupp i syfte att följa upp den föreslagna fritidsstrategiska handlingsplanen.			Centrala medel
Instifta ett tillförlitligt och jämförbart system över besöksstatistik som på ett strukturerat sätt beskriver kille/tjej/icke binär[12].	Stadsövergripande tydlighet Större samordning Kvalitetssäker uppföljning Fler besökare Jämnare könsfördelning Varierat utbud	Fritidsledare Enhetschef Avdelningschef	Centrala medel
Utveckla en stadsgemensam digital resurs som är vägledande gällande Stockholms policy kring sociala plattformar, kanaler och personlig integritet.	Stadsövergripande tydlighet Större samordning Uppföljning med kvalitet Fler besökare Jämnare könsfördelning Varierat utbud	Unga 13-19 år Fritidsledare Enhetschef Avdelningschef	Centrala medel
Kontinuerliga och varierade fritidssysselsättningar på fritids- och ungdomsgårdar.	Når fler unga i en differentierad ungdoms Jämnare könsfördelning Fler aktiviteter Ökad kompetens	Unga 13-19 år Fritidsledare	Budgetpost från SLK Barn, kultur och fritid Stadsdelsförvaltningen

[12] Om möjligt separera besök för eftermiddag och kväll och vilka åldrar som representeras- förslagsvis 10–12 år, 13–15 år och 16–19 år. Vissa veckor varje år noteras hur länge tjejer respektive killar stannar varje besök på fritids- eller ungdomsgården.

8. Öronmärka budgetposten Barn, kultur och fritid[13] från stadsledningskontoret (SLK)

Aktiviteter	Förväntat resultat	Målgrupp	Finansieringsform
Följa upp hur stor andel av budgetposten Barn, kultur, fritid som går till uttalat verksamhetsområde	Tydligare uppföljning Kvalitetssäkring	Unga 13-19 år Fritidsledare Enhetschef	Centrala medel
Följa upp hur stor andel av budgetposten Barn, kultur, fritid som fördelas till killar respektive tjejer samt olika åldersgrupper inom barn och ungdom. Förslagsvis 0-6 år 7-12 år, 13-15 år, 16-19 år.	Tydligare uppföljning Kvalitetssäkring	Unga 13-19 år Fritidsledare Enhetschef	Centrala medel

[13] Idag tilldelas stadsdelsförvaltningarna ekonomiska medel från SLK för budgetposten Barn, kultur och fritid efter en fördelningsnyckel som utgår från stadsdelsförvaltningens befolkningsmängd, andel hushåll med låg inkomst, andel barn till föräldrar med lägre utbildning och barn med utländsk bakgrund. Situationen är att den enskilde stadsdelsförvaltningen kan självständigt fördela denna budgetpost till andra verksamhetsområden som förskola eller äldreomsorg.

Aktiviteter, riktade satsningar och samarbeten

Kapitlet visar en sammanställd bild av stadsdelsförvaltningarnas utbud av aktiviteter, riktade satsningar till olika målgrupper samt aktuella samarbeten på och mellan fritids- och ungdomsgårdar i Stockholm. Kapitlet avslutas med en del om lokalers utformning och tillgänglighet. Enskilda positiva exempel lyfts fram som vägvisare och inspiration.

Fokus i följande kapitel är den verksamhet som riktar sig till tonåringar, även om andra åldersgrupper erbjuds verksamhet på olika fritids- och ungdomsgårdar i staden. Avsnittet ämnar besvara utredningens frågeställningar:

- Vad erbjuds för programmerat innehåll idag?
- Utredningens omvärldsbevakning ska inkludera kvalitetsarbete och uppföljning, social struktur för besök på fritids- och ungdomsgårdar, öppettider, målgrupper, aktiviteter och samarbeten.

Aktiviteter

De vanligaste förekommande aktiviteterna som unga i tonåren sysselsätter sig med på fritids- och ungdomsgårdar är likartad i staden och i andra kommuner som omvärldsbevakningen inkluderat. Det som är standard på öppna fritids- och ungdomsgårdar är pingisbord, musikstudio, tv-spel, biljardbord, caféverksamhet och hobby/ateljé för skapande. Även tillgång till en idrottshall eller rörelserum tillhör det vanliga utbudet.

Utredningen visar att en del fritids- och ungdomsgårdar har ett genomtänkt program med variation av aktiviteter vecka för vecka eller månadsvis. Exempelvis att en dag/kväll vigs åt en specifik aktivitet som matlagning/bakning, film eller idrott. Dock visar omvärldsbevakningen att flertalet fritids- och ungdomsgårdar bygger på mycket spontanitet och enbart kravlöst häng. Personalen på verksamheterna beaktar det som framkommer i stunden från besökare och gör aktiviteter löpande därefter. Trots att fler fritids- och ungdomsgårdar har möjlighet till ett varierat verksamhetsinnehåll innebär det inte i praktiken att detta nyttjas av stadens unga.

Utredningen visar att aktiviteter kopplade till både hobby/skapande/ateljé, kultur/musik och helgverksamhet behöver stärkas på stadens fritids- och ungdomsgårdar. Ett fåtal verksamheter har personal som behärskar kunskap om material, teknik och innovation inom exempelvis måleri, tröjtryck, mekarverkstad, ljud/ljus, scen, drama, arrangemang och dans.

Djupare förståelse av ovanstående finns i kapitlet analys av omvärldsbevakning och deltagande observationer. Nedan några exempel från ett antal stadsdelsförvaltningar och/eller enskilda fritids- och ungdomsgårdar om vad som erbjuds samt hur verksamheterna arbetar med aktiviteter och programmerat innehåll.

På Humlanhuset i Östermalms stadsdelsförvaltning har de varje fredag konceptet Fredagspasta och filmvisning. Besökare och fritidsledare lagar mat tillsammans, recepten samlas i ett häfte och det kostar 15 kronor att vara med varje gång. Humlanhusets källarplan har ett sviktat dansgolv och spegelvägg, ljudanläggning, pingis, biljard, replokal och ett hobbyrum med måleri, hantverk och verkstad för bland annat cykel. På entréplan finns det kök, vardagsrum, hantverk, digital verkstad med screen-tryck, tröjtryck, utrymme för tv-spel och personalutrymme. En ateljé är under uppbyggnad. Utanför fritidsgården finns en skateramp, fotbollsplan på konstgräs för 5-personspel. Nedan bilder från Humlanhuset.

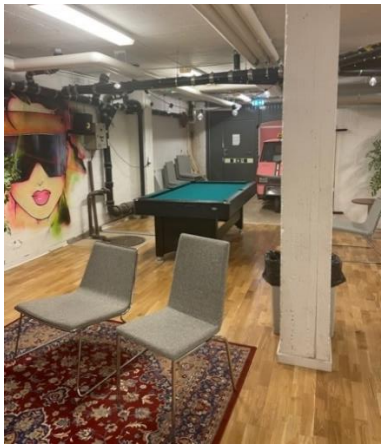
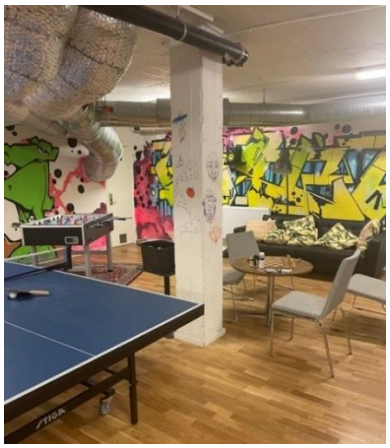

Ungdomsgårdarna i Rinkeby-Kista har bland annat musikdagar där de har både instrument och datorer för att skapa musik tillsammans samt aktiviteter som innebär att externa gäster föreläser om ämnen ungdomar har efterfrågat. Ungdomsgårdarna har olika temaveckor under året med workshops som kan handla om hälsa, kärlek, våld, skola och familjerelationer. För aktiviteter kopplade till hälsa och motion finns ”ut och gå dagar” och gymgrupper som leds av fritidsledare. Tema hälsa/folkhälsa är också ett av tre fokusområden för fritidsgårdarna i Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning där fritidsledarna också har gemensam gym- och styrketräning med ungdomar. De andra två teman är kultur och sociala insatser.

Skolavslutning 2021 på Husby ungdomsgård.

Mäster Olofsgården på Södermalms stadsdelsförvaltning möjliggör aktiviteter inom musik, konst, matlagning, replokal och månadens utflykt som kan vara biobesök, laserdome, spökvandring i Gamla stan, bowling, bad eller jumpjard. Timmermansgården i samma stadsdelsförvaltning, är den enda öppna fritidsverksamheten för barn 9–12 år i Stockholms stad. De har den senaste tiden satsat på rörelse i form av dans och pingis för att komma ifrån stillasittande framför datorer. Nedan exempel från Skarpnäcks och Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltningar på programverksamhet.

Veckoschema Bagishuset HT 2020

TISDAG 18.00-21.30	ONSDAG 18.00-21.30	FREDAG 18.00-23.30	LÖRDAG 18.00-23.30
Afterschool 15:00-17:00 Mellanstadieverksamhet för 5or och 6or	**Kulturstöd för unga** (Drop in eller tidsbokning) få stöd upp till 10000 kr för ett kulturprojekt du vill genomföra!	**Spontanfotboll** i Bagarmossens skola från v.45 med Samhällsmatchen (HIF) 18:00-21:00	**Spontanfotboll** i Skarpnäckshallen från v.45 med Samhällsmatchen (HIF) 19:00-22:00
Kulturstöd för unga (Drop in eller tidsbokning) få stöd upp till 10000 kr för ett kulturprojekt du vill genomföra	**Hälsoonsdag** 18:30-20:30 Träning och after workout (Vi fixar nåt schysst att äta och dricka efter träning)	**Studio i Skarpnäcks Kulturhus** 18:00-23:00 med Ayanda & Alessio anmälan krävs!	**Utmaningslördag!** Var med och tävla om fina priser!
Läxhjälp och CV-verkstad 18:00-21:00	**Läxhjälp och CV-verkstad** 18:00-21:00	**Gårdsråd** 1a fredagen varje månad 18:00-19:30 (Gården öppen enbart för dig som deltar)	**Matlagning/bakning** 19:30-21:00
	Skapande onsdag Se instagram för mer info 18:00-21:00	**Fredagsbio** Ledarna väljer, med eftersnack 20:30-22:30	**Lördagsbio** Besökarna väljer 20:30-22:30

Ungdomens hus Tuben i Farsta stadsdelsförvaltning har en lång tradition av att anordna olika kulturella event varannan lördag som konsert, fotoutställningar och dans med stöd av det ekonomiska bidraget ”kulturstöd för unga”. På Tuben finns en ateljé/verkstad där en i personalen är anställd med kompetens inom området. Det finns biljardbord, fotbollsspel, cafédel, musikstudio och en scen. I källaren finns det liksom på Humlanhuset, ett sviktat dansgolv, spegelvägg med tillhörande ljudanläggning att koppla in mobilen i. Också replokaler och studio.

Nedan två bilder från ateljén på Tuben i Farsta centrum och längst till höger skapandehörnan på Duvnäsgatans fritidsgård i Södermalms stadsdelsförvaltning.

Nedan visas cafédel, scen, biljardbord och fotbollsspel från Tuben i Farsta ocsamth scen med musikutrustning från Duvnäsgatans fritidsgård.

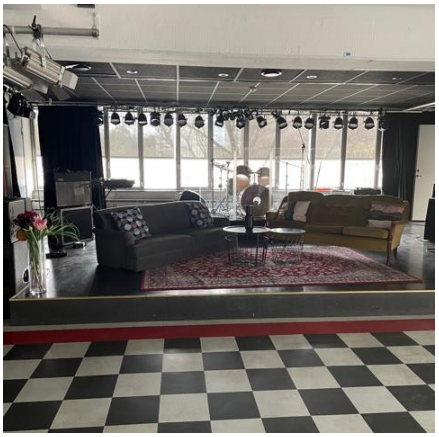

Nedan ser vi inlägg/skärmdumpar från Instagram för fritids- och ungdomsgårdar på Norrmalm, Rinkeby-Kista och Östermalms stadsdelsförvaltningar.

Nedan ett exempel på diskussion och värderingsövning från en tjejkväll i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning.

Demokratileken om vänskap

Syfte med övningen: Är att hitta en gemensam definition på vänskap. Metoden är viktig och kräver att deltagarna visar varandra respekt och lyssnar på varandra.

Gör så här:

Dela ut ett papper och varsin penna till deltagarna. Be dem sedan sätta sig en och en utspridda i rummet. Nu ska de skriva ned:

1. Tre bra egenskaper hos sig själva.
2. Så många bra egenskaper de kan komma på som en kompis ska ha.
3. Efter att alla fått god tid på sig att formulerat sin egen lista inleder ni demokratileken,

Vad är kränkning?

Fysiska kränkningar är *sådant man känner på kroppen* som att knuffa, klämma någon på bröstet, sparka, slå med mera.
Verbala kränkningar är *sådant man hör* som elaka ord, retas, sprida rykten, härmas med mera.
Psykiska kränkningar är *sådant som känns inuti kroppen* som blickar, miner, suckar, utfrysning, skratt bakom ryggen, viskningar med mera.

Elektroniska kränkningar är *sådant som man läser* som bilder, film, sms, chatt, Facebookkommentarer och meddelanden med mera.

Härskartekniker, motstrategier och främjartekniker

För att motverka härskartekniker kan du använda främjartekniker.
Synliggörande: Handlar om att arbeta för att alla ska synas och ta plats i en grupp. Alla ska vara med på lika villkor och deras närvaro och åsikter spelar roll.
Upphöjande: Handlar om att lyfta fram varandras prestationer. Det kan innebära att uppmärksamma resultatet av någons arbete eller synliggöra någons engagemang.
Informerande: Innebär att sträva efter att alla ska få all relevant information så att de kan delta på lika villkor.

Hänsynstagande: Hänsyn tas till allas livssituation och olika förutsättningar, möjligheter och behov.

Riktade satsningar

I Stockholm ska det finnas trygga arenor och verksamheter för specifika målgrupper såsom unga med funktionsnedsättning, gruppen tjejer, nyanlända och hbtq-personer (Stockholms stads budget 2021, s. 88–90). Stockholms fritids- och ungdomsgårdar har i uppdrag att utforma inkluderande aktiviteter för alla och vara fysiskt tillgängliga för barn och unga med funktionsnedsättning. Det bör poängteras i det här avsnittet, att trots de riktade satsning som görs till olika målgrupper är andelen tjejer, hbtqia+-personer och unga med funktionsnedsättning underrepresenterade på stadens fritids- och ungdomsgårdar.

Avsnittet om riktade satsningar svarar upp mot frågeställningen nedan.

- Utredningens omvärldsbevakning ska inkludera kvalitetsarbete och uppföljning, social struktur för besök på fritids- och ungdomsgårdar, öppettider, målgrupper, aktiviteter och samarbeten.

Riktade satsningar i den här utredningen syftar till att undersöka och beskriva omfattningen av aktiviteter som har en uttalad målgrupp. Riktade satsningar till olika målgrupper kan ske via speciellt öppna dagar eller kvällar som är vikta för en grupp, det kan också vara efter behov och intresse eller vara kopplade till specifika platser och/eller fritids- och ungdomsgårdar. Tydligast fokus i Stockholms stad finns på satsningar till gruppen tjejer, personer som identifierar sig inom hbtqia+ och unga med intellektuell funktionsnedsättning.

Utredningen visar att alla stadsdelar har någon form av riktad satsning. Fler fritids- och ungdomsgårdar arbetar med detta sedan länge och har ett fungerande arbetssätt, medan vissa verksamheter och stadsdelsförvaltningar behöver intensifiera satsningarna till prioriterade målgrupper på regelbunden basis och under mer strukturerade former. Endast Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har en samordnare anställd på heltid för nätverket ”Fritid för alla” som riktar sig till unga i behov av särskilt stöd. Stadsdelsförvaltningen har även en tjänst som arbetar med kvalitetsutveckling vilket bland annat har bidragit till samverkan mellan ungdomsgårdarna i området med frågesporter, läger och utflykter. Nedan följer exempel på nuvarande satsningar från olika stadsdelsförvaltningar.

Stadsdelarna i innerstaden samverkar kring hbtqia+-verksamhet på Humlanhuset varje måndag, den riktade satsningen har lett till att dessa ungdomar kommer även andra kvällar. Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning har Gröndals ungdomscafé som endast arbetar med riktade satsningar, dels har de klubben Kosmos för unga med intellektuell funktionsnedsättning två kvällar varje vecka, dels hbtqia+ häng. Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har hbtqia+ en dag i veckan för åldersgruppen 13–19 år med viss utökning av verksamheten på lov. Ungdomsgården i Rinkeby har killkväll 1 gång varje vecka med olika teman.

Verksamheten Smultronet i Akalla by vänder sig till unga med intellektuell funktionsnedsättning och som har biståndsbedömd fritid genom LSS (Lagen om särskilt stöd) med KTT (korttidstillsyn) på. Under skolloven erbjuds barn och ungdomar ett kulturutbud på stadsdelsförvaltningens öppna fritidsverksamheter och samverkan med andra förvaltningar och

lokalt föreningsliv. Framtidens hus i Husby och Rinkeby vänder sig till unga mellan 16–19 år med fokus på arbete, studier och fritid.

På Morris fritidsgård i Hökarängen (Farsta stadsdelsförvaltning) bedrivs under två kvällar i veckan en riktad öppen verksamhet för ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning som många gånger gått eller går i grund- och gymnasiesärskola. Verksamheten är en del av Stockholms stads arbete med prioriterade grupper och ingår i stadens nätverk ”Fritid för alla”. Verksamheten på Morris arbetar för att målgruppen ska ges möjligheter, stöd i att bygga sociala relationer och att få uppleva sin fritid som meningsfull. Aktiviteter utformas för att vara inkluderande och fysiskt tillgängliga i en miljö där olika funktionsnedsättningar är norm. Farsta stadsdelsförvaltning har också verksamheten ”Himmel och pannkaka”, vilket är ett samarbete med Svenska kyrkan som återkommer varje torsdag. Då bjuds det på soppa, pannkakor och olika aktiviteter. Ett IOP (idéburet offentligt partnerskap) med ”Himmel och pannkaka” ska etableras även i Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning. Norrmalms stadsdelsförvaltning har verksamheten 3Liljor på fritidsgården där målgruppen är unga med intellektuell funktionsnedsättning.

Aktivitetshuset Tuben i Farsta stadsdelsförvaltning har en central mötesplats för ungdomar i gymnasieåldern där media och kultur är i fokus. Verksamhetens fokus är ungas kreativitet, skapande, delaktighet och inflytande. Tuben är en plats där ungdomar kan förverkliga sina idéer och ordna arrangemang. Verksamheten ska vara föränderlig efter de ungdomsprojekt som är i gång. Stadsdelsförvaltningen uppger att andelen tjejer har ökat, möjliga orsaker kan vara tydligare åldersindelning mellan fritidsgårdar och ungdomens hus, att personalen har utbildat sig inom genus och uppsökande arbete med fokus på unga tjejer samt att arbeta mer medvetet med riktade aktiviteter.

I Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning har fritidsgården i Hagsätra en tjejgrupp två gånger varje vecka, en eftermiddag och en kväll. Närvarar gör, förutom fritidsledare, personer från skolan samt kurator. Fritidsgården i Enskede har öppet endast för tjejer på tisdagskvällar och fritidsgården i Östberga har *tjejhäng* i samarbete med idrottsförvaltningen 1 kväll i veckan. Örby fritidsgård i samma stadsdelsförvaltning har Måndagsklubben, en inskriven verksamhet för unga med intellektuell funktionsnedsättning som flyttar till Högdalens fritidsgård under våren 2021.

Fritiden i Bromma stadsdelsförvaltning har infört *tjejtid* på Café U två eftermiddagar i veckan, vilket innebär att endast tjejer kan besöka fritidsgården. Södergården på Götgatan har öppen verksamhet med fokus på hbtqia+ med deras satsning *Spectrum*, men alla är välkomna. *Spektrum plus* är en verksamhet för hbtqia+-personer över 18 år som har behov av att ses och prata. Aktiviteten är egenorganiserad av målgruppen.

Samverkan

Avsnittet ger en bild över interna och externa samarbeten som äger rum på och mellan Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar. Samarbeten som sker inom stadens stadsdelsförvaltningar och fackförvaltningar förs till interna samarbeten i den här utredningen.

Interna samarbeten

Ett samarbete mellan sju stadsdelar[14] finns för verksamheter som arbetar med unga som har en intellektuell funktionsnedsättning. Bland annat ordnas disco en gång per månad, lovverksamhet och arrangemang. Ungdomar från andra stadsdelsförvaltningar och kommuner kan också besöka discon och arrangemang. Digitala aktiviteter under lov till unga med intellektuell funktionsnedsättning har Norrmalm, Rinkeby-Kista och Skarpnäck stadsdelsförvaltningar samverkat kring.

Fler av stadens stadsdelsförvaltningar samverkar med idrottsförvaltningen i form av fysisk aktivitet och fackförvaltningens idrottskoordinatorer på fritids- och ungdomsgårdarna. En del fritids- och ungdomsgårdar samverkar med kulturförvaltningens verksamhet kulturskolan.

I Skärholmens stadsdelsförvaltning kommer musikinstrumentslärare på bestämda dagar och tider till olika fritidsgårdarna och har öppna kurser och erbjuder ungdomar att prova på att spela och/eller producera musik i datorn.

På fritidsgårdarna i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning finns ett samarbete med kulturskolan där sex pedagoger arbetar och har aktiviteter på fritidsgårdarna inom ramen för sin tjänst, två av lärarna är danspedagoger. Ledarledda kulturaktiviteter kommer att finnas både på eftermiddagar och under kvällstid.

[14] Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Älvsjö, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista och Södermalm.

Träffar och aktiviteter för hbtqia+ på Humlanhuset varje vecka är ett samarbete med stadsdelarna i innerstaden. Kvällarna bemannas av fältassistenter från Norrmalm och Östermalm, tillsammans med ordinarie fritidsledare. Ett samarbete finns mellan Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta som har ett gemensamt program för sommarlovsaktiviteter. Södermalms stadsdelsförvaltning med sina olika aktörer har planer på att samordna för stadsdelarna i innerstaden ett koncept liknande Himmel och pannkaka men namnge det Himmel och plättar istället.

Fritidsledare i innerstaden har under flera år, haft ett gemensamt nätverk, dock är det inte aktivt idag och fler medarbetare menar att det skulle behöva startas upp under mer ordnade former med ett uttalat syfte, mål och gemensamma aktiviteter. Det konceptet skulle även kunna medföra att fritids- och ungdomsgårdar samverkar i att dela/sprida information till unga om vad som ska hända på olika platser i staden.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning samverkar mellan ungdomsgårdarna gällande läger och utflykter samt gemensamma aktiviteter såsom tävlingar och frågesport. Fritidsledarna i stadsdelsförvaltningen samverkar också kring uppstart av en hbtqia-verksamhet för unga i ålder 13–19 år. Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har genom att ha en fritidslots utvecklat en roll, vars funktion ska vara att både unga och fritidsledare ska få stöd i frågor som rör socialtjänsten, ungdomsmottagning och fokus på psykisk ohälsa. Etablerade samarbeten inom Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning finns med medborgarkontorets medborgarvärdar, det resulterar bland annat i att arrangera familjebussar som avgår 2 dagar i veckan under sex sommarveckor från Husby och Rinkeby för familjer med barn och unga. Stadsdelsförvaltningen samverkar också kring personalbemanning, mellan ungdomsgårdarna, parklekarna, Fryshuset och Folkets hus Rinkeby, ungdomsmottagningen och fältassistenter. Ett hälsoprojekt riktat till unga tjejer ”Healthy women”, samverkar med Kista SC och personal ingår i arbetsgrupper tillsammans med idrottförvaltningen och deras idrottskoordinator.

Externa samarbeten

Ett antal fritids- och ungdomsgårdar har samarbeten med aktörer utanför den egna verksamheten. Det kan vara återkommande besök varje vecka eller mer punktinsatser i samband med lov. Vanliga samarbetspartners är lokala idrottsföreningar, skolor eller organisationer för

läxhjälp. Nedan visas exempel på samarbeten med externa aktörer som framkommit i utredningen.

Löparakademin är etablerad i Hässelby-Vällingby och i Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltningar, där erbjuds träning i grupp två gånger i veckan i ett program på 10 veckor. Målsättningen är att alla deltagare ska kunna springa 1 mil obehindrat.

Södergården samarbetar med studieförbundet NBV[15] där de arrangerar karaokekväll för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning varje torsdag under skolterminerna, NBV marknadsför och tar emot anmälningar.

Fritiden i Bromma har läxhjälp en dag i veckan, hbtq-häng med fältassistenter i verksamheten ”Indigo” och samarbete med idrottsföreningar på lovsatsningen ”Summer Camp/Bromma Sportscamp”.

Farsta stadsdelsförvaltning samverkar med ”Stadsdelsmammorna”, framförallt i området Fagersjö. Insatsen syftar till att stärka och etablera i synnerhet kvinnor i samhället samtidigt som funktionen av stadsdelsmammorna är en trygghetsskapande åtgärd. En återkommande aktivitet i Farsta Fritid är ”tillsammansdagarna” tillsammans med fältassistenter och skolor, det innebär att alla elever i årskurs 7 blir inbjudna till information från bl.a. kyrkan, väktare och ungdomsmottagningen på förmiddagen och under eftermiddagen är det lek, samarbetsövningar och fika. Fritiden i Farsta har en arbetsgrupp för att samordna och planera detta.

Skarpnäckslyftet inkluderar ett samarbete mellan stadsdelsförvaltningens fritid, sociala enheter, kommunpolis, fältassistenter, ordningsvakter, Stockholmshem samt Stiftelsen ”på rätt väg” med områdesvärldar. Året runt varje vecka träffas de på fredagskvällar och gör en gemensam lägesrapport om oro och information. Samma koncept förekommer i Farsta, Rinkeby-Kista och Skärholmens stadsdelsförvaltningar.

United sisters och Backa Systerskapet är två verksamheter som tillhör Fryshuset i Södermalms stadsdelsförvaltning där ett befintligt samarbete finns. United sisters verksamhet har bland annat hållit i målgruppsdialoger med tjejer och icke-binära under tjejkvällar och Backa systerskapet har påbörjat att utforma en utbildning som syftar till att utbilda Fryschillets unga killar om värderingar, normer och machokultur.

[15] Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet.

Fryschillet har också läxhjälp i samarbete med etableringsverksamheten som arbetar med stöd och matchning, i samband med läxhjälp erbjuds även hjälp med CV och personligt brev. På Duvnäs fritidsgård finns det digital läxhjälp med mentorer genom en volontärverksamhet.

Lokalers utformning och tillgänglighet

Kapitlet belyser fritids- och ungdomsgårdars lokaler och dess förutsättningar att bedriva mångfasetterade fritidsaktiviteter i. Utredningen visar att majoriteten av Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar har fler rum där olika aktiviteter kan göras, exempelvis spela tv-spel, hobby/ateljé, rörelse eller musikproduktion. Trots att Stockholms stad arbetar med att lokaler ska vara tillgängliga utifrån olika aspekter visar utredningen att inte samtliga platser där fritids- och ungdomsgårdar bedriver verksamhet är tillgängliga. Det kan handla om trappsatser, otillräcklig skyltning och otryggt utformade lokaler. Farsta stadsdelsförvaltning gör under 2021 en genomlysning av samtliga lokaler som inkluderar verksamhet för barn och ungas fritid. Det innebär ett omtag av lokalernas tillgänglighet samt en behovsanalys för olika målgrupper gällande funktion, utseende och arbetsmiljömässig standard.

Utredningen visar att i vissa stadsdelsförvaltningar bedrivs ungdomsverksamhet i lokaler som samnyttjas av andra målgrupper och verksamhetsformer. Bland annat i Enskede-Årsta-Vantör och på Södermalm har man öppen förskola på förmidagar och ungdomsverksamhet på eftermiddag och kväll. I Farsta stadsdelsförvaltning samsas både öppen förskola, parklek och fritidsgård i samma lokaler fast på olika tider, det gäller för fyra av verksamheterna.

Utredningen föreslår att samtliga stadsdelsförvaltningar gör en genomlysning av lokaler där ungdomsverksamhet bedrivs. En genomlysning bör utgå ifrån ett tillgänglighetsperspektiv och arbetsmiljökrav för personal och besökare. Detta framgår även i kapitlet där utredningens åtgärdsförslag presenteras.

Ungas delaktighet och inflytande på fritids- och ungdomsgårdar

Kapitlet beskriver nuvarande arbete med ungas delaktighet och inflytande på Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar. Enligt utredningsdirektivets uppdrag att:

- Utredningens omvärldsbevakning ska inkludera kvalitetsarbete och uppföljning, social struktur för besök på fritids- och ungdomsgårdar, öppettider, målgrupper, aktiviteter och samarbeten.

Propositionen för ungdomspolitik framhäver att: ”När det gäller att främja ungdomars delaktighet och inflytande och ungdomars organisering och fritidsverksamhet är detta sakområden som är betydelsefulla för alla ungdomar och som på olika sätt kan bidra till att förbättra ungdomars levnadsvillkor, att stärka ungdomars makt att forma sina liv och ungdomars inflytande över samhällsutvecklingen” (prop. ungdomspolitik, s. 34).

Utredningen visar att det generellt saknas stabila och hållbara former för ungas inflytande på fritids- och ungdomsgårdarna i Stockholm. Ett fåtal verksamheter (fem av sextio) i samtliga stadsdelsförvaltningar uppger att det finns återkommande möten under strukturerade former. I övrigt är det mer vanligt att ungas delaktighet och inflytande sker spontant genom dialog med besökare och eventuella förslagslådor. Nedan visas de fem fritidsverksamheterna som arbetar med ungas delaktighet på ett eller annat vis.

Timmermansgården i Södermalms stadsdelsförvaltning har en programgrupp med barn 9–12 år som diskuterar förbättringar och föreslår inköp och aktiviteter samt en förslagslåda. Fryschillet i samma stadsdelsförvaltning har en ungdomsstyrelse som får vara med på månatliga möten där de presenterar vilka aktiviteter, event och saker i lokal/verksamhet de vill se mer utav och Södergården på Götgatan har tillsammans med samverkanspartnern myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (mucf) genomfört projektet ”evenemang för engagemang” som handlade om att stärka unga i deras arrangörskap.

I Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning finns ett planeringsråd med ungdomar som kan tycka till om aktiviteter och lovverksamhet. På fritidsgårdarna i Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har de stormöte varje vecka mellan de tre verksamheterna för ungdomar.

Kvalitet och uppföljning

Kapitlet redogör för hur stadsdelsförvaltningarna arbetar med kvalitet och uppföljning samt redovisar om, och i så fall vilka nätverk för utvecklings- och kunskapsfrågor kopplade till fritidsledaryrket, de är medlem i. Enligt utredningsdirektivets uppdrag att:

- Utredningens omvärldsbevakning ska inkludera kvalitetsarbete och uppföljning, social struktur för besök på fritids- och ungdomsgårdar, öppettider, målgrupper, aktiviteter och samarbeten.

Kapitlet inleds med några rader om hur begreppet kvalitet kan förstås. Kvalitet som begrepp används globalt i nästan alla branscher, ordet kan ses både filosofiskt och stramt. Det filosofiska antagandet bygger på subjektiva förväntningar om vad kvalitet innebär. Beroende på graden av förväntan bedöms upplevelsen eller verksamheten som innehavare av kvalitet eller inte. Det strama perspektivet på kvalitet kräver mer systematisk och repetitiv uppföljning för att avgöra om något har kvalitet eller inte. En del menar att mäta kvalitet bygger på förutsättningen att det finns målsättningar att uppnå, definitionen av kvalitet är då graden av måluppfyllelse.

Inom offentligt finansierad fritidsverksamhet för unga ska det finnas politiska målsättningar. I vissa fall är målen abstrakt formulerade såsom att verksamheten ska bidra till ökad folkhälsa och ungas delaktighet eller att fritids- och ungdomsgårdar ska vara jämställda, jämlika och anordnas i en trygg miljö. Det är bra med målstyrd verksamhet eftersom det pekar ut riktningen för vad verksamheten ska handla om, leva upp till och åstadkomma. Däremot är det en förutsättning att målen blir begripliga, hanterbara och möjliga att följa upp.

Redan 1989 konstaterades att kunskaperna om måluppfyllelse inom fritidssektorn kan bli bättre och att ingen annan sektor har i så låg grad utvärderat hur målen uppfylls och i vilken utsträckning resurserna nyttjas effektivt (Blomdahl 1989, s. 14). Fritids- och ungdomsgårdar i Stockholms stad behöver därmed bättre indikatorer som är mätbara och kan operationaliseras i nära anslutning till den egna verksamheten. Frågor som behöver indikatorer och svar kan vara:

- Är det kvalitet när fritids- och ungdomsgårdar når uttalad målsättning?
- Vad är/innebär jämlika och jämställda villkor på fritids-eller ungdomsgårdar?
- När vet fritids- och ungdomsgårdar om målen med att bidra till folkhälsa är uppnådda?
- Vilka indikatorer gäller för fritids- och ungdomsgårdar för att ha ett kvalitetssäkrat arbete med ungas delaktighet?
- Är målen och indikatorerna jämförbara över staden och/eller inom den egna stadsdelsförvaltningen?

Utredningens omvärldsanalys visar att det finns fler metoder och verktyg, både kvalitativa som kvantitativa angreppssätt för att mäta insatser för att stärka, upprätthålla eller höja kvalitet på fritids- och ungdomsgårdar. Bland annat nätverk såsom KEKS (Kvalitet och kompetens i samverkan) och Nackanätverket som har skapat system och utarbetat metoder för att mäta kvalitet och som är jämförbara med andra kommuner och över tid. Kunskapscentrum för fritidsledarskap (KC) har fokuserat på att belysa kvalitet i yrkesrollen för fritidsledare samt att tillhandahålla utvecklingsarbeten för jämställdhet och breddat aktivitetsutbud.

Utredningen visar att fyra av tretton stadsdelsförvaltningar är med i nätverk för kompetens- och kvalitetsutveckling. Farsta och Norrmalm stadsdelsförvaltningar är med i Kunskapscentrum för fritidsledarskap samt Hässelby-Vällingby och Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltningar är medlemmar i KEKS (kvalitet och kompetens i samverkan).

För att personal och verksamhetsnära chef ska kunna utvärdera sin verksamhets måluppfyllelse på egen hand, fodras kontinuerlig utbildning, uppföljning och granskning för att den ska bli användbar. Kvalitet handlar även om att ta stöd från styrande dokument som pekar ut riktningen för Stockholms stads målsättningar av kvalitet och trygghet. Nedan ett urval av styrdokument som inbegriper fritidssituation och rättvisa i trygga miljöer för barn och unga.

Stockholms stads styrdokument rörande arbete med barn, unga och fritid

- Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2018–2022
- Policy för Stockholms stads konton i sociala medier
- Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022
- Program för barn och ungdomskultur i Stockholms stad, Kultur i ögonhöjd
- Program för kvalitetsutveckling
- Stockholms stads strategi 2019 – 2022 för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna ska dras in i kriminalitet
- Säkerhetsprogram 2020–2023
- Trygghetsprogram 2020–2023

Kvalitet kan också omfatta graden av arbete med ungas delaktighet och inflytande, ett brett utbud av kultur- och fritidsaktiviteter, andel utbildade fritidsledare samt att öppettider svarar mot ungas behov och preferenser.

Utredningen visar att de fritids- och ungdomsgårdar i Stockholms stad som drivs av fristående aktörer har många gånger egna nätverk i sin organisation för utbildning och kvalitet. Bland annat har hemgårdsrörelsen ett forum där verksamhetsfrågor diskuteras.

Fryshuset har interna utbildningar oberoende på var den öppna fritidsverksamheten för unga är förlagd i Stockholm/Sverige. Dessa träffar med utbildning riktar sig till dels fritidsledare, dels föreståndare. Fryshuset som organisation har egna handböcker och rutiner för introduktion av nyanställda och för fortbildning.

Östermalms stadsdelsförvaltning har hbtq-certifierat alla verksamheter inom enheten, det vill säga både fritidsgården, ungdomsmottagningen och fältverksamheten. Samtliga fritidsledare i Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning deltar i projektet ”En fritid fri från Våld” som ska bidra till ett långsiktigt utvecklingsarbete för personalen där kompetenshöjning och utbildning står i centrum. Stadsdelsförvaltningen har också en ledarskapsutbildning för unga som besöker fritidsgårdar och mötesplatser.

Kvalitet för stadsövergripande samordning

Förutom dessa externa nätverk för utveckling och kvalitet finns i Stockholms stad ett chefsnätverk för fritidschefer. Ett behov som framkommit i utredningen är att formen och strukturen behöver stärkas för nätverket. Utredningen visar att det finns behov och önskemål från i princip alla stadsdelsförvaltningar med ett eller fler nätverk eller forum för yrkesverksamma fritidsledare att diskutera yrkesfrågor, arbetssätt och målsättningar över stadsdelsförvaltningarnas gränser. Forumen skulle ha nytta av en gemensam fortbildningsplan som hakar i dels de föreslagna målen för fritids- och ungdomsgårdarna, dels styrande dokument samt bland annat FN:s konvention för barnets rättigheter. Andra perspektiv kopplat till kvalitet och uppföljning, som lyfts av stadsdelsförvaltningarna, är gemensamma skrivningar om vad unga i staden kan förvänta sig innehållsmässigt från fritids- och ungdomsgårdar och fritidsledarnas bemötande. Samt hur en grundbemanning bör vara organiserad för att erbjuda en verksamhet med hög kvalitet.

Utredningen visar att stadsdelsförvaltningarna har behov av och efterfrågar ett mer bärande stöd från fackförvaltningar i syfte att ingå i en organisationsstruktur som är igenkännbar från andra närliggande kommuner. Stödet som behövs innefattar strategiska funktioner med huvudansvar för utvecklingsfrågor och kompetensförsörjning till stadsdelsförvaltningarnas fritidsledare.

Stödfunktionen för stadens fritids- och ungdomsgårdar kan också bidra med att samordna en dokumentbank med material för metoder, nationella och internationella projekt och tips på aktiviteter. Utredningen visar att behovet av en stadsövergripande kanal för information är högst aktuell. En sådan position/tjänst behöver klargöra stadens riktlinjer och förhållningssätt vid exempelvis eventuella begränsningar eller anpassning av fritidsverksamhet, vilket förekom under Covid-19. Ett antagande är att en stadsövergripande funktion skulle bidra till att höja statusen och att öka legitimeringen av stadens fritids- och ungdomsgårdar (och parklekar).

Kvalitet för digitalisering

Samtliga stadsdelsförvaltningar pekar på vikten av en stadsövergripande tydlighet kring resurser i digitalisering. Det är också sammanlänkat med de regler som finns idag för att posta inlägg i flöden på sociala plattformar, de är inte anpassade efter ungas behov. Exempelvis är det inte tillåtet att sända live på Instagram då det innebär en så kallad tredje-lands-överföring. Utredningen visar att fritids- och ungdomsgårdar i olika stadsdelsförvaltningar hanterar frågan om konton på sociala medier på olika sätt.

Utredningen visar också att stadsdelsförvaltningarna har behov av tydlighet vid nyrekrytering samt att fler heltidstjänster behövs, många stadsdelsförvaltningar är överens om att det ska framgå att de tjänster som ska tillsättas bör ha fritidsledarutbildning eller annan adekvat utbildning som lämpar sig för uppdraget.

Utredningen föreslår att i framtida systematik för att kvalitetssäkra fritids- och ungdomsgårdar ska stadens antagna verksamhetsmål uppnås. I arbetet med uppföljningen bör Stockholms stad exempelvis utarbeta jämställdhetsronder och tillgänglighetsguider till verksamhetschefer och fritidsledare. Inom kvalitetssäkringen bör det följas upp hur fritids- och ungdomsgårdarna tillhandahåller ett differentierat aktivitetsutbud som tilltalar fler grupper av unga. Detta framkommer även i kapitlet för åtgärdsförslag.

Trygghet och säkerhet på fritids- och ungdomsgårdar

Utredningen avser att samla in kunskap om nuvarande situation i stadsdelarna gällande planer och åtgärder för kriser samt att hitta strukturer för en stadsövergripande modell för hantering av fritids- och ungdomsgårdar som av olika skäl behöver stängas. Kapitlet inleds med att beskriva nuvarande situation i stadsdelsförvaltningarna huruvida det finns handlingsplaner för exempelvis krishantering, risk och skydd samt rutiner för hot och våld. Samt trygghets- och förebyggande arbete som ANTD (alkohol, narkotika, tobak, doping). Kapitlet beskriver också vilka åtgärder stadsdelsförvaltningarna har använt för att skapa trygghet och minska oro.

Kapitlets andra del illustrerar ett förslag på systematik kring arbetet med säkerhet och trygghet på fritids- och ungdomsgårdar där även en modell föreslås. En avslutande del exemplifierar hur Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning har formulerat sig i sitt trygghetsprogram.

Utredningsdirektivet fastslår att utredningen ska besvara följande frågor:

- Vilka åtgärder genomförs idag för att se till att fritids- och ungdomsgårdar är trygga mötesplatser med frånvaro av hot och kriminalitet?
- Hur löser de enskilda stadsdelsförvaltningarna idag kriser som uppstår och som kräver att en verksamhet behöver stängas?
- Vilka fler åtgärder bör vidtas för att utveckla trygga fritids- och ungdomsgårdar med frånvaro av hot och kriminalitet?

Bestånd av handlingsplaner för trygghet och säkerhet

I princip samtliga stadsdelsförvaltningar har en handlingsplan för trygghetsskapande arbete och policys för säkerhet och hantering av hot, våld och hot om våld. Vissa fritids- och ungdomsgårdar har rutiner för orosanmälningar till socialtjänst eller för hur ett uppsökande arbete ska gå till. Andra har bestämda åldersgränser för att öka tryggheten.

Utredningen visar att trygghetsskapande åtgärder som stadsdelsförvaltningarna genomfört på fritids- och ungdomsgårdar är bland annat nedanstående[16].

- Orsaksanalys av en händelse med stöd av preventionssamordnare.
- Utbildning och handledning för personal, tillsammans med chefer.

[16] Det bör poängteras att samtliga verksamheter inte genomfört samtliga punkter. Det är en sammanvägning av det som framkommit i intervjuer med stadsdelsförvaltningarna.

- Anpassning av miljön med införande av skogräns.
- Åldersanpassa fritids- och ungdomsgårdar genom att ha separata verksamheter eller öppettider för olika åldrar i ungdomsgruppen.
- Tydlig information om aktiviteter.
- Ett fåtal fritids- eller ungdomsgårdar har fotografier på personalen.
- Diskuterat program för ett jämställt Stockholm 2018–2022 samt den lokala rutinen för arbetet mot våld i nära relationer på möten med personal.
- ”Stängt” av unga på bestämd tid, som återkommande gånger inte kan respektera grunderna för allas trivsel.
- Enskilda samtal med ungdomar som behöver stöd eller har gjort överträdelser.
- Vid behov kalla till möten med vårdnadshavare och polis.
- Göra orosanmälningar.
- Samarbeta med skola, polis och fältassistenter.
- Arbetat med trygghetsplanen som är framtagen för att ge medarbetarna tydliga rutiner för att skapa en trygg verksamhet för besökarna och en trygg arbetsmiljö.

Utredningen visar att:

- Trygghet handlar om mycket mer än den långt dragna gränsen som hot och våld innebär.
- Fåtal fritids- eller ungdomsgårdar har behövt stänga på grund av otrygga situationer som hot, våld eller hot om våld. Enhetscheferna har rapporterat svar där hotbilden har riktats explicit mot personal och/eller verksamheten. Det rör sig om totalt 19 gånger på sju verksamheter fördelat i fyra stadsdelsförvaltningar sedan 2019. Dessa är Bromma (1 gång), Rinkeby-Kista (3 gånger), Hässelby-Vällingby (6 gånger) och Enskede-Årsta-Vantör (9 gånger). Två stadsdelsförvaltningar, Skärholmen och Rinkeby-Kista, framhåller att de omlokaliserat fritidsgårdens personal till att arbeta mobilt i närområdet om det varit otryggt.

- Fritids- och ungdomsgårdar är inte en skyddande faktor per automatik. Det fodras medvetna metoder, professionella fritidsledare och strategiskt arbete för att upprätthålla och utveckla trygghet och ett positivt klimat.
- Det trygghetsskapande arbetet innebär till stor del att arbeta med trivsel, attityder och diskussioner om makt och olika åsikter.
- Att det finns miljömässiga förbättringar på fritids- och ungdomsgårdar för att skapa bättre trygghet. Det kan vara belysning, insyn i utrymmen och sittplatsers utformning, exempelvis möjliggöra enskilda sittplatser och inte enbart soffor.
- Att vissa stadsdelsförvaltningar har behövt omdirigera fritids- och ungdomsgårdarnas aktiviteter under Corona-pandemin. Berörda verksamheter har under perioder behövt stänga och flytta ut verksamheten och arbeta uppsökande på grund av restriktioner kring Covid-19. Beslutet har kommit från högre instans i stadsdelsförvaltningen och från Folkhälsomyndigheten. Ledningen har stöttat med alternativa lösningar på hur verksamheten ska utföra uppdraget och hålla aktiviteter på ett Covid-19-säkert vis som att hålla avstånd och avgränsa besöksantalet.
- Att vissa stadsdelsförvaltningar har vid tillfälle varit tvungna att stänga fritids- och ungdomsgårdar vid renovering och av trasigt brandlarm.
- Det finns behov av en sammanhållen plan med rutiner som gäller stadens samtliga fritids- och ungdomsgårdar oavsett huvudman och driftsform.

Trygghetsskapande arbete i Stockholms stad

Stockholms stad har styrande dokument för systematiskt arbetet med säkerhet och trygghet som innefattar bestämmelser om att:

- Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska utifrån sina respektive ansvarsområden utforma, vidta och följa upp åtgärder för att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare
- Stadsdelsnämnderna har ansvar för samordningen av det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet inom respektive geografiskt område

”Trygghet innebär att känna tillit till sina medmänniskor och att känna säkerhet. För att känna sig trygg krävs även en avsaknad av rädsla, oro och risk. Motsatsen till trygghet är otrygghet. Riktade trygghetsskapande åtgärder kan genomföras vars syfte inte primärt är att förhindra brott utan att öka tryggheten hos invånarna. Detta kan till exempel vara insatser som skapar en attraktiv och tillgänglig offentlig miljö för olika målgrupper, på torg eller i parker” (Trygghetsprogram Stockholms stad 2020–2023, s. 8–9).

Säkerhetsprogrammet i Stockholm poängterar att oavsett fokus- och verksamhetsområde är systematik i säkerhetsarbetet nyckeln. Säkerhetsarbetet ska bedrivas med utgångspunkt i genomtänkta metoder, gemensamma mål och dokumenteras, följas upp samt utvecklas löpande. Rutiner och planer ska vara kända och lättillgängliga i verksamheten. Utbildning och kompetenshöjande insatser är viktiga delar i utvecklingen av säkerhetsarbetet i staden (Säkerhetsprogram Stockholm 2020–2023, s. 9).

Trygghetsprogrammet pekar på vikten av chefens ansvar i det trygghetsskapande arbetet, det står att ”Chefer i staden har ett särskilt ansvar för att säkerställa att trygghetsprogrammet sprids till berörda medarbetare inom verksamheterna och omsätts i praktiken genom ett målmedvetet brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete som utgår från kartläggningar, aktuella data, orsaksanalyser och väl övervägda åtgärder. Medarbetare i stadens verksamheter ska ha kunskap om innebörden i stadens trygghetsprogram och om hur den egna insatsen bidrar till stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete” (Trygghetsprogram Stockholm 2020–2023, s. 9–10). Allt arbete ska kvalitetssäkras och följas upp så att rätt åtgärder genomförs mot ett identifierat problem (Trygghetsprogram Stockholm 2020–2023, s. 9).

Stockholms stad ska när som helst på dygnet erbjuda krisstöd till de som bor och vistas i staden. Det betyder att stadsdelsnämnderna ska ha en beredskap och organisation för att inom sitt geografiska område erbjuda krisstöd. För händelser som inträffar utanför kontorstid åligger detta ansvar socialnämnden fram till dess att operativt ansvar kan övertas av berörd stadsdelsnämnd (Säkerhetsplan Stockholm 2020–2023, s. 17).

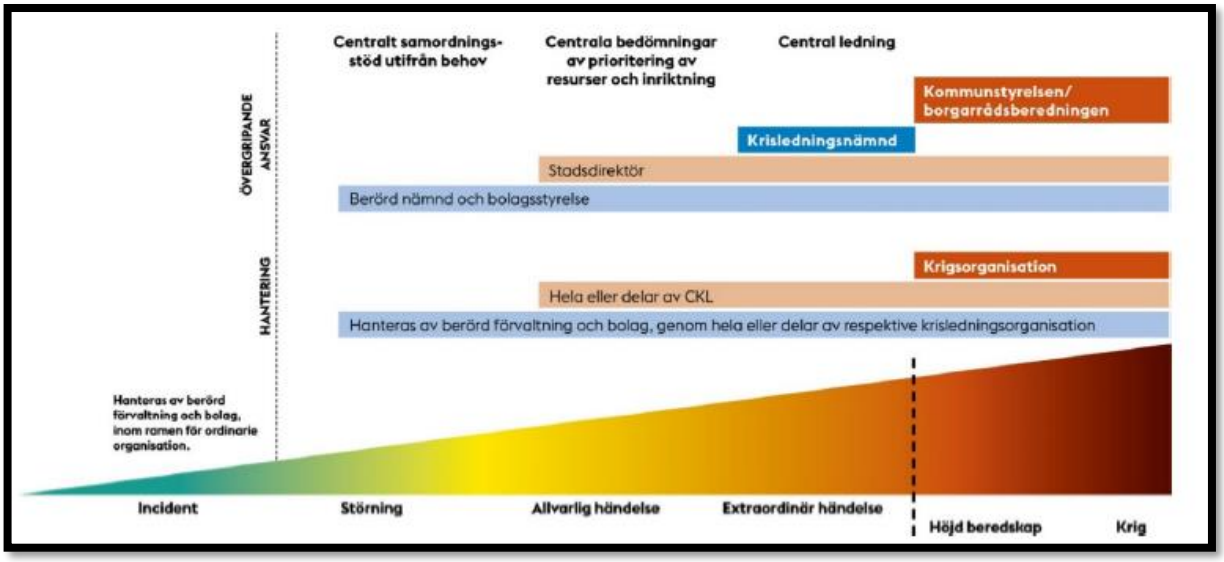

Figur 1. Eskaleringsnivåer i staden (Säkerhetsprogram Stockholm 2020–2023, s. 18).

Figur 1 visar att när en incident[17] inträffar är det enheten och verksamheternas ansvar att hantera det som inträffat inom ordinarie organisation.

Systematiskt arbete för säkerhet och trygghet på fritids- och ungdomsgårdar

Utredningen visar att i princip alla stadsdelsförvaltningarna har handlingsplaner för att främja trygghet och till viss del förebygga hot, våld och hot om våld. Dock framgår inte av utredningen huruvida de är uppdaterade och är sammanlänkade till stadens styrande dokument för säkerhet och trygghet. Det finns inte heller en gemensam handlingsplan eller program för fritids- och ungdomsgårdarna i Stockholms stad.

Utredningen föreslår därför att staden tillsätter en arbetsgrupp för att anta en stadsövergripande plan för hur fritids- och ungdomsgårdar hanterar kriser och upprätthåller trygghet. En sådan strategisk plan bör identifiera händelseförlopp och definiera gemensamma stadier för verksamheterna enligt utredningens nedanstående modell för hantering av fritids- och ungdomsgårdar som av olika skäl behöver stängas.

Följande avsnitt tar avstamp i två myndigheters skrivningar och dokument. Dels Skolverket som arbetar med barn och ungas lärandemål- men också elevers säkerhet och trygghet, dels Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som systematiskt arbetar med

[17] Incident finns inte definierat i stadens program i anslutning till modellen. Däremot företeelsen störning, det är händelser som hotar eller skadar det som ska skyddas i samhället och kan i regel hanteras inom verksamheternas ordinarie organisation (Säkerhetsprogram Stockholm 2020–2023, s. 18).

krishantering, skydd och säkerhetsfrågor för samhällets alla delar. Vid hantering av kriser finns det tre grundläggande principer att förhålla sig till för kommunal verksamhet. Detta framgår även i Stockholms stads säkerhetsprogram. De tre principerna är:

- Ansvarsprincipen, den som har ett ansvar för en verksamhet under normala förhållanden har motsvarande ansvar även under krissituationer. Ansvaret inkluderar att vidta de åtgärder som krävs […] också ett ansvar för varje aktör att samverka med andra, ofta sektorsövergripande (prop. 2007/08:92, bet. 2007/08: FöU12, rskr. 2007/08:193).
- Närhetsprincipen, kriser ska hanteras på lägsta möjliga nivå i samhället. Med detta avses att den ledningsnivå eller instans som närmast berörs av det akuta krisförloppet normalt ska svara för ledningen av de åtgärder som erfordras för att man ska kunna hantera krisen på ett effektivt sätt (prop. 2001/02:10).
- Likhetsprincipen, verksamhetens organisation och lokalisering ska så långt som möjligt överensstämma i fred, kris och krig (prop. 2001/02:10).

(MSB, 2020, s. 12–13).

Kommunens arbete med krisberedskap utgår från lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) och anslutande förordning (SFS 2006:637). Syftet är att minska sårbarheten i verksamheten och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred (MSB, 2020, s. 18). Kommunens uppgifter inom krisberedskapen består av:

- Risk- och sårbarhetsanalys
- Planering
- Geografiskt områdesansvar
- Utbildning och övning
- Rapportering

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap menar att kategorierna ovan kan beskrivas som arbetsprocesser eftersom de återkommer minst varje mandatperiod. Utöver detta kan det finnas fler arbetsprocesser, som inte är reglerade i lagar och förordningar men som kan bidra till kommunens krisberedskap (MSB, 2020, s. 22).

För grund- och gymnasieskolan i Sverige finns tydliga dokument från Skolverket hur ett systematiskt säkerhetsarbete i skolan ska genomföras och följas upp. Utredningen menar att fritiden som arena, likt skolan, samlar unga i grupp och gör aktiviteter tillsammans eller på olika platser. Några är ledare (lärare/fritidsledare) och några är deltagare (elever/besökare). Enligt skollagen och FN:s konvention om barnets rättigheter har barn och elever rätt till en trygg och säker miljö. Ändå upplever barn och elever ibland en otrygghet i skolan och förskolan och många råkar ut för olyckshändelser och skador (Skolverket, 2021). Skolans systematiska arbete kan beskrivas som en process i fem steg:

- Kartlägga
- Analysera
- Åtgärda
- Utvärdera
- Förbättra

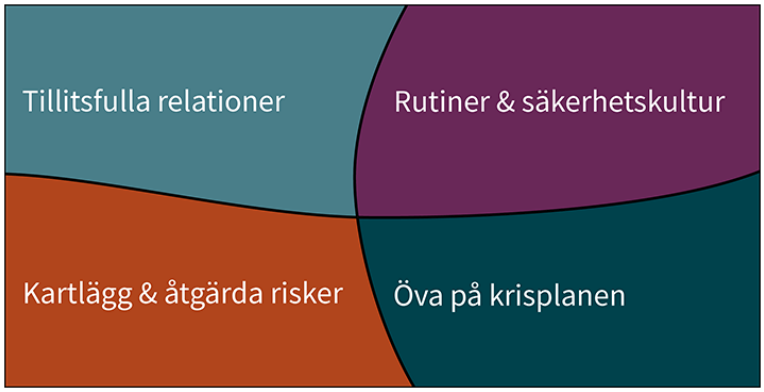

Figur 2. Systematiskt säkerhetsarbete i skola, förskola och fritidshem (Skolverket 2021).

Detta borde även gälla fritids- och ungdomsgårdar. Det är därför viktigt att ha utarbetade strategier om en kris eller oförutsägbar händelse inträffar under pågående verksamhet. Enligt Skolverket ska en krisplan beskriva hur krisstödet organiseras och vilka som ingår i krisgruppen samt vem som är ansvarig. Samtligas kontaktuppgifter och rollfördelning ska beskrivas för var och en när en kris uppstår (och på längre sikt). Krisplanen ska informera om hur larm och låsta dörrar ska hanteras och hur rutiner ser ut för att ha uppdaterade listor med kontaktuppgifter till vårdnadshavare, även de med skyddad identitet eller papperslösa. Krisplanen ska också inkludera vilka stödinstanser som finns att tillgå (Skolverket, 2021).

Utifrån genomgång av stadens program för säkerhet och trygghet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Skolverket visar utredningen att det ska finnas givna rutiner för systematik i

arbetet med säkerhet och trygghet. Dessa består uti att analysera och kartlägga eventuella risker och hot samt att förbättra det som framkommit. Utvärdera, rapportera avvikelse och utbildningsinsatser ingår i systematiken. Utredningen tolkar att det innebär att planera för möjliga scenarion inom olika verksamhetsområden, såsom fritids- och ungdomsgårdar.

Utredningen föreslår därmed en likvärdig modell för Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar som av olika anledningar behöver stänga. Modellen delas in i fyra steg. Den arbetsgrupp utredningen föreslår bör tillsättas, behöver identifiera händelser eller förlopp som ska ligga till grund för vilken åtgärd som vidtas för olika händelseförlopp.

1. **Kartlägga händelse**

Utforma scenarion för vad som bedöms vara a). akut läge och som kräver en omedelbar nedstängning eller b). vara otrygga situationer som på sikt kan innebära en nedstängning. Det kan handla om otrygg arbetsmiljö för medarbetare och besökare eller att beslutad kvalitet inte kan upprätthållas. Mer grova händelser kan vara yttre hot, narkotikapåverkade ungdomar, slagsmål och hot mot personal eller besökare. Vid den typen av händelser ska polis tillkallas.

2. **Omedelbar nedstängning eller planerad nedstängning**

Utformade scenarion ska stödja fritids- och ungdomsgårdar att fatta beslut i att motivera en stängning. En krisplan ska inkludera rutiner för olika händelseförlopp. Oavsett om en verksamhet behöver stängas omedelbart eller om nedstängningen är planerad fodras en plan för tidsomfattning och information.

3. **Stängt på lång tid eller stängt under en kortare tid**

Det behöver finnas en stadsövergripande strategi för hur en tidsbestämd nedstängning behöver vara. Vilka delar av en fritids- eller ungdomsgård behöver justeras och åtgärdas tills verksamheten kan öppna igen. Det kan vara aktiviteter kopplade till arbetsmiljö, undanröja hinder, avväpna situationer och/eller tillkalla förebyggande insatser.

4. **Information och kommunikation**

Tjänstgörande personal meddelar närmaste chef om uppstådd situation, som i sin tur kommunicerar med stadsdelsförvaltningens ledningsgrupp. I utredningens föreslagna handlingsplan som bör antas för nedstängning ska det inkluderas hur information når ut till stadsdelsförvaltningens unga, föräldrar och övriga invånare. Det bör framgå vad kommunikationen ska informera om, i vilka kanaler och vem som bär ansvaret för att så sker.

Exempel på trygghetsprogram från en stadsdelsförvaltning

Den här utredningen vill lyfta fram trygghetsplanen som finns för fritidsledare i Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning, den har en tydlig struktur för hur personalen på fritids- och ungdomsgårdar ska gå tillväga och hur frågan om exempelvis oro ska hanteras på ett gemensamt och samordnat sätt. Trygghetsprogrammet visar att fritids- och ungdomsgårdarnas uppdrag är främjande och förebyggande, med utgångspunkter i:

- En fritid fri från våld vilket är det våldspreventiva arbetet som tar utgångspunkt i utbildningsmaterialet från Mentors in Violence Prevention (MVP) som beskriver våld och kunskaper om våld, normer och genus och åskådarperspektivet.
- Fritiden som skyddsfaktor, vi arbetar strukturerat och långsiktigt med Risk och Skyddsfaktorer för våra verksamheter; kartläggning och integrering.
- Barnkonventionen som metod och utgångspunkt i både vårt förebyggande och främjande arbete.
- Fritidens arbete utgår ifrån våra övergripande uppdrag; vår verksamhetsplan, vår verksamhetsbeskrivning, stadens program som berör verksamheten och våra mål och prioriterade områden.

(Trygghetsprogram fritidsgårdar, Hägersten-Älvsjö, s. 5)

Nedan utdrag från trygghetsplanen:

” Exempel på oro för en ungdom kan handla om kännedom eller misstanke om utsatthet för våld, självskadebeteende, hög skolfrånvaro, användning av alkohol- och/eller narkotika samt spelberoende. Vi lyfter alltid oro på våra personalmöten (punkten ungdomar) här bedömer vi tillsammans utifrån vår värdegrund (MVP) samt vilka risk och skyddsfaktorer som förtydligar vad oron består av. Vi pratar om hur vår relation till ungdomen är; en kartläggning helt enkelt. Vi beslutar och gör handlingsplan tillsammans, vem ska göra vad och hur gör vi detta. De som får ansvar för att följa upp oron, upprättar dokument kring detta. Samtal med ungdom (vi är alltid två) – de som vi utsett att ta samtal med berörd ungdom ser till att boka tid för detta, se över behov om det är bättre att ta samtal utanför Ungdomens Hus; men samtal sker alltid innan öppning” (Trygghetsprogram fritidsgårdar, Hägersten-Älvsjö, s. 5–6). Vidare menar stadsdelsförvaltningens trygghetsprogram att:

- Tänk alltid på att ställa så öppna frågor som möjligt, undvik ja och nej frågor. Ha med och utgå ifrån ”motiverande samtal” i era samtal med ungdomar.
- Informera ungdomen om det vi kommit fram till och varför vi har samtalet – fokus på positiv förändring. Var tydlig med att ni kommer återkoppla till personalgruppen, föräldrar/vårdnadshavare och informera om att ni har anmälningsplikt och att ni om det finns anledning måste göra en orosanmälan.
- Dokumentera och återkoppla till personalgruppen på nästa möte. Där vi beslutar hur vi går vidare efter samtalet.
- Överenskommelse – beslutar vi att upprätta en överenskommelse med en ungdom så tar vi tillsammans fram hur den ska se ut och vad som gäller och vilka konsekvenser det blir om den inte följs eller om den bryts.

När oro eller en överträdelse uppstått hanterar fritidsgårdarna i Hägersten-Älvsjö situationen genom att boka ett möte med ungdomen och dennes förälder för att gå igenom överenskommelsen. Tillsammans undersöks hur fritidsledarna kan stötta och hjälpa att det ska fungera både på fritidsgården, men också i övrigt. Det är av vikt att informera om anmälningsplikten och att överenskommelsen gäller på fritiden, frågan ställs om det finns andra sammanhang där ungdomen och/eller föräldrar behöver mer stöd, än det vi kan erbjuda. Information om socialtjänstens arbete för stöd i vissa situationer i livet, och som kan behövas och vara avgörande för ungdomens välbefinnande och framtid.

Fokus i överenskommelsen ska alltid vara ”positiv förändring”, genom att stötta i förändringen, Överenskommelsen utgår ifrån en tydlig struktur, vad som gäller på fritidsgårdarna och vilka förväntningar som finns. Upprättandet av en plan med stöttning, som innebär att ungdomen ska delta i aktiviteter och vara aktiv i våra verksamheter. I samtal med ungdomar och föräldrar ska en tydlighet finnas gällande fritidsledarnas roller, hur arbetet ser ut och vad värdegrunden syftar till (Trygghetsprogram fritidsgårdar, Hägersten-Älvsjö, s. 8–10).

”Varje samtal och varje överenskommelse är individuell så samtalen bygger på den oro som finns för just den ungdomen. Beroende på vad oron grundar sig i så lyfter vi och informerar föräldrar (aldrig inför ungdom) vilka olika stödfunktioner som finns både i stadsdelsförvaltningen, men också i staden generellt (föräldrastödslinjen, föräldrautbildningar

och Mini Maria). Fortsätter situationen oförändrat, trots överenskommelse och uppföljning med ungdomen och vårdnadshavare så går vi vidare med en orosanmälan” (Trygghetsprogram fritidsgårdar, Hägersten-Älvsjö, s. 8–10).

Nationell forskning om fritids- och ungdomsgårdar

Kapitlet redogör för forskningsfronten om sociodemografisk struktur för besök på fritids- och ungdomsgårdar samt andra fritidsaktiviteter. Kapitlet visar också vad unga på högstadiet tycker är viktigt att fritids- och ungdomsgårdar arrangerar för saker samt vilka ledarledda aktiviteter killar respektive tjejer efterfrågar. Visas gör också hur det gått för fritidsgårdar över tid och hur könsfördelningen ser ut i ett antal kommuner. Kapitlet svarar på utredningens frågeställning

- Utredningens omvärldsbevakning ska inkludera kvalitetsarbete och uppföljning, social struktur för besök på fritids- och ungdomsgårdar, öppettider, målgrupper, aktiviteter och samarbeten.

Hela kapitlet bygger på studier från forskningen i Ung livsstil. Forsknings- och utvärderingsgruppen Ung livsstil i Sverige har kontinuerligt tillsammans med institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet (Stig Elofsson) genomfört studier kring resursutnyttjande och effekter av offentligt driven eller understödd verksamhet på fritidsfältet bland barn och unga. Ung livsstil startades 1984 av sociologiska institutionen vid Stockholms universitet (Ulf Blomdahl) och Stockholms stad (dåvarande fritidsförvaltningen), Göteborgs stad, Norrköping kommun, Västerås kommun och Eskilstuna kommun.

Ung livsstils studier om barns och ungdomars fritidsvanor, kulturvanor, idrottsvanor och preferenser för detsamma samt hälsa/livskvalitet har genomförts i ett 30-tal kommuner sedan 1984. Idag samarbetar Ung livsstil med 20 kommuner – däribland Stockholms stad som planerar en uppföljning med start hösten 2021. Vetenskapligt ansvarig för projektet Ung livsstil är Stig Elofsson, fil.dr. i statistik och docent i socialt arbete. Även studier har genomförts med elever i grund- och gymnasiesärskolan i sex kommuner från år 2000, däribland Stockholm.

Utgångspunkten för Ung livsstils studier är att kunna beskriva barns och ungdomars levnadsvillkor i Stockholm och i andra kommuner. Urvalsförfarandet som har används för att uppnå detta syfte, bland elever i grundskolan (åk 4–9), är att åtta av 14 (nuvarande 13) stadsdelsförvaltningar bildat ett miniatyr-Stockholm. Dessa stadsdelsförvaltningar är valda så att de geografiskt, socioekonomiskt och när det gäller andelen med utländsk bakgrund i stort motsvarar hela staden. I ett andra steg har antalet elever i stadsdelen valts ut i förhållande till antalet elever i miniatyr-Stockholm. Det tredje steget innebär att elever (klasser) valts slumpmässigt. Resultaten går på så sätt att använda både för att uttala sig om Stockholms stad

som helhet samt om de stadsdelsförvaltningar som ingår i studien. Eleverna i friskolorna ingår, i förhållande till sin storlek, självklart i urvalet. För studier bland unga på gymnasiet är urvalet organiserat så att andelen motsvarar representation av studie- och yrkesförberedande program. Svarsfrekvensen är lika stor i de kommunala skolorna som grupp som i friskolorna som grupp (över 70 %). Gällande undersökningar bland unga i grund- och gymnasiesärskolan är enkäten i likhet med den som används för övriga skolan. Däremot har antalet frågor i enkäten minskats ned till hälften beroende på att vår allmänna enkät var för lång. Även antalet svarsalternativ i enkäten har reducerats till två eller tre istället för fyra, fem eller sex. Detta för att minska abstraktionsnivån som är svår för många unga med en intellektuell funktionsnedsättning[18].

Nedan visas resultat från Stockholms stad gällande fritids- och ungdomsgårdar. Eftersom resultaten i Stockholm är från 2013/2014, kompletteras det med andra kommuner som genomförts 2017–2020.

Kön

Avsnittet visar könsfördelningen över tid i Stockholms stad gällande besök på fritids- eller ungdomsgård. Utredningen visar i avsnittet om besöksstatistik att antalet och andelen killar är överrepresenterade på fritids- och ungdomsgårdar även 2017–2021. Nedan ser vi andel (%) av besök på fritidsgårdar (minst ett besök under 4 veckor) som utgörs av killar respektive tjejer[19].

Högstadiet **Stockholm** 1985–2014.

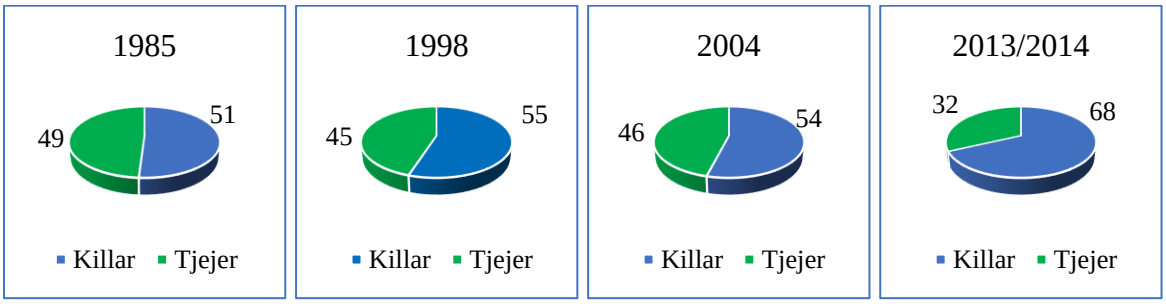

Killar står för en allt större andel av besöken på fritids- och ungdomsgårdar över tid i Stockholm. Liknande resultat återfinns i samtliga kommuner som undersökts. På nästa sida visas en nationell bild av andelen besök på fritidsgård uppdelat på killar respektive tjejer.

[18] För närmare beskrivning av genomförandet se Lengheden, Elofsson, Blomdahl (2015), s. 9–10.
[19] Observera att tjejer anges i grönt och har minskad andel besök.

Andel som besökt fritids- eller ungdomsgård

Tabell 2. Besökt fritids- eller ungdomsgård minst 1 gång på 4 veckor. Högstadiet. Andel (%).

	Killar	Tjejer
Heby 2019	30	29
Sävsjö 2018	22	28
Askersund 2019	24	27
Värmdö 2018	29	25
Nacka 2016/2017	26	21
Malmö 2019/2020	22	20
Jönköping 2018	25	18
Stockholm 2013/2014	24	17
Huddinge 2015	21	17
Eskilstuna 2019	25	16
Vallentuna 2019	16	13
Helsingborg 2018	19	13
Lidingö 2019	21	11
Knivsta 2019	11	10
Täby 2018	10	8

Tabellen visar att i nästan alla kommuner Ung livsstil undersökt besöker killar fritids- och ungdomsgårdar i större utsträckning. Möjliga orsaker till varför Heby, Askersund och Sävsjö kommun avviker kan förklaras av att de har mer öppet för tonåringar på eftermiddagar i anslutning till skoldagen, att ett begränsat fritidsutbud i övrigt finns på dessa orter samt att frikyrkorna erbjuder fritidsgårdsverksamhet med annorlunda utbud bland aktiviteterna.

Besökt fritids- och ungdomsgård – olika mått

Nedan visas Stockholms stad i jämförelse med andra kommuner angående besök på fritids- och ungdomsgårdar efter olika mått. Dels måttet som anger andel besök för minst en gång på fyra veckor, därefter måttet som anger besök för i snitt en gång i veckan samt måttet som motsvarar besök på fritids- och ungdomsgård i snitt två gånger i veckan (minst 8 gånger på fyra veckor).

Tabell 3. Besökt fritids- och ungdomsgård olika mått. Högstadiet Ung livsstil 2013–2020. Andel (%).

	Stockholm 2013/2014		**Malmö 2019/2020**		**Eskilstuna 2019**		**Lidingö 2019**		**Vallentuna 2019**	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Minst 1 gång under de senaste fyra veckorna	24	17	22	20	25	16	21	11	16	13
Minst 3 gånger eller mer de senaste fyra veckorna	7	4	11	8	13	6	8	4	7	6
Minst 8 gånger eller mer de senaste fyra veckorna	3	0	4	2	4	2	2	2	3	2

Tabellen visar att det är få unga på högstadiet som besöker en fritids- eller ungdomsgård i snitt två gånger i veckan eller mer ofta. Andelen tjejer är lägre för samtliga mått i exemplifierade kommuner.

Besökt fritids- och ungdomsgård över tid

Avsnittet visar utvecklingen över tid av högstadieungdomars besök på fritids- och ungdomsgårdar. Stockholm jämförs med Malmö, Helsingborg och Lidingö kommun. Sammanfattningsvis kan sägas att lägre andel unga besöker fritids- och ungdomsgårdar idag jämfört med tidigare och att killar är och har varit överrepresenterade över tid.

Tabell 4. Besökt fritids- och ungdomsgård**.** Minst 1 gång på fyra veckor. Högstadiet Ung livsstil. **Stockholm**. Andel (%).

	1985	**1998**	**2005**	**2013/2014**	**+/- %**
Besökt totalt	**56**	**42**	**33**	**20**	**-36**
Killar	53	44	34	24	-29
Tjejer	56	39	32	17	-39

Andelen besökande ungdomar i högstadiet har minskat över tid i Stockholm med 36 procentenheter. Minskningen är störst bland tjejer.

Tabell 5. Besökt fritids- och ungdomsgård**.** Minst 1 gång den senaste veckan. Gymnasiesärskolan Ung livsstil. **Stockholm**. Andel (%).

	2008/2009	2014/2015	+/- procentenheter
Besökt totalt	23	14	-9
Killar	28	16	-12
Tjejer	17	11	-6

Andelen unga som besöker fritids- och ungdomsgård har minskat över tid i Stockholm bland unga som går i gymnasiesärskolan. Killar är den grupp där minskningen är störst.

Tabell 6. Besökt fritidsgård**.** Minst 1 gång på fyra veckor. Högstadiet Ung livsstil. **Malmö**. Andel (%).

	1996	2015	2019/2020	+/- %
Besökt totalt	**41**	**32**	**21**	**-20**
Killar	45	35	22	-23
Tjejer	37	29	20	-17

Andelen unga som besöker fritidsgård har minskat med 23 respektive 17 procentenheter mellan 1996 och 2019/2020 i Malmö.

Tabell 7. Besökt fritidsgård**.** Minst 1 gång på fyra veckor. Högstadiet Ung livsstil. **Helsingborg**. Andel (%).

	2003	2006	2009	2012	2015	2018	+/- %
Besökt totalt	**57**	**48**	**36**	**31**	**18**	**16**	**-47**
Killar	66	55	40	35	21	21	-47
Tjejer	45	40	30	28	14	14	-44

Andelen unga som besöker fritidsgård har minskat i Helsingborg med 47 procentenheter från år 2003 till 2018 då den senaste studien genomfördes.

Tabell 8. Besökt fritidsgård**.** Minst 1 gång på fyra veckor. Högstadiet Ung livsstil. **Lidingö**. Andel (%).

	2007	2011	2015	2019	+/- %
Killar	32	24	29	21	-11
Tjejer	18	11	17	11	-7

Andelen unga som besöker fritidsgård har minskat på Lidingö från 32 till 21 procentenheter bland killar och från 18 till 11 bland tjejer.

Unga vill besöka fritids- och ungdomsgårdar

Diagrammet nedan visar att det finns potential för fritids- och ungdomsgårdar i Sverige. Betydligt fler unga uttrycker preferenser för att vilja besöka en fritids- eller ungdomsgård på fritiden jämfört med hur stor andel som faktiskt gör det. Diagram 2 visar att unga på högstadiet tycker att kommunerna ska satsa på mötesplatser för unga i deras ålder[20].

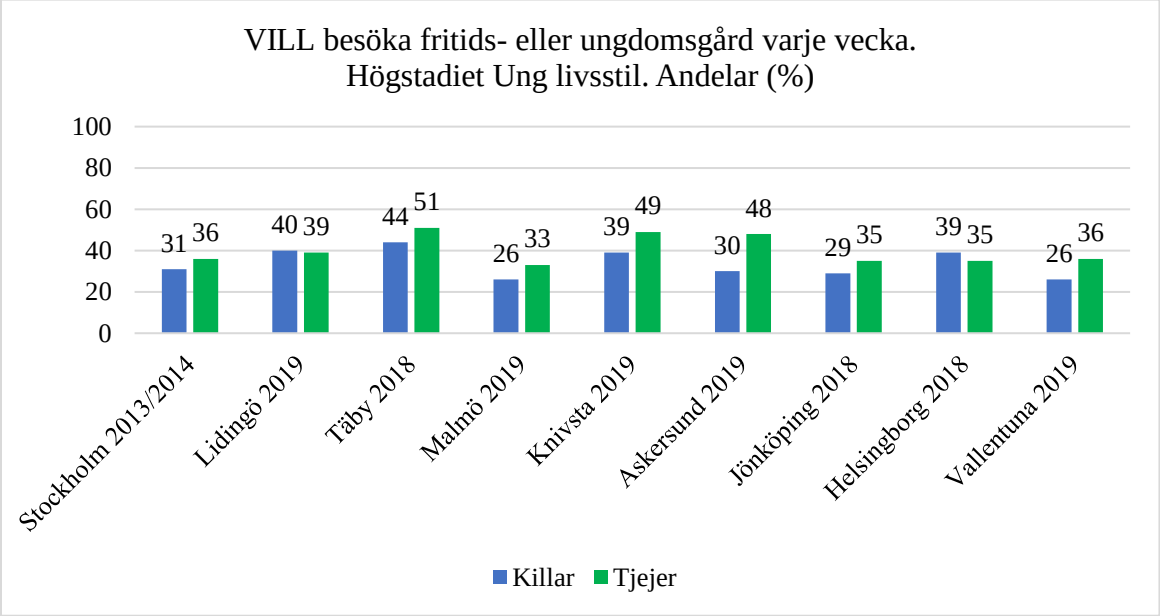

Diagram 1. Vill besöka fritids- eller ungdomsgård.

Bland ungdomarna uppger killar mellan 26 till 44 procentenheter att de vill besöka en fritids- eller ungdomsgård varje vecka. Motsvarande siffra för tjejer är 33 till 51 procentenheter. Det är samtliga unga som besvarat enkäten som resultatet i diagram 1 bygger på.

[20] Frågan har inte ställts i Stockholm 2013/2014.

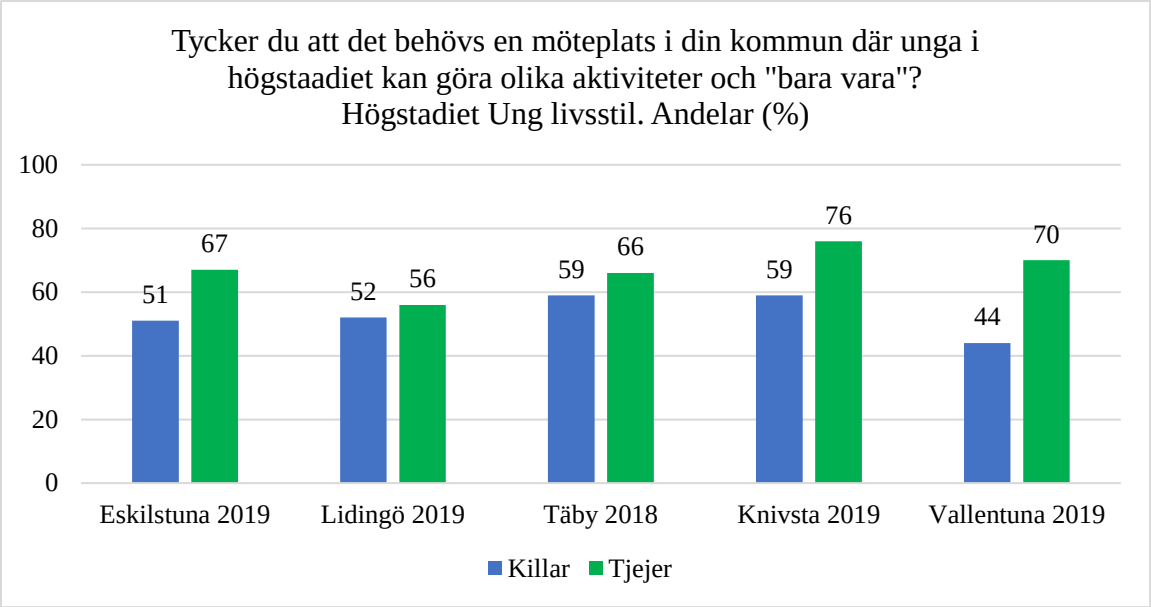

Diagram 2. Stödet från högstadieungdomar om att vilja satsa på en mötesplats med olika aktiviteter och att bara vara.

I de kommuner där Ung livsstil undersökt om unga på högstadiet tycker det behövs en mötesplats för olika aktivitet och att bara vara på ser vi att det finns ett starkt stöd för det. I synnerhet bland tjejer. Vilket innehåll som fritids- och ungdomsgårdar bör innehålla enligt unga presenteras senare i detta kapitel.

Social bakgrund och fritidsvanor

Avsnittet redovisar resultat för deltagande i fyra olika fritidsaktiviteter för fler mått på social bakgrund. De bakgrundsvariabler som används är socioekonomisk bakgrund, svensk respektive utländsk bakgrund samt skolframgång (betyg). De fyra fritidsaktiviteterna som jämförs är både expressiva och instrumentella till sin karaktär. Det är två expressiva och öppna verksamheter; bibliotek samt fritids- och ungdomsgård.

De två instrumentella fritidsaktiviteterna som är slutna, det vill säga kräver medlemskap och kontinuerligt deltagande är idrottsförening och kulturskola. Avsnittet presenterar vid sidan av Stockholms stad även resultat från Malmö stad eftersom det är en storstadsregion och studierna är mer aktuella från 2020.

Socioekonomisk bakgrund och fritidsvanor

Ung livsstil har sedan 1984 valt att mäta socioekonomisk bakgrund med hjälp av frågor om boendeform och tillgång till fritidskapitalvaror. Utifrån tillgången till dessa materiella resurser har det bildats fem grupper. Genom denna metod blir de interna bortfallen marginella. De fem grupperna är:

Stora ekonomiska resurser: Bor i villa/radhus + har tillgång till bil + båt + sommarstuga

Ganska stora ekonomiska resurser: Bor i villa/radhus/insatslägenhet/bostadsrättslägenhet + har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga

Medelstora ekonomiska resurser: Övriga t.ex. bor i hyreslägenhet + har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga

Ganska små ekonomiska resurser: Bor i hyreslägenhet + har tillgång till antingen bil, båt eller sommarstuga

Små ekonomiska resurser: Bor i hyreslägenhet. Har ej sommarstuga, bil eller båt

Tabell 9. Besökt olika fritidsaktiviteter minst 1 gång de senaste 4 veckorna efter kön och socioekonomisk bakgrund. Högstadiet Ung livsstil **Stockholm** 2013/2014. Andel (%).

	Stora ekonomiska resurser	Ganska stora ekonomiska resurser	Medelstora ekonomiska resurser	Ganska små ekonomiska resurser	Små ekonomiska resurser	**Sign.**
Killar						
Besöka fritidsgård	19	18	25	33	29	***
Med i idrottsförening	58	54	47	42	22	***
Med i kulturskolan	16	14	10	7	5	***
Besöka bibliotek	20	18	20	27	23	Ns
Tjejer						
Besöka fritidsgård	9	13	18	23	21	***
Med i idrottsförening	56	48	30	18	13	***
Med i kulturskolan	17	16	14	10	7	***
Besöka bibliotek	15	27	33	37	47	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant

Vi ser att unga på högstadiet i Stockholm deltar i olik hög grad i de fyra fritidsaktiviteterna beroende på socioekonomisk bakgrund och kön. Killar och tjejer från familjer med större ekonomiska tillgångar deltar mer i idrottsförening och kulturskolan. Bibliotek och fritidsgård besöks i störst utsträckning av unga från familjer i de lägre socioekonomiska grupperna. Nedan visas resultat från Malmö.

Tabell 10. Besökt olika fritidsaktiviteter minst 1 gång de senaste 4 veckorna efter kön och socioekonomisk bakgrund. Högstadiet Ung livsstil **Malmö** 2019/2020. Andel (%).

	Stora + Ganska stora ekonomiska resurser	Medelstora ekonomiska resurser	Ganska små ekonomiska resurser	Små ekonomiska resurser	**Sign.**
Killar					
Besöka fritidsgård	16	21	33	21	**
Med i idrottsförening	57	52	30	26	***
Med i kulturskolan	15	13	8	7	**
Besöka bibliotek	28	28	34	39	**
Tjejer					
Besöka fritidsgård	14	17	28	28	**
Med i idrottsförening	46	40	15	10	Ns
Med i kulturskolan	16	14	9	13	*
Besöka bibliotek	37	40	47	52	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant

Svensk/utländsk bakgrund och fritidsvanor

För att studera jämlikheten av huruvida ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund deltar i offentligt stödda fritidsverksamheter har fyra grupper konstruerats beroende på om barnet och dennes föräldrar är födda i Sverige eller i ett annat land. Nedan visas hur grupperna definieras.

Svensk bakgrund: Denna grupp innefattar barn och ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Denna grupp benämns i texten som ungdomar med svensk bakgrund.

Ganska stark svensk bakgrund: Denna kategori består av följande tre grupper:

- Föräldrarna födda i Sverige. Barnet fött utomlands.
- En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött i Sverige.
- En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött utomlands.

Andra generationens invandrare: Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött i Sverige. Denna grupp benämns i rapporten andra generationens invandrare.

Första generationens invandrare: Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött utomlands. Denna grupp benämns i rapporten första generationens invandrare.

Tabell 11. Besökt olika fritidsaktiviteter minst 1 gång de senaste 4 veckorna efter kön och svensk/utländsk bakgrund. Högstadiet Ung livsstil **Stockholm** 2013/2014. Andel (%).

	Svensk Bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund	Andra generationens invandrare	Första generationens invandrare	**Sign.**
Killar					
Besöka fritidsgård	18	17	37	33	**
Med i idrottsförening	51	52	42	36	**
Med i kulturskolan	14	12	6	4	**
Besöka bibliotek	17	15	30	24	Ns
Tjejer					
Besöka fritidsgård	11	17	25	25	***
Med i idrottsförening	46	34	21	16	***
Med i kulturskolan	17	14	8	12	**
Besöka bibliotek	24	30	41	49	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant

Tabellen visar att unga på högstadiet i Stockholm deltar i olik hög grad i de fyra fritidsaktiviteterna beroende på om de har svensk eller utländsk bakgrund. Även kön spelar in för besök på fritids- eller ungdomsgård, där killar – oavsett bakgrund går i högre grad. Killar och tjejer från familjer där alla är födda i Sverige deltar i högre grad i idrottsförening och kulturskolan. Bibliotek och fritidsgård besöks i störst utsträckning av unga som själva eller liksom sina föräldrar är födda i ett annat land. Nedan visas resultat från Malmö som följer samma strukturella tendens.

Tabell 12. Besökt olika fritidsaktiviteter minst 1 gång de senaste 4 veckorna efter kön och svensk/utländsk bakgrund. Högstadiet Ung livsstil **Malmö** 2019/2020. Andel (%).

	Svensk Bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund	Andra generationens invandrare	Första generationens invandrare	**Sign.**
Killar					
Besöka fritidsgård	13	19	28	34	***
Med i idrottsförening	58	47	44	33	***
Med i kulturskolan	14	15	11	8	*
Besöka bibliotek	22	27	32	44	***
Tjejer					
Besöka fritidsgård	12	17	23	30	***
Med i idrottsförening	48	38	20	21	***
Med i kulturskolan	13	18	11	12	Ns
Besöka bibliotek	39	33	44	53	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant

Vi ser att fritidsgårdar i Malmö besöks mest av unga killar och tjejer på högstadiet som är födda i ett annat land, liksom sina föräldrar. Dessa unga är i betydligt mindre utsträckning med i en idrottsförening. Unga med utländsk bakgrund är också mindre med i kulturskolan i Malmö. Bibliotek besöks i lägre grad av ungdomar som är födda i Sverige, liksom sina föräldrar.

Skolframgång och fritidsvanor

Avsnittet visar huruvida unga på högstadiet i Stockholm och Malmö deltar i de fyra fritidsaktiviteterna kopplat till skolframgång/betyg. Grupperingen av betyg bygger på frågan i enkäten om vilket betyg de hade i olika ämnen vid förra terminens slut. Svaren har bildat fyra grupper i Stockholm och fem grupper i Malmö.

Tabell 13. Samband mellan skolframgång och fritidsvanor. Högstadiet Ung livsstil **Stockholm** 2013/2014. Andel (%).

	Höga betyg	Ganska höga betyg	Ganska låga betyg	Låga betyg	**Sign.**
Killar					
Besöka fritidsgård	26	13	19	28	**
Med i idrottsförening	53	51	51	43	*
Med i kulturskolan	18	14	13	8	***
Besöka bibliotek	25	21	21	17	*
Tjejer					
Besöka fritidsgård	9	7	15	24	***
Med i idrottsförening	48	39	35	27	***
Med i kulturskolan	22	18	13	8	***
Besöka bibliotek	28	35	33	31	Ns

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant

Bland killar i Stockholm fanns 2013/2014 inga tydliga skillnader kopplade till betyg och besök på fritids- eller ungdomsgård, men trenden lutar åt att det är killar som rapporterar lägre betyg som besöker mest. Däremot bland tjejer framträder skillnad kopplat till betyg i skolan. Tjejer med låga betyg besöker fritids- eller ungdomsgård i högre utsträckning. Vi ser att både killar och tjejer med höga betyg deltar i högre grad i en idrottsförening samt att vara med i kulturskolan. Gällande besök på bibliotek är det ungefär lika stor andel bland tjejer oavsett skolframgång, bland killar är det mer vanligt att besöka bibliotek om de rapporterat höga betyg. Nedan visas resultat från Malmö.

Tabell 14. Samband mellan skolframgång och fritidsvanor. Högstadiet Ung livsstil **Malmö** 2019/2020. Andel (%).

	Höga betyg	Ganska höga betyg	Medelhöga betyg	Ganska låga betyg	Låga betyg	**Sign.**
Killar						
Besöka fritidsgård	13	19	21	22	31	**
Med i idrottsförening	60	64	53	43	31	***
Med i kulturskolan	22	11	14	12	7	***
Besöka bibliotek	28	36	24	30	32	Ns
Tjejer						
Besöka fritidsgård	10	12	23	24	31	***
Med i idrottsförening	47	40	36	28	16	***
Med i kulturskolan	17	15	14	11	10	*
Besöka bibliotek	50	40	38	37	40	Ns

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant

Tabell 14 visar att andelen unga på högstadiet som besöker fritidsgård i Malmö är de som rapporterat låga betyg. Bland unga som har höga betyg är det en liten andel som besökt en fritidsgård minst en gång på fyra veckor. Skillnader kopplat till skolframgång visas också beträffande medlemskap i idrottsförening och att vara med i kulturskolans verksamhet. Där är unga med höga betyg överrepresenterade bland både killar och tjejer.

Viktiga aktiviteter på fritids- och ungdomsgårdar enligt unga

Avsnittet redogör för hur killar respektive tjejer på högstadiet och gymnasiet i olika kommuner svarat på frågan om vad som är viktigt på en fritids- eller ungdomsgård. Fler kommuner, dock ej Stockholm, har separerat på aktiviteter beroende på vardag och helg. Eftersom resultaten från Ung livsstil i Stockholm är från 2013/2014 kompletteras de med nyare resultat, även om det på en strukturell nivå inte särskiljer sig. Svarsalternativen på frågan har varit: mycket viktigt, ganska viktigt, inte särskilt viktigt och inte viktigt alls.

Avsnittet presenterar också svar på frågan om vilka ledarledda aktiviteter tonåringar tycker är viktigt att det finns på fritids- och ungdomsgårdar, tyvärr är inte frågan ställd i Stockholm.

Viktiga aktiviteter enligt unga

Här visas vad unga killar och tjejer tycker är viktigt på en fritids- eller ungdomsgård i ett antal kommuner. Tabell 20 och 21 visar vad unga i gymnasiesärskolan tycker är viktigt på en fritidsgård under kvällstid.

Tabell 15–26 i följande avsnitt visar att det finns en del likheter mellan killar och tjejers preferenser, men det som framträder tydligast är skillnaderna. Tjejer tycker att kulturella aktiviteter såsom dans, ungdomsfester och event är viktigast. Killar tycker att tv-spel, idrott, online-spel och olika turneringar är det viktigaste.

Tabell 15. Hur viktigt är det att fritidsgården/Ungdomens hus arrangerar följande? Ung livsstil Högstadiet. **Stockholm** 2013/2014. Mycket viktigt. Andelar (%).

Killar	
Tv-spelsturnering	45
LAN/online-spel	40
Idrottsturneringar	33
Filmvisningar	32
Tjejer	
Filmvisningar	40
Cafékvällar	35
Högstadiefester	33
Disco/dans	33

Tabell 16. Hur viktigt är det att fritidsgårdar/liknande mötesplatser arrangerar följande under fredag-lördag kväll? Högstadiet **Malmö** 2019/2020. Mycket viktigt. Andelar (%).

Killar	
Tv-spel/datorspel	27
Idrottsturneringar	25
Spela pingis, biljard, dart eller liknande	24
Filmvisningar	17
Tjejer	
Filmvisningar	22
Cafékvällar	20
Disco/dans	21
Att göra film/foto/musik	17
Ordna läger och utflykter	17

Tabell 17. Hur viktigt är det att fritidsgårdarna arrangerar följande under fredag-lördag kväll? Gymnasiet **Lidingö** 2019. Mycket viktigt. Andelar (%).

Killar	
Tv-spel	22
Idrottsturneringar	21
LAN/gaming-event	20
Lära sig något nytt	15
Testa nya saker/prova-på aktiviteter	12
Tjejer	
Middagar, äta mat tillsammans	22
Lära sig något nytt	22
Testa nya saker/prova-på aktiviteter	20
Att vi unga har möjligheter att planera och genomföra större arrangemang (konserter, festivaler och liknande)	16
Frågetävlingar/quiz-kvällar med olika teman	16

Tabell 18. Hur viktigt är det att fritidsgårdarna arrangerar följande under fredag-lördag kväll? Unga som **VILL** besöka fritidsgård med **INTE** gjort det. Högstadiet **Nacka** 2016/2017. Mycket viktigt. Andelar (%).

Killar	
Öppet som vanligt	58
Filmkvällar	47
Olika idrottsturneringar	46
Öppet i en idrottshall med olika aktiviteter	42
Middagar, äta mat tillsammans	40
LAN, gaming-event	40
Tjejer	
Middagar, äta mat tillsammans	53
Filmkvällar	48
Olika prova på-aktiviteter	45
Öppet som vanligt	44
Festivaler/event/program/temakvällar	42
Fester/dansevent/klubb/disco	38

Tabell 19. Hur viktigt är det att fritidsgårdarna arrangerar följande under fredag-lördag kväll? Högstadiet **Vallentuna** 2019. Mycket viktigt + Ganska viktigt. Andelar (%).

Killar	
Tv-spel	72
Idrottsturneringar	70
Vara med och påverka innehållet	68
LAN/gaming-event	67
Testa nya saker/prova-på aktiviteter	63
Tjejer	
Vara med och påverka innehållet	74
Frågetävlingar/quiz-kvällar med olika teman	74
Testa nya saker/prova-på aktiviteter	73
Lära sig något nytt	73
Middagar, äta mat tillsammans	72

Tabell 15–19 visar att det finns en gemensam ungdomskultur gällande vilka aktiviteter som unga tycker är viktiga på fritids- och ungdomsgårdar. Vi ser också att ungas preferenser har stark koppling till kön/genus, det finns en pojkkultur och en flickkultur som anknyter till vilka aktiviteter som efterfrågas.

Oavsett vilken kommun och år för genomförande ser vi att tjejer tycker att kulturella aktiviteter såsom evenemang, temakvällar, utflykter och möjligheten att vara delaktig i att planera och genomföra större arrangemang som konserter, festivaler och liknande. Killar i tonåren tycker snarare att det utbud som redan idag är etablerat är det viktigaste, med några undantag. Aktiviteterna är tv-spel, online-spel, idrottsturneringar och att spela biljard/pingis. Killar tycker också att filmvisningar samt att prova-på-aktiviteter är viktiga, men i lägre grad än tjejer.

Viktigt på en fritidsgård enligt unga i gymnasiesärskolan

Avsnittet redogör för vad unga som går enligt gymnasiesärskolans läroplan tycker är viktigt på en fritids- eller ungdomsgård under kvällstid. Frågan i enkäten i gymnasiesärskolan har svarsalternativen viktigt och inte viktigt.

Tabell 20. Vad är viktigt på en fritidsgård under kvällen? Gymnasiesärskolan **Stockholm** 2014.”Viktigt”. Andelar (%).

Killar	
Träffa kompisar	63
Fritidsledare jag kan prata med	47
Vara med och bestämma vad som ska hända	46
Tv-spel/dataspel	44
Idrottsverksamhet	40
Tjejer	
Träffa kompisar	71
Vara med och bestämma vad som ska hända	57
Café	52
Disco/fester	52
Filmvisning	41

Tabell 21. Vad är viktigt på en fritidsgård under kvällen? Gymnasiesärskolan **Jönköping** 2018. ”Viktigt”. Andelar (%).

Killar	
Vara med och bestämma	64
Fritidsledare jag kan prata med	64
Åka på utflykter	61
Tv- och dataspel	50
Idrottsverksamhet	43
Tjejer	
Vara med och bestämma	74
Fritidsledare jag kan prata med	68
Café	61
Disco/fester	42
Åka på utflykter	39

Ledarledda aktiviteter som unga tycker är viktigt

Avsnittet redogör för vilka ledarledda aktiviteter ungdomar i första hand tycker är viktiga på fritids- och ungdomsgårdar. De som besvarat enkäten har kunnat välja mellan ett tjugotal fasta svarsalternativ, här visas de med starkast stöd. Tyvärr har inte frågan ställts i Stockholm.

Tabell 22. Vilka ledarledda aktiviteter tycker du att det ska finnas på fritidsgårdar varje vecka? Högstadiet **Malmö** 2019. Mycket viktigt + Ganska viktigt. Andelar (%).

Killar	
Öppen idrott i sporthall, t.ex. fotboll eller innebandy	54
Öppen idrott i sporthall, t.ex. basket eller vollyboll	47
E-sport/gaming-strategi	43
Läxläsning/studiehjälp	42
Veckans tävling, turneringar i olika idrotter	41
Tjejer	
Bakning	63
Matlagning	62
Läxläsning/studiehjälp	61
Utflykt/läger	58
Jag tycker ungdomar själva ska leda och planera aktiviteterna	56

Tabell 23. Vilka ledarledda aktiviteter tycker du att det ska finnas på fritidsgårdar varje vecka? Högstadiet **Lidingö** 2019. Mycket viktigt + Ganska viktigt. Andelar (%).

Killar	
Öppen idrott i sporthall (fotboll eller innebandy)	76
Turneringar i olika idrotter	73
Läxläsning/studiehjälp	63
Öppen idrott i sporthall (basket eller vollyboll)	62
E-sport/gaming-strategi	54
Tjejer	
Läxläsning/studiehjälp	78
Bakning och matlagning	72
Skapande, hobbyaktiviteter, bild och form	55
”Veckans tävling”, quiz-kvällar med teman och frågetävlingar	50
Öppen idrott i sporthall (fotboll eller innebandy)	48

Tabell 24. Vilka ledarledda aktiviteter tycker du att det ska finnas på fritidsgårdar varje vecka? Högstadiet **Eskilstuna** 2019. Mycket viktigt + Ganska viktigt. Andelar (%).

Killar	
Idrott i sporthall (fotboll eller innebandy)	45
Turneringar i olika idrotter	40
Spelat tv-spel (x-box, PS4)	38
E-sport/gaming-strategi	36
Idrott i sporthall (basket eller vollyboll)	31
Tjejer	
Bakning och matlagning	30
Läxläsning/studiehjälp	29
Att det finns både kill- och tjejkvällar	29
Idrott i sporthall (fotboll eller innebandy)	27
”Veckans tävling”, quiz-kvällar, olika teman och frågetävlingar	21

Tabell 25. Vilka ledarledda aktiviteter tycker du att det ska finnas på fritidsgårdar varje vecka? Unga som **VILL** besöka fritidsgård men **INTE** gjort det. Högstadiet **Vallentuna** 2019. Mycket viktigt. Andelar (%).

Killar	
Öppen idrott i sporthall (fotboll eller innebandy)	49
Turneringar i olika idrotter	37
Öppen idrott i sporthall (basket eller vollyboll)	37
E-sport/gaming-strategi	36
Bakning och matlagning	24
Tjejer	
Läxläsning/studiehjälp	37
Bakning och matlagning	33
Öppen idrott i sporthall (fotboll eller innebandy)	27
”Veckans tävling”, quiz-kvällar med olika teman och frågesport	24
Prata om känslor, relationer/sex och samlevnadsfrågor	22

Tabell 26. Vilka ledarledda aktiviteter tycker du att det ska finnas på fritidsgårdar varje vecka? Gymnasiet **Lidingö** 2019. Mycket viktigt + Ganska viktigt. Andelar (%).

Killar	
Öppen idrott i sporthall (fotboll eller innebandy)	85
Turneringar i olika idrotter	74
Öppen idrott i sporthall (basket eller vollyboll)	69
E-sport/gaming-strategi	65
Läxläsning/studiehjälp	63
Bakning och matlagning	60
Tjejer	
Bakning och matlagning	83
Läxläsning/studiehjälp	81
”Veckans tävling”, quiz-kvällar, olika teman och frågetävlingar	63
Skapande, hobbyaktiviteter, bild och form	60
Prata om känslor, relationer, sex och samlevnadsfrågor	52
Dans/dansworkshops med ledare	50

Analys av omvärldsbevakning och deltagande observationer

Kapitlets utgångspunkt är utrednigningsdirektivets skrivning om att ge en omvärldsbevakning för ett nationellt perspektiv på fritids- och ungdomsgårdar. För en svensk kontext utgår den här utredningen dels från intervjuer och möten i stadsdelsförvaltningarna, dels utifrån systematiska deltagande observationer. De senaste åren har utredaren genomfört observationer inom ramen för andra uppdrag och projekt. Mellan år 2014 och 2021 har över 150 fritids- och ungdomsgårdar besökts i flertalet kommuner. Oavsett var och när i tiden observationerna är genomförda är det stora likheter gällande struktur, verksamhetsinnehåll, antal besök och andel tjejer.

Syftet med deltagande observationer på kommunernas fritids- och ungdomsgårdar har varit att göra nulägesanalyser för att öka kunskapen om situationen på och om verksamheterna. Deltagande observationer har kartlagt och studerat generella mönster och strukturer kring antal besök och könsfördelning. Inom ramen för uppdragen observerades också stämningen i miljön, möjliga aktiviteter på fritidsgårdarna och de aktiviteter som unga faktiskt gjort när de besökt fritidsgårdarna.

Resultaten som presenteras i analysen är således en produkt av de deltagande observationerna, informella intervjuer med tjänstgörande fritidsledare och besökande ungdomar. Fokus för observationerna har legat på fritids- och ungdomsgårdarnas fritidsverksamhet som riktar sig till tonåringar.

Kapitlet belyser centrala resultat och tolkningar under fyra rubriker; antalet besök, andelen tjejer, ålder/målgrupp samt aktiviteter, kurser och teman. Självklart finns det undantag, resultaten och utredningen i stort redovisar generella mönster.

Antal besök på fritids- och ungdomsgårdar är få

Utredningen visar att få unga i relation till den totala målgruppen besöker fritids- och ungdomsgårdar. Studier från forskningsgruppen Ung livsstil visar också att färre unga besöker fritids- och ungdomsgårdar i samtliga kommuner nu jämfört med tidigare. Samtidigt visar resultaten att fler killar och tjejer vill besöka dessa verksamheter i högre grad varje vecka, än vad de gör nu.

Möjliga orsaker till att fritids- och ungdomsgårdar inte lyckas med uppdraget att nå fler unga kan förstås på fler sätt. Dels yttre faktorer som är mer svåra att påverka, dels inre faktorer som handlar om konkreta och verksamhetsnära åtgärder på fritids- och ungdomsgårdarna. Exempel på yttre faktorer fritids- och ungdomsgårdar bör förhålla sig till är samhällstrender såsom differentiering, individualisering, urbanisering samt ett ekonomiskt perspektiv. Tolkningar kopplat till att få ungdomar besöker fritids- och ungdomsgårdar utifrån ovanstående perspektiv på samhällstrender, kan vara att utbudet inom fritidssektorn vuxit med fler aktiviteter och aktörer för ungdomsgruppen. Exempelvis gym, gallerior, dansskolor och yogaklasser. Dessutom har fler familjer större ekonomiska resurser nu jämfört med tidigare. I stort sett alla hem har tv, tv-spel, dator, många filmkanaler/playtjänster och flertalet unga har tillgång till smarta telefoner och nyttjar tjänster som Youtube och TikTok där innehållet förändras snabbt och skapar trender. På grund av det massiva utbudet blir det svårare att konkurrera om och attrahera unga. Det innebär att fritids- och ungdomsgårdars lokaler och aktivitetsinnehåll måste vara attraktivt och modernt för att matcha fler ungas preferenser.

Det inre perspektivet är lättare att förhålla sig till när vi vill förstå varför få unga besöker fritidsgårdar. Det är också de insatser som stadsdelsförvaltningar och fritidsledare kan genomföra självständigt på fritids- och ungdomsgårdarna. Det handlar framförallt om tre saker som närmare ska diskuteras.

I första hand måste aktivitetsutbudet ses över som finns att tillgå under vardagar och helger. Det andra handlar om öppettider, som kopplas samman med ungas förväntningar. Det tredje är nya metoder för att rekrytera fler och nya besökare till fritids- och ungdomsgårdarna. I samtliga observationer av fritids- och ungdomsgårdsverksamhet mellan 2014 och 2021, bygger verksamheten till stor del på en ”vara-kultur”. De fritids- och ungdomsgårdar som arrangerar olika aktiviteter varje vecka med intresseinriktningar och teman som attraherar många unga är ett undantag.

I analysen av att förstå nedåtgången i antal och andel besökare på fritidsgårdar ser vi bristen på återkommande och intressanta aktiviteter som har status bland många i ungdomsgruppen. I kombination med detta noteras att det pedagogiska uppdraget riskerar att frångå behov och preferenser som flertalet unga i målgruppen har.

Utredningens uppfattning är att uppdraget för fritidsledare (i praktiken) många gånger är begränsat till att finnas till/hålla öppet för de ungdomar som besöker fritidsgården frekvent.

Risken finns att fritidsledarskapet reducerats till att föra samtal och fungera som stöd åt få unga som är stammisar. Detta jämfört med tidigare när uppdraget innebar att arrangera, samordna och leda/hålla i olika kultur- och fritidsaktiviteter för den totala ungdomsgruppen.

I diskussioner kring aktiviteter på fritidsgårdar är det av vikt att inkludera tre perspektiv. Det första är att det ska vara bredd mellan ”vara-kultur” och ”göra-kultur”. Vara-kultur är att chilla/ta det lugnt, spontanitet, kravlöst häng. Exempel på göra-kultur för unga är aktiviteter som tävlingar, dans, utflykter, planerade aktiviteter, föreläsningar och kurser.

Det andra är att det finns en variation inom ramen för göra-kulturen. Det innebär att bredden mellan idrott, kultur, seminarium, arrangemangsgrupper, hantverk/ateljé, turneringar, kurser, och samarbeten/utbyten finns representerade på fritids- och ungdomsgårdarna varje vecka. Den kontinuiteten ökar sannolikheten att nå fler unga och tillfredsställa en bred ungdomskultur gällande meningsfulla och roliga fritidsaktiviteter.

Det tredje sättet att jobba med aktiviteter är att medvetet genuskoda det som fritidsgårdar planerar, anordnar och tillhandahåller. Detta oavsett om unga deltar i processen eller inte. Tidigare forskning och bekräftade erfarenheter från praktiken visar att unga tjejer är mer benägna att delta i planerade aktiviteter där det framgår dag, tid, typ av aktivitet, eventuella förkunskaper och annan relevant information. Samt aktiviteter som lutar åt det kulturella spåret. Aktiviteter som är traditionellt dominerade på fritids- och ungdomsgårdar, såsom tv-spel, biljard, spela kort och pingis är inte lika attraktivt bland tjejer i tonåren. Ovanstående går även i linje med de deltagande observationerna. Analysen visar att det behövs fler fritidsaktiviteter med olika intresseinriktningar på vardagar.

Genom forskningsresultaten i Ung livsstil vet vi att unga i tonåren tycker att de viktigaste tiderna för att fritidsgården ska vara öppen på är fredagar och lördagar. Deltagande observationer och samtal med fritidsledare i Stockholms stad visar också att fler unga i snitt besöker fritids- och ungdomsgårdarna på helgdagar jämfört med vardagar. Många i målgruppen är lediga på helgen och fler unga som har träningar och andra fritidsaktiviteter i veckorna gör inte det på dessa kvällar. På fredags- och lördagskvällar finns en förväntan bland ungdomar, forskningen visar att unga, i synnerhet tjejer, vill göra något som skiljer sig från det vanliga på helgen. Många vill träffa sina kompisar, göra roliga och spännande aktiviteter. Det kan fritids- och ungdomsgårdar återigen bli bärare av.

Analysen visar att det finns större potential att nå fler ungdomar på helgen, i synnerhet om det är något speciellt som händer. En tolkning kopplat till att få, och att allt färre unga besöker fritidsgårdar, är utifrån avsaknaden av arrangemang på helgkvällar. Event som exempelvis konserter och spelningar, drogfria ungdomsfester samt läger och utflyter. Det vill säga aktiviteter som skiljer sig från vardagen och har status bland fler unga. Under tidsperioden för utredningen noterades inga större satsningar på fredagar och lördagar. Vid tiden för de deltagande observationerna (2014–2019) noterades tre större evenemang i tre olika kommuner. Exempel på aktiviteter som på något sätt skiljer sig från vardagar i observationerna är grillkväll, bowling, danceoke och turnering i fotboll, pingis eller biljard. Eller disco för yngre barn. Enkelt uttryckt så har vardagsverksamheten flyttat in i helgen. Fritids-och ungdomsgårdar i Sverige är i behov av ett aktivitetsinnehåll med spänst på helgerna.

Utöka målgruppen

Ytterligare sätt att tolka att få besöker fritidsgårdarna är att många unga inte vet vad de kan göra där. Många tror inte att fritidsgården är något för dem, dels på grund av att de inte identifierar sig som en ”fritidsgårdsbesökare”, dels därför att de inte känner till potentiella aktiviteter och de projektpengar som möjliggör ungas delaktighet. Också föräldrar och andra vuxna påverkar unga med deras föreställningar om vad en fritids- eller ungdomsgård är och vem den är till för. Det innebär att fritids- och ungdomsgårdarna i större utsträckning bör ta hänsyn till hur annonsering, kommunikation och marknadsföring ska se ut. Både på sociala medier och i verkligheten. Aktiviteter bör skapas där ungas egna idéer och preferenser ska stå i centrum. Nya metoder för att rekrytera nya besökare i målgruppen blir en oerhört viktig strategi, inte minst med tanke på det enorma kultur- och fritidsutbud som är etablerat i dagens ungdomskultur. Både i det fysiska rummet men också på sociala, digitala- och virtuella plattformar.

Strategier för att utöka antalet besökare till fritids- och ungdomsgårdar är att starta ett aktivt arbete i att rekrytera bland målgruppen och marknadsföra verksamheterna på ytor där den totala ungdomsgruppen befinner sig. Fritids- och ungdomsgårdarna bör höja blicken och se hela ungdomsgruppen som potentiella besökare, inte enbart stammisar och den traditionella fritidsgårdsbesökaren.

För att nå en bredare målgrupp till fritids- och ungdomsgårdarna finns fler metoder att tillgå, exempelvis att arbeta digitalt, mobilt och plats-obundet. Utredningen visar att aktiviteterna på

fritids- och ungdomsgårdarna har utvecklingspotential gällande marknadsföring. Erfarenheter visar att ett sådant arbetet bör ske parallellt, både direkt mot målgruppen genom sociala kontakter och relationsbygge, samt via sociala medier. I mötet med unga måste fritidsledare synliggöra vilka faktiska aktiviteter som existerar på verksamheterna, påvisa ungas möjlighet till delaktighet samt att kommunicera fritids- och ungdomsgårdarnas kulfaktor och gemenskap.

Varför besöksstatistik?

Avsnittet inleds med en resonerande del om uppföljning och kvalitet i relation till besöksstatistik, utredningen visar senare ett gott exempel från Bromma stadsdelsförvaltning där resursenheten, som ansvarar för parklekar samt fritids- och ungdomsgårdar, har en bra struktur för fritidsverksamheternas besöksstatistik som fler kan dra lärdom av.

En generell bild inom fritidssektorn har varit och är på vissa håll idag, att könsfördelningen på fritids- och ungdomsgårdar för ungdomar motsvarar 60 procent killar och 40 procent tjejer. Efter deltagande observationer och genomgång av registerdata i fler kommuner motsvarar den siffran snarare 75/25 till killars fördel. På vissa fritids- och ungdomsgårdar i Stockholms stad utgörs könsfördelningen av 90 procent killar.

Utredningen visar också att inrapporterad besöksstatistik från respektive stadsdelsförvaltning[21] har en variation på andel tjejer mellan 8–57 procent (snitt totalt 34 procent). De verksamheter som släpper in barn i årskurs sex har fler inrapporterade besök. Fritids- och ungdomsgårdar i Skärholmen, Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltningar har flest antal besök år 2020, dock killar i övervägande majoritet – bortsett från Rinkeby ungdomsgård (45 % tjejer), Bredängs fritidsgård (45 % tjejer) och Tech Tensta (42 % tjejer).

Noteras ska också att killar generellt, i jämförelse med tjejer, brukar stanna längre tid när de besöker fritids- och ungdomsgårdar. Det perspektivet ses tydligare i utredarens deltagande observationer än i inrapporterad besöksstatistik som inte klargör hur lång tid ett besök varat. I deltagande observationer noterades antal killar och tjejer i snitt varje timme, vilket resulterade i att könsfördelningen var mer ojämn till killars fördel.

[21] Inkluderar ej renodlad mellanstadieverksamhet som Timmermansgården och klubbverksamheten på Mäster Olofsgården.

Något som framkommer som nödvändigt för fritids- och ungdomsgårdar i framtiden i avseende på inrapporterad besöksstatistik är att hitta former som är stabila och lätta att följa upp.

Utredningen föreslår att varje stadsdelsförvaltning ska ha ett tillförlitligt och jämförbart system över besöksstatistik som på ett strukturerat sätt beskriver kön/icke binär, besök för eftermiddag och kväll, vilka åldrar som representeras, förslagsvis 10–12 år, 13–15 år och 16–19 år. I uppföljningen ska stadsdelsförvaltningarna kunna urskilja besök mellan vardag och helg. Vissa veckor varje år noteras hur länge tjejer respektive killar stannar varje besök på fritids- eller ungdomsgården. Nedan exempel från Fritiden i Bromma stadsdelsförvaltning som strukturerat besöksstatistiken på ett lättöverskådligt vis.

Tabell 27. Exempel på dokumentation av besöksstatistik Bromma stadsdelsförvaltning.

I	J	K	L	M	N	O	P
Antal besök TOTALT 2020	**Tjejer**	**Killar**	**Annat kön**	**Andel tjejer (%)**	**Total**	**Funkvariation**	**Nyanlända**
Fritidsgårdar							
Café U	1030	2983	0	26	**4013**	203	166
Björklunds hage	74	119	0		**193**	0	0
Musikhuset	54	344	1		**399**	0	0
Biblo/baksidan	133	26	0		**159**	0	0
Fritiden i skolorna:							
Södra Ängby	396	537	0		**933**	0	55
Norra Ängby	76	131	0		**207**	0	0
Nya Elementar	332	476	0		**808**	0	0
Alviksskolan	295	1238	0		**1533**	23	0
Äppelviken	1008	1110	0		**2118**	21	
Blackebergsskolan	615	639	0		**1254**	0	0
Raul Wallenberg	46	328	0		**374**	0	0
Lovaktiviteter:				26			
Sportlov	26	51	0		**77**	7	0
Sommarlov	144	136	2		**282**	13	4
Höstlov	22	9	0		**31**	4	
Parklek	161	200	0		**361**	0	0
Totalt	**4412**	**8327**	**3**	**35**	**12742**	**271**	**225**
Andel tjejer totalt	35%						
Café U andel tjejer	26%						
Lovaktiviteter andel tjejer	49%						

Antal och andelen tjejer är fortsatt låg

Besöksstatistiken från fritids- och ungdomsgårdarna i Stockholms stad och i andra kommuner samt deltagande observationer visar att antalet och andelen tjejer som besöker fritids- och ungdomsgårdar är lågt. Ett av målen i Stockholms stad är att *Stockholm ska vara en modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla* vilket innefattar att stadsdelsförvaltningarna ska arbeta för att fritids- och ungdomsgårdar ska attrahera underrepresenterade grupper, däribland tjejer.

Det finns egentligen inget som talar för att öppen verksamhet i sig är mer attraktivt för unga killar. Tjejer besöker öppna fritidsverksamheter som simhall i samma grad som killar och tjejer besöker bibliotek i högre grad jämfört med jämnåriga killar. På Kulturhuset i Stockholms city finns verksamheten Lava och i Malmö finns satsningen Krut på stadsbiblioteket. Två öppna fritidsverksamheter som lyckas ha en mer jämn könsfördelning. Fritids- och ungdomsgårdar i Sverige har under decennier arbetat med kontinuerliga satsningar som tjejkvällar och jämställdhetsprojekt, trots detta ser vi inga eller små förändringar för strukturen gällande könsfördelningen bland fritidsgårdarnas besökare. Snarare har utvecklingen gått i motsatt riktning. Detta trots att unga tjejer i alla stadier vill gå mer på fritidsgård än vad de gör. Enskilda satsningar kan därmed inte ses som en hållbar strategi för att nå fler tjejer.

Tolkningarna för att förstå att antalet och andelen tjejer är mindre på fritids- och ungdomsgårdar idag jämfört med tidigare tar stöd av forskning och deltagande observationer. Observationerna visar att när det är inplanerade aktiviteter eller gruppverksamhet på fritids- och ungdomsgårdar kommer fler tjejer än om det endast är öppen verksamhet med ”vara-kultur”. För att fler tjejer ska bli kontinuerliga besökare krävs utgångspunkt från deras preferenser. Tjejer vill, enligt Ung livsstils studier, i första hand ha kulturella aktiviteter, föreläsningar, cafékvällar, disco/ungdomsfester, dans, studieplatser och träffa kompisar i mysiga och fräscha lokaler.

Förklaringar till tjejers starka underrepresentation på fritids- och ungdomsgårdar ska därmed sökas utifrån vilket innehåll som finns och möjliggörs. Riktade satsningar för tjejer är en viktig del och har betydelse för både de som besöker fritids- och ungdomsgårdar och den grupp som vill men inte gör det. Hänsyn bör i större utsträckning tas till ovanstående angående unga tjejers preferenser i det ordinarie innehållet i vardagsverksamheten. Om fritids- och ungdomsgårdar i första hand fokuserar på öppen verksamhet utan bredd i innehållet som bygger på vara-kultur, riskerar tjejernas önskemål att frångås.

Besök på fritidsverksamheter och deltagande observationer visar också att vissa fritids- och ungdomsgårdar har arbetat genomtänkt med estetik, möbler, ledarskap och bemötande, medan vissa bör arbeta mer aktivt med ljus, estetik, inredning och lokalers utformning vilket bidrar till trygghet.

Utredningen visar att bland fritids- och ungdomsgårdarna i Stockholms stad finns det fritids- och ungdomsgårdar som har större potential att nå tjejer med tanke på lokalernas utformning, arbetsmetoder och aktivitetsinnehåll. Det handlar om att rummen inte ska vara ”upptagna” av

tv-spel, biljard eller pingis som är typiska aktiviteter med killdominans. Utredningen visar att fler fritids- och ungdomsgårdar behöver aktualisera arbetet med att förändra och utveckla rum för aktiviteter som speglar bredd och representation. När fritids- och ungdomsgårdars verksamhet reduceras till att endast ha öppen verksamhet utan riktade satsningar och återkommande aktiviteter, blir det svårare att nå nya besökare, i synnerhet tjejer.

Det som bör framgå i den här analysen om Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar är att variationen mellan gruppen tjejer är stor, det finns såklart olikheter gällande tjejers preferenser. Samtidigt visar all tidigare forskning att det finns genusrelaterade vanor och preferenser på fritidens område. En vägledning för att göra analyser kopplat till kön och genus är att se över hur tjejer som grupp svarat i Ung livsstil och vad observationer visar. Vid arrangemang och organiserad verksamhet för unga har observationerna visat att könsfördelningen varit mer jämn i relation till den öppna verksamheten på vardagar. Det signalerar att när fritids- och ungdomsgårdar riktar aktiviteter efter tema, har event och organiserar verksamheten till specifika målgrupper attraheras fler unga och antalet tjejer ökar.

Ålder/målgrupp

Redan 1939 formulerades det i *Ungdomens fritidsverksamhet* (SOU 1947:12, s. 40–41) att vid uppläggningen av fritids- och ungdomsgårdar är det av vikt att inte ha ett för stort åldersspann. Det fanns och finns än idag för stora intressekonflikter i vad olika åldersgrupper efterfrågar och har behov av. Stadsdelsförvaltningarna i Stockholm har olika målgrupper kopplat till ålder på de olika fritids- och ungdomsgårdarna, men det generella är att rikta sig till unga 13–17 år. Vissa stadsdelsförvaltningar har separerat verksamhet för unga på högstadiet från gymnasiet, som i bland annat Farsta och Rinkeby-Kista, i dessa fall erbjuder stadsdelsförvaltningen riktad fritidsverksamhet för de olika åldersgrupperna på separata platser eller tider.

Vissa stadsdelsförvaltningar inkluderar barn 10–12 år i sin verksamhet på fritids- och ungdomsgårdar. Det kan vara en utmaning för fritidsledare att stimulera och göra fritidsgårdens innehåll spännande och attraktivt för fler målgrupper samtidigt. När uppdraget riktas mot fler åldersgrupper på fritids- och ungdomsgårdar bör fritidsledarskapet innebära pedagogiska tankar om behov och preferenser som skiljer målgrupperna. Det fodras en satsning på ett breddat kultur-, idrotts- och fritidsutbud som passar olika åldrar. En risk med att inte göra åldersanalyser kopplat till miljö/inredning och aktiviteter är att behoven för besökare i tonåren, i synnerhet

tjejer, överges och den yngre målgruppens preferenser blir styrande. Beskriven målgrupp kopplat till ålder på fritids- och ungdomsgårdar, behöver inte betyda att alla verksamheter och aktiviteter ska vara tillgängliga för alla varje dag. En uppdelning av verksamhet efter ålder har på många håll varit en del i arbetet med en trygg fritidsgård för alla.

Metoder att förhålla sig till på fritids- och ungdomsgårdar om det finns fler åldersgrupper att ta hänsyn till är att bland annat se över hur fritids- och ungdomsgårdens materiella resurser finns tillgängliga för olika åldersgrupper samt att undersöka om det finns skäl till att avgränsa lokalerna i viss mån så någon del av verksamheten endast tillhör kvällsverksamheten, gruppen tjejer eller en specifik ålder. Det kan vara klokt att se över programinnehållet så att det struktureras för olika målgrupper.

Exempel på verksamhet med ett åldersperspektiv är:

- dans för tjejer 13–15 år
- kärleksvecka för årskurs 9
- konserter för unga över 15 år
- sommarläger för unga som går i gymnasiet
- skräckkväll för årskurs 7 och 8

En viktig aspekt kopplat till ålder på fritids- och ungdomsgårdar handlar om hur verksamheten och fritidsledarna fördelar graden av aktiviteter och ”krutet” på antingen de yngre eller äldre, eller om det är eftermiddagar eller kvällar som har flest aktiviteter. Det som bör iakttas på verksamhetsnivå är huruvida ekonomiska resurser fördelas mellan olika åldersgrupper.

Utredningen föreslår att fritids- och ungdomsgårdar bör utse ansvariga fritidsledare för att utveckla attraktiva aktiviteter för olika åldersgrupper och verksamhetsinriktningar. Dels för tonåringar under vardagskvällar, dels med fokus på eftermiddagsverksamheten, en tredje kan ha i uppdrag att ansvara för lov- och helgverksamhet.

Ytterligare en poäng med att ha aktiviteter avgränsat efter ålder är att troligtvis blir lättare för personalen att planera innehållet på fritids- och ungdomsgårdarna och enklare att fokusera på en beskriven åldersgrupp åt gången. Det är också viktigt för de olika målgrupperna, inklusive olika åldrar, som fritidsgården riktar sig till, att veta vilka som kommer och vad de kan göra.

En konsekvens av att låta yngre barn vara på fritidsgården är att tonåringar, i synnerhet tjejer, inte attraheras i samma grad. Det är främst tjejer och äldre tonåringar som avstår från att besöka fritids- och ungdomsgårdar. Ovanstående mönster är även noterat vid deltagande observationer i ett antal kommuner. En risk med att mellanstadiet eller årskurs 6 välkomnas är att de om några år, när de själva är tonåringar inte kommer vilja besöka fritidsgården för att de tröttnat på aktiviteterna och känner mättnad. Och/eller vill de inte vara där ”småungar” är. Det finns inte heller underlag som bevisar tesen om att ungdomar i tonåren väljer att besöka fritids- och ungdomsgårdar för att de var besökare i mellanstadiet, besökt parklek eller är bekant med ledare. Den övergången mellan parklek och fritidsgård som fler stadsdelsförvaltningar pekar på finner utredningen inget stöd för med tanke på den låga andel ungdomar som besöker fritids- eller ungdomsgårdar mer än två gånger under en fyraveckors-period. Däremot kännetecknas både parklek och fritids- och ungdomsgårdar som *öppen* fritidsverksamhet vilket medför att dessa verksamheter attraherar unga med expressiv fritidsstil i högre grad.

I diskussioner kring ålder är det högst aktuellt att poängtera är att barn i mellanstadiet redan till stor del är aktiva i det utbud som kommunen subventionerar ekonomiskt. Måttet ”utomstående”[22] som Ung livsstil arbetar med visar att yngre barn deltar mer i fritidsaktiviteter än äldre. Exempelvis är det endast 13 procentenheter av barnen på mellanstadiet i Stockholms stad (2014) som inte deltar i någon av dessa aktiviteter varje vecka. Motsvarande siffra i Jönköping är 8 procentenheter (2018) och i Täby kommun 12 procentenheter (2018). På högstadiet i Stockholm är det 45 procent (2014) som inte deltar i föreningsliv (exempelvis idrottsförening, kulturförening, scouter, religiös förening eller politiskt ungdomsförbund), kulturskola eller besökt fritidsgård, bibliotek eller simhall. Motsvarande siffror för högstadiet är 38 procent i Malmö (2016) och i Helsingborg 33 procent (2018). Bland unga på gymnasiet är det i Stockholm 64 procentenheter som inte deltar varje vecka.

Det finns med andra ord en väldigt tydlig koppling mellan ålder och deltagande i offentligt stödda fritidsaktiviteter, ju äldre ungdomarna är, desto mindre deltar de (Elofsson m.fl. 2020, s. 12–14).

[22] Unga som inte deltar varken i föreningsliv (exempelvis idrott, kultur, scouter, kyrka), kulturskola eller besökt fritidsgård, bibliotek eller simhall den senaste veckan.

Aktiviteter, kurser och teman

Fritids- och ungdomsgårdars aktiviteter är grunden för kvalitet och avgör vilka besökare som kommer. En framgångsfaktor för de verksamheter som når målen om jämlikhet och jämställdhet är de som har återkommande aktiviteter varje vecka. De lyckas bättre än andra med att nå fler unga och att ha en bredare representation bland unga i målgruppen. Dock är detta något som har stor utvecklingspotential både i Stockholms stad och i andra kommuner. De mest vanliga aktiviteterna på många fritids- och ungdomsgårdar är löst planerade och spontant tillkomna med få, närvarande besökare. Detta trots att fler verksamheter har lokalmässiga utrymmen med attraktiv utrustning och teknik för olika aktiviteter.

För att vara framgångsrik gällande aktiviteter på fritids- och ungdomsgårdar krävs ett breddat programinnehåll och variation. Det fodrar i sin tur fritidsledare eller andra personer som kan leda och instruera i olika kurser/ämnen på kvällarna. Om den personella resursen inte finns i kollegiet, bör den budgetmässiga möjligheten till att anlita spetskompetens ses över. En fördel med ett sådant upplägg är att verksamheter kan bättre förhålla sig till ungdomskulturer som förändras fort. De redan anställda fritidsledarna kan omöjligt handleda och inspirera i alla aktiviteter som är attraktiva för unga i målgruppen.

Tillgången på tjänstgörande personal på fritids- och ungdomsgårdar bör spegla antalet besökare och vilka aktiviteter som finns. Det innebär att vissa fritids- och ungdomsgårdar är i behov av mer eller mindre personal olika tider och dagar. Ett redskap i utvecklandet av nya aktiviteter som ska passa många är att skapa en ”resursbank”. En resursbank som samlar befintliga kompetenser internt i kollegierna och bland ungdomar. Det kan i sin tur nyttjas av olika fritids- och ungdomsgårdar i stadsdelsförvaltningen eller i staden som helhet. En sådan grupp kan fungera med intresseinriktningar inom olika områden på fritidsfältet för unga. Utvalda eller självutnämnda fritidsledare från verksamheterna kan med fördel bilda arbetsgrupper för att utveckla tankar och metoder på ett område. I ett sådant uppdrag ingår att utarbeta idéer och aktiviteter med kollegor och unga inom olika intresseriktningar. Exempelvis bredd i kursverksamhet på vardagar, festkommitté, resegrupp och ansvariga för lovverksamhet. Arbetsmetoden kan tydliggöra känslan av att fritids- och ungdomsgårdarna tillhör en avdelning jämfört med 13 enskilda stadsdelsförvaltningar. Det kan också generera att fritidsledare har mer inflytande och övergripande kunskap över Stockholms stads totala utbud av fritids- och ungdomsgårdar.

Planerade och återkommande aktiviteter inom den öppna fritidsverksamheten har minskat över tid, men under de senaste tre-fyra åren har fler initiativ och aktiviteter uppträtt[23]. Möjliga orsaker till minskningen av planerade aktiviteter kan sökas utifrån antagandet att samtalen och relationsbygget med få unga har blivit överordnat arbetet med återkommande fritidsaktiviteter och ungdomsfester för fler.

Fritids- och ungdomsgårdar har innehållsmässigt rört sig från att ha stått på ett stadigt kultur- och fritidspolitiskt ben, till att mer orientera sig mot ett allt mer socialpolitiskt ben. I praktiken har det inneburit att ett breddat innehåll med kurser och återkommande, ledarledda aktiviteter och ungdomsfester har ersatts av mer verksamhet som bygger på spontanitet och lös organisering. Med det menas att allt större fokus har lagts på de få besökare som besöker fritids- och ungdomsgårdar frekvent än att verksamheterna stimulerar till en aktiv och rolig fritid för fler ur målgruppen. Det vill säga att främst killar från familjer med små ekonomiska resurser, de som använder tobak, alkohol och skolkar i högre grad, unga som har låga betyg och många gånger med utländsk bakgrund

En första tolkning av att fritids- och ungdomsgårdar har färre regelbundna och återkommande aktiviteter är att det skett en värdeförskjutning i innebörden av ”öppen verksamhet”. Den ursprungliga beskrivningen tydliggör vikten av att tillhandahålla ett utbud som speglar både lös organisering samt mer ledarledda och organiserade fritidsaktiviteter. Utredningen från 1939 menade att det var nödvändigt att ha variation för att erbjuda unga som inte ville eller hade möjlighet att delta i organiserade fritidsaktiviteter (SOU 1947:12). En andra tolkning handlar om perspektivet på fritids- och ungdomsgårdars inriktning ska ha ett främjande eller förebyggande fokus. Ett förebyggande perspektiv inriktar sig mer på att förebygga brott, prata till rätta och ta hand om stökiga ungdomar (killar). Det främjande perspektivet framhäver målgruppens differentiering, bredd i aktivitetsutbud och tilltro till individens kapacitet.

Givet är att samtalet och relationen både med och mellan ungdomar är viktiga beståndsdelar i mänskliga relationer och på fritids- och ungdomsgårdar. Dessa beståndsdelar kan utgöra grund för hur en fritidsledare metodiskt närmar sig unga för att skapa tillit och förtroende. Samtal och löst organiserade aktiviteter kan dock inte ses som enda strategi för kvalitativ fritid för tonåringar, utan komplement av stor variation i innehållet. Stockholms stads målsättningar visar

[23] Utredaren följer ungefär tvåhundra konton i sociala medier som drivs av fritids- och ungdomsgårdar, mötesplatser och träffpunkter för unga i Sverige.

tydligt att ”vara-kulturen” inte ska dominera på fritids- och ungdomsgårdar utan ska arbeta med såväl olika intresseinriktningar, folkhälsa, kultur samt evenemang som attraherar många unga.

Ett framgångskoncept för framtidens fritids- och ungdomsgårdar i Stockholms stad blir att återigen på ett tydligt sätt arbeta med kultur- och fritidspolitiska målsättningar. Aktiviteter som stärker fler unga killar och tjejer i sitt vuxenblivande och skapar möjligheter för delaktighet, jämn tillgång av resurser och makt att forma sina liv. I praktiken innebär det att fylla fritids- och ungdomsgårdarna innehållsmässigt med roliga, utmanande, varierande och moderna fritidsaktiviteter på vardagar och fler festliga evenemang på helgerna.

Budget

Utredningen har inkluderat ett budgetperspektiv avseende stadsdelsnämndernas kostnader för fritids- och ungdomsgårdar. Nedanstående uppgifter avseende stadsdelsnämndernas kostnader för fritids- och ungdomsgårdar grundar sig på uppgifter från olika håll. Dels stadsdelsnämndernas verksamhetsberättelser som rapporteras in årligen till stadsledningskontoret, dels uppgifter som avdelningschefer eller enhetschefer meddelat i samband med utredningen. Vad stadsdelsnämnderna väljer att inkludera i dessa kostnader kan skilja mellan stadsdelsnämnderna, beroende på hur de bokför kostnader för exempelvis lokaler. Utredningen visar att det är olika uppgifter som redovisas beroende på avsändare. Det är givetvis olyckligt, men indikerar att en närmare översyn av rapportering och uppföljning kring budget behöver beaktas. Dock något som ligger utanför den här utredningens ramar. Detta medför att uppgifterna i tabellerna ska tolkas med viss försiktighet och ses som en indikation av kostnader snarare än som ett facit.

Medel för fritids- och ungdomsgårdar fördelas genom budgetposten för verksamhetsområdet Barn, kultur och fritid (BKF) i kommunfullmäktiges budget. I verksamhetsområdet ingår, förutom att tillhandahålla fritidsverksamhet för barn och unga, även stadsdelsnämndernas arbete med bland annat lokal kulturverksamhet, föreningsbidrag, medborgarkontor samt lokalt demokrati- och utvecklingsarbete[24].

Respektive stadsdelsnämnds tilldelning av budgetposten för verksamhetsområdet sker genom en fördelningsmodell som inkluderar parametrar avseende antal invånare i stadsdelsnämnderna, befolkningssammansättning kopplat till utbildnings- och inkomstnivå samt andel barn 0–17 år med utländsk bakgrund. Respektive stadsdelsnämnd beslutar hur tilldelade medel ska användas alternativt omfördelas till andra verksamhetsområden.

[24] Stadsdelsnämndernas ansvar för budgetposten omfattar att tillhandahålla fritidsverksamhet för barn och ungdomar, upplåtelse av allmänna samlingslokaler, lokal kulturverksamhet, bidragsgivning till föreningar, sommarkoloniverksamhet, konsumentrådgivning, medborgarkontor, lokalt demokrati- och utvecklingsarbete.

Tabell 28. Förslag till budget 2021 och plan för 2022 och 2023 för budgetposten Barn, kultur och fritid i kommunfullmäktiges budget 2021.

Mnkr	**Budget 2020**	**Budget 2021**	**Plan 2022**	**Plan 2023**
Budgeterat till stadsdelsnämnderna	-487,9	-412,1	-412,1	-410,1
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0

”Budgeten för 2021 minskar med 75,8 mnkr jämfört med 2020 vilket främst beror på flytt av verksamheter till andra verksamhetsområden. I minskningen ingår generell effektivisering om en procent. Stadens verksamheter ska kontinuerligt arbeta för en effektiv verksamhet. Genom att bland annat arbeta för att minska kostnaderna för administration och en effektiv lokalanvändning används stadens resurser i enlighet med god ekonomisk hushållning och resurser kan frigöras för prioriterad verksamhet (Stockholms stads budget 2021, s. 89).

Tabell 29 visar de ekonomiska medel som stadsdelsnämnderna rapporterat in i samband med utredningens kontakt med avdelningschefer och enhetschefer. Kostnaden avser medel att bedriva ungdomsverksamhet (tonår) inklusive lokalkostnader och personalkostnader. Tabell 30 visar en sammanställning av det som stadsdelsnämnderna rapporterat in i verksamhetsberättelsen till stadsledningskontoret för åren 2017–2020.

Tabell 29. Inrapporterad verksamhetsbudget 2020 för fritids- och ungdomsgårdar i samband med utredning. Inkl. lokal- och personalkostnad. Avrundat till närmaste hundratusental.

Stadsdelsnämnd	
Rinkeby-Kista[25]	40,4 mnkr
Spånga-Tensta	20,7 mnkr
Enskede-Årsta-Vantör	19,1 mnkr
Skärholmen	12,9 mnkr
Hägersten-Älvsjö	14,2 mnkr
Södermalm	9,4 mnkr
Hässelby-Vällingby	8,1 mnkr
Skarpnäck	6,7 mnkr
Bromma	5,8 mnkr
Farsta	4,1 mnkr
Norrmalm	2,7 mnkr
Östermalm	2,6 mnkr
Kungsholmen	0,7 mnkr

[25] Framtidens hus erhåller 14 200 000 av den angivna summan.

Tabell 30. Kostnader för fritids- och ungdomsgårdar som stadsdelsnämnderna själva uppgett i samband med verksamhetsberättelsen. Avrundat till närmsta hundratusental.

Stadsdelsnämnd	2017	2018	2019	2020
Bromma	4,8 mnkr	5,4 mnkr	4,0 mnkr	4,4 mnkr
Enskede-Årsta-Vantör	18,8 mnkr	19,8 mnkr	20,2 mnkr	22,8 mnkr
Farsta	9,4 mnkr	8,7 mnkr	8,3 mnkr	7,3 mnkr
Hägersten-Älvsjö (Liljeholmen)	7,1 mnkr	8,2 mnkr	7,0 mnkr	10,1 mnkr
Hässelby-Vällingby	11,9 mnkr	12,6 mnkr	9,9 mnkr	8,4 mnkr
Kungsholmen	0,3 mnkr	0,3 mnkr	0,6 mnkr	0,5 mnkr
Norrmalm	1,0 mnkr	1,6 mnkr	2,1 mnkr	2,8 mnkr
Rinkeby-Kista	27,2 mnkr	35,1 mnkr	36,0 mnkr	31,6 mnkr
Skarpnäck	6,4 mnkr	6,8 mnkr	5,9 mnkr	6,2 mnkr
Skärholmen	15,3 mnkr	16,2 mnkr	15,4 mnkr	14,7 mnkr
Spånga-Tensta	14,3 mnkr	16,1 mnkr	20,5 mnkr	17,7 mnkr
Södermalm	7,5 mnkr	7,7 mnkr	7,6 mnkr	7,8 mnkr
Älvsjö	4,7 mnkr	5,4 mnkr	4,8 mnkr	
Östermalm	2,5 mnkr	2,8 mnkr	2,2 mnkr	3,0 mnkr

Tabell 31. Skillnader i rapporteringen mellan verksamhetsberättelse och det som framkommit i utredningen.

Stadsdelsnämnd	Tonår[26] inrapporterat i samband med utredning	2020 inrapporterat i verksamhetsberättelse till SLK	
Bromma	5,8 mnkr	4,4 mnkr	+
Spånga-Tensta	20,7 mnkr	17,7 mnkr	+
Södermalm	9,4 mnkr	7,8 mnkr	+
Hägersten-Älvsjö-Liljeholmen	10,4 mnkr	10,1 mnkr	+
Kungsholmen	0,7 mnkr	0,5 mnkr	+
Skarpnäck	7,0 mnkr	6,2 mnkr	+
Rinkeby-Kista	26,2 mnkr	31,6 mnkr	-
Skärholmen	10,9 mnkr	14,7 mnkr	-
Enskede-Årsta-Vantör	19,1 mnkr	22,8 mnkr	-
Farsta	4,1 mnkr	7,3 mnkr	-
Östermalm	2,6 mnkr	3,0 mnkr	-
Hässelby-Vällingby	8,5 mnkr	8,4 mnkr	-
Norrmalm	2,7 mnkr	2,8 mnkr	-

[26] Tonår avser i första hand unga 13–19 år. Viss avvikelse finns i stadsdelsnämndernas målgrupp för fritids- och ungdomsgårdar. En del har målgrupp 13–17 år.

Tabell 31 visar att sju stadsdelsnämnder rapporterat lägre ekonomisk finansiering för fritids- och ungdomsgårdar i samband med utredningen jämfört med verksamhetsberättelsen. Det kan bero på att utredningen specifikt efterfrågade kostnader för tonårsverksamhet, och eftersom att vissa stadsdelsnämnder delar lokaler för parklek, öppen förskola och fritids- eller ungdomsgård fördelas medel internt mellan dessa åldersgrupper. I nuläget kan stadsdelsnämnderna självständigt besluta och omfördela medel för verksamhetsområdet Barn, kultur och fritid i kommunfullmäktiges budget till andra verksamhetsområden.

Utredningen föreslår därför att ekonomiska anslag som tilldelats barn och ungas kultur- och fritidsaktiviteter ska öronmärkas och tydligare följas upp. Uppföljningen bör kartlägga hur ekonomiska medel fördelas inom barn och ungdomsgruppen med hänsyn till kön, olika åldersgrupper samt hur de speglar ett brett aktivitetsutbud.

Referenser

Ardström, Bo J. (1993). *Att vara ledare i öppen verksamhet*. Stockholm: Fritidsforum

Blomdahl, Ulf & Elofsson, Stig (1985). *Fritidsaktiviteternas kumulativitet: en prövning av en generell hypotes*. Stockholm: Verksamhetsavdelningen, Fritid Stockholm

Blomdahl, Ulf & Elofsson, Stig (2017). *Jämställd och jämlik! - En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad i jämförelse med andra kommuner*. Stockholm: Stockholms stad, idrottsförvaltningen, Forskningsenheten. Tillgänglig på Internet: http://www.unglivsstil.org

Blomdahl, Ulf & Claeson, Åsa (1989). *Fritidsgården: dess besökare och framtid*. Stockholm: Forskningsenheten, Fritid Stockholm

Blomdahl, Ulf (1989). *Att utvärdera fritidsgårdsverksamhet: handledning för gårdsföreståndare*. Stockholm: Forskningsenheten, Fritid Stockholm

Elofsson, Stig, Blomdahl, Ulf, Bergmark, Karolina & Lengheden, Linda (2017). *Ung livsstil Malmö. En studie av ungdomar i högstadiet [Elektronisk resurs]*. Malmö stad. Tillgänglig på Internet: http://malmo.se/download/18.4cc94c3815be8cd0d0b3636a/1499955476494/ung_livsstil_rapport_webb.pdf

Elofsson, Stig, Blomdahl, Ulf, Åkesson, Magnus (2020). *Hur många deltar inte i det offentligt subventionerade fritids- och kulturutbudet? - en studie av utomstående i åldersgruppen10-19 år utifrån kön, ålder, socioekonomiskbakgrund och svensk/utländsk bakgrund*. [Stockholm]: Stockholms stad

Europarådet (2017). *Ministerkommitténs rekommendation CM/Rec (2017)4 till medlemsstaterna om ungdomsarbete.* Recommendation CM/Rec (2017)4 of the Committee of Ministers to member States on youth work.

Fritidsledarskolorna. Folkhögskolor i samverkan (2017). *Gemensam utbildningsplan för Fritidsledarutbildningen i Sverige*. Antagen 2017.

Lengheden, Linda, Elofsson, Stig & Blomdahl, Ulf (2015). *Ung livsstil bland ungdomar i grund- och gymnasiesärskolan: en studie av ungdomar i Haninge, Jönköping och Stockholm i*

jämförelse med ungdomar som inte går i särskolan. Stockholm: Stockholms stad. Idrottsförvaltningen. Tillgänglig på Internet: http://www.unglivsstil.org

Lengheden, Linda (2017). *Kompisrelationer och fritidsgårdsbesök bland ungdomar i grund- och gymnasiesärskolan i Stockholm och Jönköping: [Elektronisk resurs] en jämförelse med övriga ungdomar*. Stockholm: Stockholms stad - Idrottsförvaltningen, Forskningsenheten Tillgänglig på Internet: http://www.unglivsstil.org

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2020). *Handbok i kommunal krisberedskap 1. Övergripande processer*. Produktion: Advant Publikationsnummer: MSB1575 -

Prop. 2013/14:191. Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande.

Regeringens skrivelse (2021). Ungdomspolitisk skrivelse (Skr. 2020/21:105). Stockholm: Kulturdepartementet.

Sarnecki, Jerzy & Ekman, Lena (1978). *Vad skall vi ha gårdarna till?: en bok om mål och metoder i ungdomsarbetet på fritidsgårdar*. Stockholm: LiberFörlag

Skolverket (2021). Systematiskt kvalitetsarbete, säkerhet- och krisberedskap i skola och förskola. Elektronisk källa: https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete/sakerhet-och-krisberedskap-i-skola-och-forskola

Svenneke Pettersson, Diana & Havström, Mats (2007). *Fritidsledares tysta kunskap*. Stockholm: Fritidsforum

Ungdomens fritidsverksamhet (1947). Ungdomsvårdskommitténs betänkande del IV (SOU 1947:12). Stockholm: Finansdepartementet.

Youth Work Mobile 2.0 A competence framework for youth work in the age of smartphones and social media. Description of competences bodies of knowledge, skills and attitude.

Bilaga 1. Bestånd av fritids- och ungdomsgårdar samt dess organisation

Det här kapitlet redovisar centrala resultat om hur fritids- och ungdomsgårdar är organiserade i respektive stadsdelsförvaltning samt en närmare beskrivning av beståndet av fritids- och ungdomsgårdar samt aktuella målgrupper. Kapitlet redogör också för öppethållande och antal tjänster. De frågeställningar som utredningen ämnar besvara är följande:

- Vilka befintliga verksamheter erbjuds idag vad gäller fritids- och ungdomsgård?
- På vilka olika sätt har fritidsgårdsverksamheterna organiserats i stadsdelsförvaltningarna
- Hur ser personalsituationen ut vad gäller allt från anställningsform till utbildningsnivå.
- Hur ser deltagandet ut vad gäller antal, ålder och kön?

Bromma

Avdelning: Socialtjänst och Fritid. **Enhet:** Resursenheten. Samtliga fritidsverksamheter är i kommunal regi. Resursenheten ansvarar också för familjebehandling, boenderesurs för vuxna, socialpsykiatri, fältassistenter, arbetsträning och boendestödjare. I dagsläget finns fyra fritidsgårdar, varav en är stängd.

- Café U i Blackebergs centrum.
- ”Biblo/baksidan” på eftermiddagar för åk 5 & 6 i Blackebergs centrum.
- Musikstudio på Tranebergsängen. Öppet tre kvällar i veckan med studio, replokaler och musikfritidsledare.
- Björklunds hage (Björkan) – inte öppen idag. Endast en övervåning utan egen ingång. Lokalen har inte fungerande wc eller kök/servering/café, dessa måste delas med förening på nedervåningen.
- Filialfritidsgårdar med rastverksamhet/uppehållsrum/café kl. 11-17. Alvikskolan åk F-9 två dagar och Äppelvikens skola åk F-9 en dag/vecka.

Målgrupp: 13–17 år. Barn i årskurs 6 har möjlighet att besöka fritidsgårdarna på vårterminen och kan då stanna till klockan 18. Lovaktiviteter erbjuds även barn 7–12 år.

Personal: 6 heltid, 4 deltid, 2–3 timanställda kommer in som vikarier vid ordinarie personals frånvaro. Fördelningen enligt följande: Café U minst 3 personal per kväll. Musikhuset 2 personal per kväll. Björkan 2–3 personal per kväll.

Enskede-Årsta-Vantör

Avdelning: Social omsorg, barn och unga. **Enhet:** Enheten för förebyggande arbete ansvarar för fritidsgårdarna. Samtliga fritidsverksamheter är i kommunal regi. Enheten ansvarar för parklekar, föräldramottagning, fältassistenter, öppen förskola, ungdomsmottagning i samarbete med region Stockholm. Enheten är uppdelad i geografiska områden; norr och söder.

Södra:

- Hagsätra fritidsgård
- Rågsved fritidsgård
- Högdalen fritidsgård
- Örby fritidsgård

Norra:

- Östberga fritidsgård, öppet onsdag - lördag.
- Dalens fritidsgård, öppet onsdag - lördag.
- Årsta fritidsgård, öppet torsdag - lördag.
- Enskede fritidsgård, öppet tisdag och fredag.

Målgrupp: 12–18 år. Barn välkomna på sommaren innan de börjar årskurs 7 på höstterminen. De äldsta kan vara besökare till sommaren det året de fyller 18 år. I Rågsved och Östberga bedrivs även mellanstadieverksamhet (fritidsklubb). Östberga kulturhus är en mötesplats för alla åldrar.

Personal: Södra har 17 månadsanställda, hel- och deltid (över 40 procent), samt 22 tillsvidare (dvs schemalagda) timanställda. Samt 10 behovsanställda på timmar. Norra 9 heltidsanställda samt 21 deltidsanställda (mellan 30 timmar/vecka ner till 2.5 timmar/vecka).

Farsta

Avdelning: Avdelningen för stadsutveckling. **Enhet**: Farsta fritid. Samtliga fritidsgårdar är i kommunal regi. Enheten har 6 Fritidsgårdar, 6 öppna förskolor och 7 parklekar. Fritidsgårdarna är placerade på olika geografiska områden. Till viss del delas lokaler mellan olika målgrupper, tre verksamheter har öppen förskola på förmiddagar kl. 9-12 mån-tors samt parklek på

eftermiddagar. Avdelningen har förutom fritid även parkskötsel, seniorverksamhet, områdesutvecklare, brottsprevention, kultursekreterare och trygghetssamordnare.

- Västboda fritidsgård
- Fagersjö fritidsgård (även öppen förskola/parklek)
- Forsängen fritidsgård (även öppen förskola/parklek)
- Nybyggets fritidsgård i Gubbängen
- Morris i Hökarängen (även öppen förskola/parklek). Morris har två av fem kvällar riktade till ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning.
- Ungdomens hus Tuben i Farsta C.

Målgrupp: Fritidsgårdar 12–15 år. Barn i årskurs 6 samt unga på högstadiet. Ungdomens hus Tuben 16–19 år.

Personal: 24 heltidstjänster inklusive två personer i ledningen. 29 deltid inklusive timanställda. Farsta fritid har sju samordnare för fritidsgård, varav en på funkis, de ansvarar för lokal budget hålla i planeringsmöten för arbetsgruppen och har kontakt med hyresvärden.

Hägersten-Älvsjö

Avdelning: Social omsorg. **Enhet**: Ung fritid. Enheten ansvarar för fritidsgårdar, parklekar, fältassistenter och ungdomsmottagning i samarbete med region Stockholm. Från 2021 har stadsdelsförvaltningen återtagit all fritidsverksamhet i kommunal regi.

- Ungdomens hus i Älvsjö
- Aspuddens mötesplats
- Fruängens mötesplats
- Gröndals ungdomscafé som även har klubben Kosmos för unga med intellektuell funktionsnedsättning två kvällar varje vecka.

Målgrupp: 13–18 år. Gröndals ungdomscafé välkomnar barn i årskurs 6 på eftermiddagar. Aspuddens mötesplats har ett ålderstak på 17 år.

Personal: 14 heltidsanställda fritidsledare och 17 deltid som har mellan 23,75–50 % i tjänstgöringsgrad.

Hässelby-Vällingby

Avdelning: Barn och unga. **Enhet:** Enheten för förebyggande och behandling. Sedan augusti 2018 har stadsdelsförvaltningen återtagit fritidsgårdar och parklekar i egen regi, den tidigare arrangören har under fler år drivit verksamheterna innan dess. Enheten består av förutom tre fritidsgårdar även av sex parklekar (varav fyra är öppna idag), förebyggande verksamhet med fältassistenter, skolsocialt team och ungdomsmottagningen. Behandlingsverksamheten har familjestöd och behandling för familjer och ungdomar utefter insatsbeslut från socialtjänsten.

- Lyktan i Hässelby Gård, öppet alla dagar 13.30-21, utom söndag
- Tegelhögen i Vällingby, öppen måndag och tisdag kl. 13.30-17 samt tisdag-fredag kl. 18-21.
- Åkermyntan i Hässelby villastad, öppen måndag-fredag 13.30-17.00 samt onsdag-fredag kl. 18-21.

Målgrupp: På eftermiddagar 13–15 år, kvällstidupp till 17 år.

Personal: 16 fritidsledare varav 14 har heltid, 1 arbetar 75% och 1 34% i tjänstgöringsgrad.

Kungsholmen

Avdelning: Socialtjänst. **Enhet**: Enheten för prevention och familjebehandling. Stadsdelsförvaltningen har två fritidsgårdar varav en är i kommunal regi vars verksamhet bedrivs i Rålambshovsskolans paviljong. Föreningsdrivna Vängåvan på Stora Essingen inkluderas inte i utredningen.

Kommunal utförare

- Kuggens fritids- och ungdomsgård i kommunal regi, öppen onsdagar kl. 15-20 och fredagar kl. 15-23.

Fristående aktör

- Vängåvans ungdomsgård (föreningsdriven)

Målgrupp: 12–16 år

Personal: Kuggen bemannas av fyra timanställda med tjänstgöringsgrad 10–20 procent.

Norrmalm

Avdelning: Socialtjänstavdelningen. **Enhet:** Fält och fritid. Förutom fritidsgårdar ansvarar enheten för två parklekar (Observatorielunden och Vasaparken) och två fältassistenter.

Kommunal utförare

- Vasastans fritidsgård
- Tre liljor för unga med intellektuell funktionsnedsättning en kväll i veckan på Vasastans fritidsgård.
- Mötesplats Träffas för unga nyanlända i Vasastan

Fristående aktör

- Birkagården (drivs av hemgårdsrörelsen)

Målgrupp: Vasastans fritidsgård 13–17 år, Mötesplats Träffas 17–23 år, Tre liljor 13–23 år.

Personal: Två heltidstjänster, varav en tjänst har en i snitt 1 dag i vecka för att jobba med Treliljor och Fritid för alla. Tre deltid på 50% i tjänstgöringsgrad.

Rinkeby-Kista

Avdelning: Avdelningen för stadsutveckling och medborgarservice. **Enhet**: Fritid. Enheten ansvarar förutom för fem ungdomsgårdar även för två parklekar i Rinkeby; Rinken och Hinken. Under hösten 2021 startar Framtidens hus med två filialer där fokus är på studier, arbete och fritid. Lokalerna är tidigare Reactor och ungdomens hus i Rinkeby.

- Electric ungdomsgårdar i Akalla by
- Husby ungdomsgård
- Rinkeby ungdomsgård
- Kista ungdomsgård, drivs till oktober 2021 i privat regi då stadsdelen tar vid.
- Framtidens hus Rinkeby
- Framtidens hus Husby

Målgrupp: 13–15 år med ett utökat uppdrag för barn 10–12 år som välkomnas på lördagar och söndagar samt en eftermiddag i veckan. Electric som riktar sig till personer med intellektuell funktionsnedsättning (LSS) 12–24 år. Framtidens hus riktas till unga 16–19 år.

Personal: 35 medarbetare på enheten Varje fritidsgård har 5–6 heltid.

Skarpnäck

Avdelning: Avdelningen för förebyggande arbete och förskola. **Enhet**: Enheten för prevention, fritid och kultur. Förutom tre fritidsgårdar för unga ansvarar enheten för sociala insatsgruppen och en mötesplats för unga och unga vuxna inom LSS.

- Björkhagens fritidsgård
- Bagishuset
- Skarpnäcks fritidsgård
- Träffstugan i Skarpnäck/Sköndal, för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Målgrupp: 13–17 år. Träffstugan 7–25 år.

Personal: 2 fritidsledare 100%, 2 samordnare 100%, 6 fritidsledare 50%, 2 fritidslotsar 100%

Skärholmen

Avdelning: Medborgarservice, stadsmiljö och öppen verksamhet. **Enhet:** Enheten för öppen verksamhet och rådgivning. Förutom fyra fritidsgårdar ansvarar enheten för öppen förskola, parklekar, fältassistenter, ungdomsråd och ungdomsmottagning i samarbete med regionen. Fritidsgårdarna har sedan 2013 bedrivits av Fryshuset, i november 2021 kommer stadsdelsförvaltningen åter att ta över driften av den öppna ungdomsverksamheten.

- Fritidsgården Skärholmen (Ungdomens hus)
- Vårberg fritidsgård ligger i en parklek
- Sätra fritidsgård i skolan
- Bredäng fritidsgård ligger i Bredängens skola.

Målgrupp: 12–19 år. Fritidsgårdarna välkomnar barn i årskurs 6. Ungdomens hus i Skärholmen är unga upp till 19 år välkomna, de andra fritidsgårdarna har ålderstak på 15 år (årskurs 9).

Personal: heltid 9 anställda, deltid 6 (25–69%) samt 16 timanställda vid behov.

Spånga-Tensta

Avdelning: Staben. **Enheten** för kultur och fritid. Inom enheten samlas stadsdelsförvaltningens kulturverksamhet, fritidsgårdar, kultursamordnare. och parklekar. Upphandlad utförare är

sedan första april 2021 organisationen Rädda barnen. De bedriver verksamhet i fyra av sex fritidsgårdar.

Kommunal utförare

- Bromstens fritidsgård
- TechTensta

Fristående aktör

- Blåhuset – House of Tensta
- Grottan i Solhem
- Hjuset i Hjulsta
- Folkan i Spånga (endast riktade aktiviteter från 2021)

Målgrupp: 13–18 år, 13–16 år på Hjuset.

Personal: 6 heltid, 3 deltid (minst 50 %).

Södermalm

Avdelning: Sociala avdelningen. **Enhet**: Preventionsgruppen. Avdelningen ansvarar för stöd och service till personer med funktionsnedsättningar, arbetsmarknadsåtgärder, ekonomiskt bistånd och säkerhetsarbete. Södermalm har fem olika aktörer som bedriver verksamhet i stadsdelsförvaltningens fritids- och ungdomsgårdar.

Kommunal regi

- Duvnäsgatans fritidsgård, för unga 13–17 år.
- Onsdagsgruppen som är en biståndsbedömd verksamhet för unga 13–19 år.
- Zebran öppen verksamhet för personer som identifierar sig som hbtqia+ samt har AST (Autismspektrumtillstånd eller Aspergers syndrom) och är 16–35 år.

Fristående aktörer

- Maria Ungdomsklubb (MUK) på Mariaskolan (Fryshuset)
- Fryschillet i Hammarbyhamnen (Fryshuset)
- Mäster Olofsgården i gamla stan (hemgård)
- 37:an/Södergården på Götgatan (hemgård)
- Timmermansgården vid Södra stationsområdet (hemgård)

Målgrupp: Kommunal utförare generellt 13–19 år. Men har riktad verksamhet upp till 35 år. Timmermansgården 8–12 år. Mäster Olofsgården 11–19 år. 37:an/Södergården 13–18 år, vid något tillfälle från 12 år. Fryshuset 13–19. Äldre vid vissa samarbeten.

Personal: Kommunal utförare - 1 heltid, 3 deltid (minst 50 %) samt 4 timanställda. Timmermansgården har 1 deltid på 50% samt 4 timanställda. 37:an/Södergården har 1,25 heltid fördelat på tre personer i ungdomsverksamheten. Mäster Olofsgården har två heltider på fem personer. Fryschillet har 1 deltid på 75 % samt 2 timanställda och Maria ungdomsklubb har 1 anställd på heltid och 5 timanställda.

Östermalm

Avdelning: Socialtjänst. **Enhet**: Preventionsenheten. Enheten ansvarar förutom fritidsgård för fältassistenter, ungdomsmottagning i samarbete med region Stockholm, feriearbete, föräldragrupper och skolsocionom, samt en preventionssamordnare.

Kommunal regi

- Humlanhuset i Humlegården

Fristående aktör

- Hjorthagens ungdomsgård (föreningsdriven)

Målgrupp: 13–19 år.

Personal: 4 heltidstjänster.

Bilaga 2. Befolkningsprognos

Här visas hur antalet och andelen unga i olika åldersgrupper ser ut i relation till övrig befolkning i respektive stadsdelsförvaltning i Stockholms stad.

B. 1 Befolkningssammansättning 2020. Antal och andel barn och unga i olika åldrar.

Stadsdelsförvaltning	0–6 år	7–9 år	10–12 år	13–15 år	16–19 år	TONÅR	20–25 år	0–110 år	Andel (%) som är 13–19 år av hela befolkningen
Spånga-Tensta	3488	1676	1813	1738	2270	4008	3200	38 459	10,4
Hässelby-Vällingby	6744	3131	3249	2946	3684	6630	5144	76 135	8,7
Skärholmen	3191	1416	1480	1429	1778	3207	3026	37 037	8,7
Rinkeby-Kista	5183	2014	2047	1866	2342	4208	4624	51 388	8,2
Bromma	6914	3069	3145	2957	3664	6621	4903	81 188	8,2
Farsta	5329	2294	2222	1987	2273	4260	4038	59 809	7,1
Enskede-Årsta-Vantör	9071	3691	3584	3359	3971	7330	6869	103 407	7
Skarpnäck	4115	1687	1641	1508	1751	3259	2561	46 428	7
Hägersten-Älvsjö	11 808	4666	4430	3815	4221	8036	7099	124 037	6,5
Södermalm	8819	3460	3507	3257	4146	7403	7535	131 102	5,6
Östermalm	5517	1884	1892	1713	2352	4065	7710	79 079	5,1
Norrmalm	5559	1731	1743	1619	2104	3723	4996	73 649	5
Kungsholmen	5171	1613	1622	1310	1810	3120	4272	71 359	4,4

B 2. Prognos för antal barn och unga samt andel tonåringar 2028.

Stadsdelsförvaltning	7–9 år	10–12 år	7–12 år idag som är tonåringar 2028	Befolknings-prognos 2028 0–110 år	Andel tonåringar 2028 befolkningsprognos
Hässelby-Vällingby	3131	3249	6380	79 614	8
Spånga-Tensta	1676	1813	3489	45 717	7,6
Bromma	3069	3145	6214	90 660	6,9
Rinkeby-Kista	2014	2047	4061	61 035	6,7
Hägersten-Älvsjö	4666	4430	9096	141 632	6,4
Farsta	2294	2222	4516	70 562	6,4
Skarpnäck	1687	1641	3328	52 460	6,3
Skärholmen	1416	1480	2896	47 169	6,2
Enskede-Årsta-Vantör	3691	3584	7275	118 795	6,1
Södermalm	3460	3507	6967	132 039	5,3
Norrmalm	1731	1743	3474	76 108	4,6
Östermalm	1884	1892	3776	84 626	4,5
Kungsholmen	1613	1622	3235	74 879	4,3

B 3. Andel tonåringar över tid efter stadsdel.

Stadsdelsförvaltning	Andel 13–19 år av hela befolkningen 2021	Andel tonåringar 2028 befolkningsprognos	+/- tonåringar 2021–2028
Spånga-Tensta	10,4	7,6	-2,8
Skärholmen	8,7	6,2	-2,5
Rinkeby-Kista	8,2	6,7	-1,3
Bromma	8,2	6,9	-1,3
Enskede-Årsta-Vantör	7	6,1	-0,9
Skarpnäck	7	6,3	-0,7
Farsta	7,1	6,4	-0,7
Hässelby-Vällingby	8,7	8	-0,7
Östermalm	5,1	4,5	-0,6
Norrmalm	5	4,6	-0,4
Södermalm	5,6	5,3	-0,3
Hägersten-Älvsjö	6,5	6,4	-0,1
Kungsholmen	4,4	4,3	-0,1

Bilaga 3. Besöksstatistik

Avsnittet redogör för insamlad besöksstatistik från stadsdelsförvaltningarna i Stockholms stad i samband med utredningen av stadens fritids- och ungdomsgårdar[27].

Stockholms stad 2017–2021

Utredningen efterfrågade besöksstatistik för samtliga verksamheter i varje stadsdelsförvaltning mellan åren 2017–2021 i syfte att studera utvecklingen över tid gällande antal besök och könsfördelning. Vissa stadsdelar har inte haft möjlighet att rapportera besöksstatistik på ett tillförlitligt sätt, därav presenteras inte fullständiga uppgifter. Tabellerna nedan visar en samlad bild efter stadsdelsförvaltning och verksamhet samt redogör för antal besök[28] och tjejers andel.

B4. Inrapporterad besöksstatistik Bromma stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2018				
Café U	4 803	811	5 614	14
Björkan Björklunds hage	383	145	528	27
Musikhuset	159	89	248	36
Biblio	32	80	112	71
2019				
Café U	3 995	1 065	5 060	21
Björkan Björklunds hage	44	20	64	31
Musikhuset	320	96	416	23
Biblio	39	105	144	73
2020				
Café U	2 983	1 030	4 013	26
Björkan Björklunds hage	119	74	193	39
Musikhuset	344	54	399	14
Biblio	26	133	159	84
2021				
Café U	689	367	1 056	36
Björkan Björklunds hage	0	0	0	
Musikhuset	50	10	60	17
Biblio	0	0	0	

[27] För besöksstatistik 2021 är det mellan januari och april. Notera också att från april 2020 påverkades vissa fritids- och ungdomsgårdar av pandemin Covid-19. Främst i hur hanteringen av besök med avgränsning för att hålla avstånd och kunna bedriva en smittsäker verksamhet.

[28] Notera att en och samma ungdom kan räknas fler gånger. Antalet besökare är inte unika individer utan en sammanställning för alla besök under året som redovisas.

B5. Inrapporterad besöksstatistik Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2019				
Hagsätra fritidsgård	4 487	2 203	6 690	33
Rågsved fritidsgård	6 382	2 173	8 555	25
Högdalen fritidsgård	3 751	1 177	4 928	24
Örby fritidsgård	2 488	973	3 461	28
Östberga fritidsgård	2 023	919	2 942	31
Dalens fritidsgård	2 173	1 571	3 342	22
Årsta fritidsgård	1 868	733	2 601	28
Enskede fritidsgård	1 186	1 166	2 352	50
2020				
Hagsätra fritidsgård	4 382	2 774	7 156	39
Rågsved fritidsgård	1 517	670	2 187	31
Högdalen fritidsgård	2 053	1 396	3 449	40
Örby fritidsgård	2 001	583	2 584	23
Östberga fritidsgård	1 407	522	1 929	56
Dalens fritidsgård	1 753	1 286	3 039	42
Årsta fritidsgård	1 137	454	1 591	29
Enskede fritidsgård	635	1 100	1 735	63

B6. Inrapporterad besöksstatistik Farsta stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2019				
Västboda fritidsgård	1091	590	1681	35
Fagersjö fritidsgård	388	535	923	58
Forsängen fritidsgård	460	543	1003	47
Nybyggets fritidsgård	1277	1251	2528	50
Fritidsgården Morris	1418	878	2296	38
Ungdomens hus Tuben	3194	2477	5671	44
2020				
Västboda fritidsgård	394	364	758	48
Fagersjö fritidsgård	596	784	1380	57
Forsängen fritidsgård	1032	1127	2159	52
Nybyggets fritidsgård	501	468	969	52
Fritidsgården Morris	1423	855	2278	38
Ungdomens hus Tuben	763	678	1441	47

Tabell B7. Inrapporterad besöksstatistik Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2017				
Ungdomens hus Älvsjö	5 400	3 480	8 880	39
Aspuddens mötesplats				
Gröndals ungdomscafé				
Fruängens mötesplats				
2018				
Ungdomens hus Älvsjö	5 300	3 670	8 970	41
Aspuddens mötesplats				
Gröndals ungdomscafé				
Fruängens mötesplats				
2019				
Ungdomens hus Älvsjö	4 900	3 370	8 270	41
Aspuddens mötesplats				
Gröndals ungdomscafé				
Fruängens mötesplats				
2020				
Ungdomens hus Älvsjö	3 131	1 963	5 094	39
Aspuddens mötesplats	857	611	1 468	42
Gröndals ungdomscafé	762	724	1 486	49
Fruängens mötesplats	855	434	1 168	37

B8. Inrapporterad besöksstatistik Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2019				
Tegelhögen	379	80	459	17
Lyktan	2 522	1 081	3 603	30
Åkermyntan	1 169	349	1 518	23
2020				
Tegelhögen	1 169	239	1 408	17
Lyktan	3 246	1 200	4 446	27
Åkermyntan	635	112	747	15
2021				
Tegelhögen	1 012	498	1 510	33
Lyktan	1 211	544	1 755	31
Åkermyntan	725	181	906	20

B9. Inrapporterad besöksstatistik Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm stadsdelsförvaltningar

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2018				
Humlanhuset				
Kuggen	558	506	1064	48
Vasastans fritidsgård	4 792	2 165	6 936	31
2019				
Humlanhuset				
Kuggen	1 040	709	1 749	41
Vasastans fritidsgård	3 679	1 231	4 909	25
2020				
Humlanhuset	3 489	1 063	4 552	23
Kuggen	1 196	1 000	2 196	46
Vasastans fritidsgård	3 373	1 400	4 773	29
2021				
Humlanhuset	3 588	1 388	4 976	28
Kuggen				
Vasastans fritidsgård	414	193	607	32

B10. Inrapporterad besöksstatistik Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2019				
Rinkeby ungdomsgård	5 248	4 264	9 512	45
Husby ungdomsgård	4 551	1 793	6 344	28
Akalla ungdomsgård	322	180	502	36
2020				
Rinkeby ungdomsgård	4 375	3 547	7 922	45
Husby ungdomsgård	2 991	1 745	4 736	37
Akalla ungdomsgård	3 561	1 148	4 709	24
2021				
Rinkeby ungdomsgård	1 413	885	2 298	39
Husby ungdomsgård	1 043	493	1 536	32
Akalla ungdomsgård	930	388	1 318	29

B11. Inrapporterad Besöksstatistik Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

	Antal killar	**Antal tjejer**	**Antal besök Totalt**	**Andel tjejer (%)**
2017				
Skarpnäcks fritidsgård	6 862	1 725		
Bagishuset				
Björkhagens fritidsgård				
2018				
Skarpnäcks fritidsgård	4 538	1 708	6 246	27
Bagishuset	3 826	2 228	6 054	37
Björkhagens fritidsgård	851	478	1 296	37
2019				
Skarpnäcks fritidsgård	3 908	1 137	5 045	23
Bagishuset	2 133	1 380	3 513	39
Björkhagens fritidsgård	1 115	192	1 295	15
2020				
Skarpnäcks fritidsgård	3 431	614	4 045	15
Bagishuset	1 637	1 391	3 028	46
Björkhagens fritidsgård	1 646	139	1 785	8
2021 (jan-juni)				
Skarpnäcks fritidsgård				
Bagishuset	787	238	1 016	23
Björkhagens fritidsgård	1 440	489	1 929	25

B12. Inrapporterad besöksstatistik Skärholmen stadsdelsförvaltning

	Antal killar	**Antal tjejer**	**Antal besök Totalt**	**Andel tjejer (%)**
2017				
Ungdomens hus Skärholmen	8 972	9 421	18 393	51
Vårberg	2 661	1 871	4 532	41
Sätra	2 645	1 028	3 673	28
Bredäng	5 764	3 951	9 715	41
2018				
Ungdomens hus Skärholmen	6 169	6 833	13 002	53
Vårberg	3 160	2 525	5 685	44
Sätra	2 035	1 015	3 050	33
Bredäng	3 948	2 451	6 399	38
2019				
Ungdomens hus Skärholmen	4 406	4 699	9 105	52
Vårberg	3 376	2 898	6 274	46
Sätra	3 623	1 433	5 056	28
Bredäng	3 155	2 155	5 310	41
2020				
Ungdomens hus Skärholmen	5 098	3 583	8 681	41
Vårberg	2 211	1 301	3 512	38
Sätra	3 345	1 329	4 674	28
Bredäng	3 698	3 086	6 784	45
2021 (jan-mars)				
Ungdomens hus Skärholmen	2 159	1 657	3 816	43
Vårberg	730	312	1 042	30
Sätra	1 640	928	2 568	36
Bredäng	1 401	946	2 347	40

B13. Inrapporterad besöksstatistik Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2018				
Hjuset	3 824	2248	6 072	37
Grottan	2 660	1119	3 779	30
Bromsten	1 134	141	1 275	11
Folkan	1 150	444	1 594	28
TechTensta	1 090	522	1 612	32
House of Tensta				
2019				
Hjuset	2 492	920	3 412	27
Grottan	3 371	1176	4 547	26
Bromsten	2 010	215	2 225	10
Folkan	138	92	230	25
TechTensta	1 687	1 244	2 931	42
House of Tensta	15 438	2 940	18 378	16
2020-2021	**Uppgift saknas**			

B14. Inrapporterad besöksstatistik Södermalms stadsdelsförvaltning

	Antal killar	Antal tjejer	Antal besök Totalt	Andel tjejer (%)
2017				
Duvnäsgården	3 546	2 012	5 558	36
Maria ungdomsklubb	3 173	1 204	4 377	28
Mäster Olofsgården	969	348	1 317	27
Timmermansgården	1 286	1 634	2 920	56
Södergården/37:an			1 765	
2018				
Duvnäsgården	2 393	1 714	4 107	42
Maria ungdomsklubb	4 367	1 009	5 376	19
Mäster Olofsgården	700	341	1 041	33
Timmermansgården	1 060	2 148	3 200	67
Södergården/37:an	2 422	1 665	3 969	42
2019				
Duvnäsgården	2 660	1 621	4 906	33
Maria ungdomsklubb	3 538	798	4 221	19
Mäster Olofsgården	761	759	1 520	50
Timmermansgården	1 150	2 230	3 380	66
Södergården/37:an	2 422	1 655	3 969	42
2020				
Duvnäsgården	2 865	1 819	4 684	39
Fryschillet	2 478	1 993	4 450	45
Maria ungdomsklubb	2 789	1 326	4 129	32
Mäster Olofsgården	739	1 006	1 745	58
Timmermansgården	1 110	1 870	2 980	63
Södergården/37:an	867	653	1 676	39
2021				
Duvnäsgården				
Fryschillet				
Maria ungdomsklubb				
Mäster Olofsgården	291	447	738	61
Timmermansgården				
Södergården/37:an				